MEN$ENHANDEL – $MOKKEL

BESTRIJDEN MET MENSEN EN MIDDELEN

JAARVERSLAG 2008

CENTRUM VOOR GELIJKHEID VAN KANSEN EN VOOR RACISMEBESTRIJDING

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD 4

DEEL I: EVOLUTIE VAN HET FENOMEEN VAN EN DE STRIJD TEGEN MENSENHANDEL 8

HOOFDSTUK I: RECENTE EVOLUTIES IN HET BELEIDS- EN WETTELIJK KADER INZAKE MENSENHANDEL 10

I. Op internationaal en Europees vlak 11
1.1. Conventie van de Raad van Europa inzake mensenhandel 11
2. Op Belgisch vlak 12
2.1. Nationaal actieplan ter bestrijding van mensenhandel 12
2.2. Omzendbrief van 26 september 2008 inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel en/of van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel 14

HOOFDSTUK 2: FENOMEENANALYSE 22

A. Situatieschets 23
1. Seksuele exploitatie 23
1.1 Prostitutiefenomeen 23
1.2 Professionalisering van de criminele netwerken 23
1.3 Slachtofferprofiel 24
1.4 Verschillende criminele netwerken 25
2. Economische exploitatie 26
2.1 Bouw en renovatie 27
2.2 Car wash 28
2.3 Schoonmaakindustrie 28
2.4 Transportsector 29
2.5 Toiletsector 29
2.6 Pluimveesector 30
2.7 Nachtwinkels en telefoonwinkels 30
2.8 Huishoudhulp 30
2.9 Grijze economie 31
3. Mensensmokkel 31
3.1 Afrikaanse look alike 31
3.2 Smokkellijnen voor prostitutie 32
3.3 Chinese smokkelnetwerken 32
3.4 Koerdische smokkelnetwerken 33
3.5 Indo-Pakistaanse smokkelnetwerken 33
4. Andere uitbuitingsvormen 34
4.1 Bedelarij 34
4.2 Dwang tot het plegen van misdrijven 34

B. Dossieranalyse volgens exploitatievorm 35
1. Seksuele exploitatie 35
1.1. Bulgaars prostitutienetwerk uit Varna 35
1.2. Professioneel businessnetwerk met win-win profiel 36
1.3. Flexibele pooiers en Belgische slachtoffers 37
1.4. Belgische beklaagden en Roemeense slachtoffers 39
1.5. Roemeens dossier 40
1.6. Prostitutie via werk bij intercommunale 42
2. Economische exploitatie 43
2.1. Bouw 43
2.2. Textiel 43
2.3. Transport 44
2.4. Horeca 46
3. Mensensmokkel 47
3.1. Indisch smokkelnetwerk 47
3.2. Iraaks Koerdisch smokkeldossier 48

HOOFDSTUK 3: CIJFERGEGEVENS EN STATISTISCHE INFORMATIE 50
1. Politionele data 51
1.1. Mensenhandel 51
1.2. Mensensmokkel 52
2. Data over vervolgingen 54
3. Data van de gespecialiseerde centra voor de opvang van slachtoffers 57
4. Justitiële data 59

HOOFDSTUK 4: OVERZICHT VAN DE RECHTSPRAAK VAN 2008 TOT BEGIN 2009 60
1. Seksuele exploitatie 61
1.1. Brussel 61
1.2. Antwerpen 62
1.3. Gent 63
1.4. Luik 63
2. Economische exploitatie 64
2.1. Horeca 64
2.2. Bouw/renovatie 66
2.3. Land-/tuinbouw 67
2.4. Textielateliers/ateliers voor het sorteren van kleding 68
2.5. Transport 68
2.6. Huishoudhulp 69
3. Dwang tot het plegen van misdrijven 71
4. Mensensmokkel 72
5. Schadevergoedingen aan slachtoffers en opvangcentra 76

DEEL 2: EVALUATIE VAN HET BELGISCHE BELEID INZAKE DE STRIJD TEGEN MENSENHANDEL 78

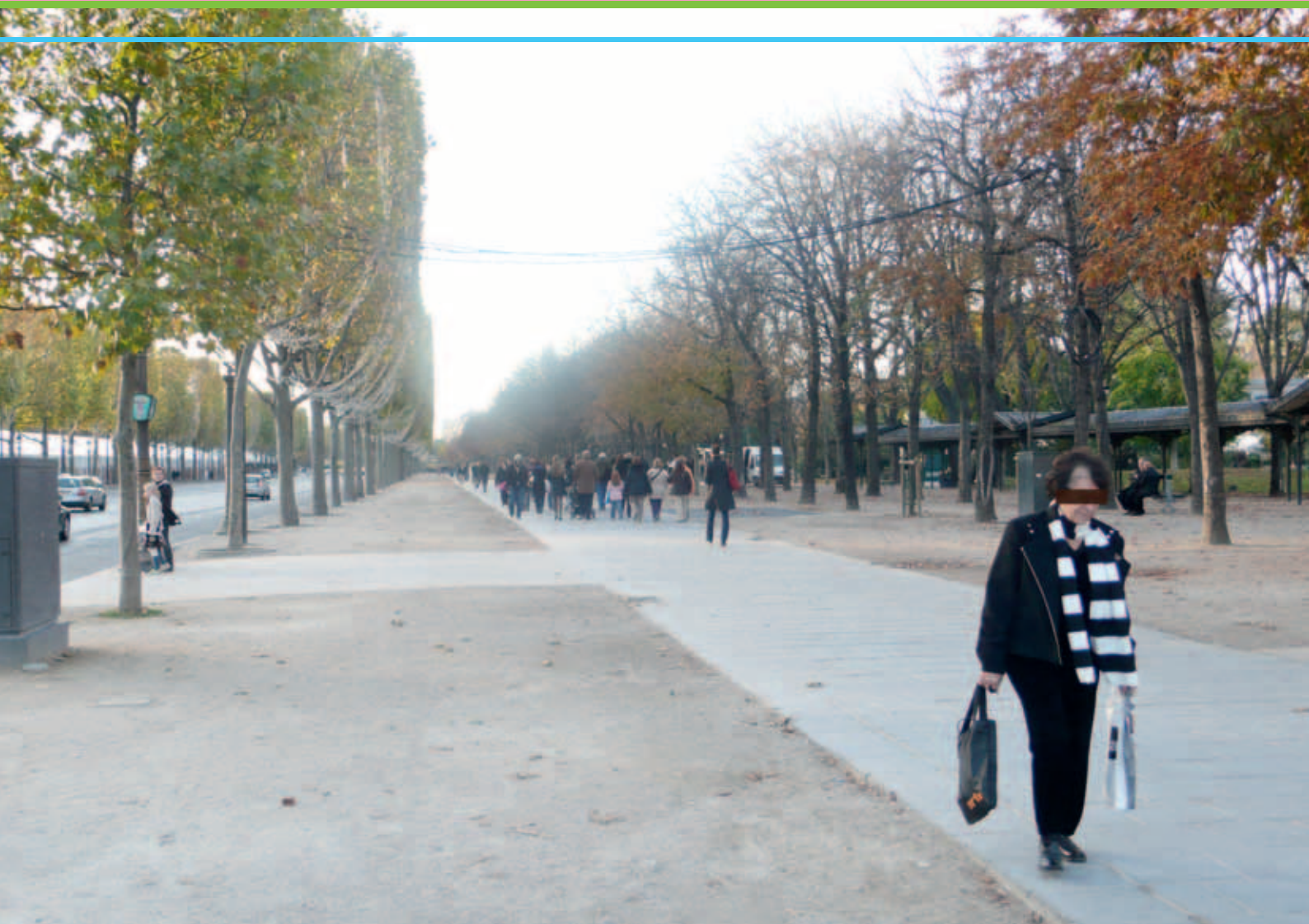
HOOGDSTUK 1: GOOD AND BAD PRACTICES 80
1. Slachtofferdetectie, -identificatie, -behandeling en de rol van vertrouwen en multidisciplinaire samenwerking 81
2. Betrouwbare tolken 85
3. Onderzoekstechnieken 86
4. Informatica en informatie-uitwisseling 88
5. Recherchecapaciteit 89
6. Politie 90
7. Hervorming sociale inspectiediensten 92
8. Organisatie gerecht 94
9. Internationale samenwerking 96
10. Kwalificatie statistieken 98

HOOFDSTUK 2: HET BELGISCH BELEID IN EUROPEES PERSPECTIEF 100
1. Het Belgisch model 101
2. Verzwakte politieke aandacht 103
3. Europa 104

BESLUIT: AANBEVELINGEN 106

VOORWOORD

Jozef De Witte en Edouard Delruelle
Directeur en adjunct-directeur
Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding

Dit 'Jaarverslag 2008' is het twaalfde Jaarverslag Mensenhandel - Mensensmokkel van het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding (Centrum). Via deze Jaarverslagen evalueert en stimuleert het Centrum het Belgische beleid in de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel. Wij voeren daarmee onze wettelijke opdracht uit, en vervullen daarmee de facto tegelijk de rol van een 'nationaal rapporteur mensenhandel' of van gelijkwaardige mechanismen.

Het Jaarverslag 2008 schetst de evolutie van het instrumentarium waarmee België de strijd tegen de mensenhandel en mensensmokkel voert, een fenomeen dat zelf ook aan evoluties onderhevig is. Via de analyse van de gerechtelijke dossiers waarin het Centrum zich burgerlijke partij stelde en via gesprekken met actoren op het terrein, stellen wij enkele "good en bad practices" vast. Verder vindt u dan wat summiere statistische informatie en een overzicht van de rechtspraak. We bieden u het resultaat van een verkenning in binnenland en buitenland. Tot slot formuleren we beleidsaanbevelingen.

Met dit Jaarverslag 2008 vraagt het Centrum aandacht voor de Mensen en voor de Middelen, vanuit het inzicht en de overtuiging dat slachtofferdetectie en -erkenning centraal staan in een effectieve strijd tegen de internationale mensenhandel en -smokkel.

Naar aanleiding van de Europese Anti-Trafficking Day op 18 oktober 2008 voerde het Centrum - samen met de gespecialiseerde centra PAG-ASA, Payoke, Sürya en de stichting Samilia - een campagne om het publiek te sensibiliseren onder het motto "Mensenhandel: sluit je ogen er niet voor". Sterke beelden werden ondersteund met de zin "Sommige mensen kunnen hun werk niet achter zich laten". De film "10 MINUTES" van Jorge León, die speciaal voor deze gelegenheid werd gerealiseerd, was een bijzonder succes. Zowel op professionele als artistieke fora heeft de film intussen zijn weg gevonden in binnen- en buitenland.

Met het oog op dit Jaarverslag heeft het Centrum een 'tour d'horizon' ondernomen bij parketten, auditoraten, politie- en inspectiediensten. Die ontmoetingen bieden soms een weinig omfloerst beeld van het werk in de eerste lijn, en gaan soms gepaard met ongezouten inzichten en verzuchtingen. Het Centrum sprak ook met enkele belangrijke Europese actoren om te peilen naar hun visie op de problematiek en de juiste aanpak voor België en Europa.

Twee elementen springen in het oog. Mensenhandelaars creëren meer dan vroeger win-win situaties waarbij zijzelf vooreerst wel varen en ook de slachtoffers zwichten voor de mogelijke baten. Veel slachtoffers beseffen niet dat ze slachtoffer mensenhandel zijn en dat ze zelf een hefboom in handen hebben voor het stopzetten van de uitbuitingssituatie of een belang kunnen hebben om bij te dragen tot die stopzetting. Ook de faciliteiten die samengaan met het vrij personenverkeer binnen de Europese Unie voor mannen en vrouwen afkomstig uit nieuwe lidstaten, kunnen zich tegen hen keren: een vlotte legitimatie door hen of hun exploitanten naar aanleiding van controles maakt verder onderzoek of verdere vaststellingen moeilijker.

Het blijft belangrijk dat magistraten zich bij de kwalificatie van uitbuitingssituaties als feiten van mensenhandel niet laten misleiden door de subjectieve ervaringen van slachtoffers. Niet de behandeling of het inkomen dat het slachtoffer in het herkomstland zou genoten hebben mag centraal staan, net zo min als de daadwerkelijke bereidheid om in mensonwaardige omstandigheden te werken of misbruikt te worden. Een nauwkeurige beschrijving van de objectieve elementen die de feiten van mensenhandel uitmaken, moet altijd aan de basis liggen.

Intussen staat Europa niet stil: het ontwikkelt heel wat beleidsaanbevelingen tegen de internationale mensenhandel en mensensmokkel, en verwacht van België alerte en onderbouwde antwoorden. Gaande van datacollectie, over preventie, tot rapporteurschap is het duidelijk dat belangrijke instrumenten nog niet aan definitieve ijking toe zijn maar nu al een doortastend optreden van onze nationale overheden vergen.

Ook het 'Belgische model' zélf - waarbij slachtoffers bijstand en bescherming krijgen in ruil voor hun medewerking - staat ter discussie. Juist omdat mensenrechten en de bescherming van kwetsbare groepen voorop staan, moet ons land blijven wijzen op het belang om de strijd tegen mensenhandel en -smokkel op het terrein aan te

gaan en te winnen. Daarbij is specialisatie van cruciaal belang, zowel bij politie en parketten als bij de actoren van de opvang. Ons land beschikt over genoeg ervaring om deze boodschap uit te dragen in het buitenland én om de bescherming van slachtoffers passender en doortastender te maken in België zélf.

Daarom vraagt het Centrum aan het federale parlement om met voldoende specialisatie, kritische zin en inzet de nodige stimulansen te geven aan de toch wel complexe strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel. Na de parlementaire onderzoekscommissie die in de eerste helft van de jaren negentig in de Kamer werkzaam was en de Subcommissie mensenhandel die tussen 1999 en 2003 in de Senaat functioneerde, lijdt de strijd tegen de mensenhandel de laatste jaren onder het gebrek aan parlementaire aandacht. Op een colloquium in de Senaat op 22 april 2009 hebben tal van senatoren zich duidelijk geëngageerd voor een hernieuwde aandacht. Dat is alvast een positief en bemoedigend signaal.

Wij wensen u een aangename en stimulerende lezing.

DEEL 1

EVOLUTIE VAN HET FENOMEEN VAN EN DE STRIJD TEGEN MENSENHANDEL

HOOFDSTUK 1:
RECENTE EVOLUTIES IN HET BELEIDS- EN WETTELIJK KADER INZAKE MENSENHANDEL

In dit hoofdstuk overloopt het Centrum de laatste evoluties in het beleid en het juridisch kader op internationaal, Europees en Belgisch vlak.

I. Op internationaal en Europees vlak[1]

I.1. Conventie van de Raad van Europa inzake mensenhandel

In een vorig verslag[2] had het Centrum het reeds kort over de Conventie van de Raad van Europa inzake mensenhandel die op 16 mei 2005 werd goedgekeurd in Warschau. Deze Conventie is op 1 februari 2008 in werking getreden.

België heeft de Conventie op 17 november 2005 ondertekend. Aangezien de akten van bekrachtiging pas op 27 april 2009 werden ingediend, is de Conventie voor ons land pas op 1 augustus 2009 in werking getreden[3].

De grote lijnen van deze Conventie zijn de volgende.

Het "verklarend verslag" en artikel 1 van de Conventie[4] onderstrepen het belang van een multidisciplinaire aanpak voor een efficiënte bestrijding van mensenhandel. Deze aanpak omvat behalve preventie, bescherming van de rechten van de slachtoffers en het vervolgen van de mensenhandelaars, ook internationale samenwerking. De Conventie voorziet tevens in een opvolgingsmechanisme, de GRETA (Groep van experts voor de bestrijding van de mensenhandel).

Een van de preventieve maatregelen is o.m. de verplichting voor de Staten, de nodige maatregelen te nemen om de verschillende nationale instanties bevoegd voor de preventie en bestrijding van mensenhandel te coördineren of die coördinatie te versterken[5].

Een belangrijk hoofdstuk van de Conventie gaat over de maatregelen ter bescherming en bevordering van de rechten van de slachtoffers[6]. Dit hoofdstuk wijst o.m. op het belang van opleiding van de bevoegde overheden en onderlinge samenwerking om de slachtoffers correct te identificeren[7]. Deze identificatie is essentieel om de slachtoffers efficiënte bescherming en bijstand te verlenen. De Conventie bepaalt tevens de verplichtingen van Staten inzake bijstand aan slachtoffers[8], verblijfsrecht van deze laatsten[9] of hun schadeloosstelling[10].

In de Conventie staan verder wetgevende bepalingen om het fenomeen te bestraffen[11], de slachtoffers te beschermen en de daders gemakkelijker te vervolgen[12].

De Conventie verplicht de Staten bovendien om over personen of diensten te beschikken die gespecialiseerd zijn in de bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers. Zij moeten voldoende onafhankelijk zijn en over de gepaste middelen beschikken[13]. Bovendien gelast de Conventie hen de nodige maatregelen te treffen om het beleid en de actie van de diensten ter bestrijding van mensenhandel op elkaar af te stemmen[14]. Voorts beveelt de Conventie de Staten aan, nationale rapporteurs aan te stellen of andere mechanismen in te voeren voor de opvolging van de activiteiten inzake bestrijding van de mensenhandel[15].

De laatste delen van de Conventie tenslotte zijn o.m. gewijd aan internationale samenwerking, samenwerking met het maatschappelijke middenveld[16] en de opvolgmechanismen van de Conventie, namelijk de GRETA[17].

1 Hier dient gewezen te worden op een nieuw voorstel tot kaderbesluit van de Raad voor een globalere aanpak van het fenomeen van mensenhandel: cfr. het voorstel van kaderbesluit van de Raad inzake preventie van mensenhandel en bestrijding van dit fenomeen en de bescherming van de slachtoffers, tot opheffing van het kaderbesluit 2002/629/JAI, COM/2009/0136 final. Dit document kan worden ingekeken op: http://eur-lex.europa.eu/

2 Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, Jaarverslag, *het Belgische mensenhandelbeleid: gewikt en gewogen*, november 2005, deel II, punt 5.

3 Voor de verschillende fases van de bekrachtigingprocedure, cfr. de site van de FOD Justitie: www.just.fgov.be

4 De Conventie en het verklarend verslag kunnen worden ingekeken op: http://conventions.coe.int/Treaty/fr/Treaties/Html/197.htm

5 Cfr. artikel 5 van de Conventie.

6 Cfr. hoofdstuk III (artikelen 10 tot 17).

7 Cfr. artikel 10, § 1er.

8 Cfr. artikel 12.

9 Cfr. artikelen 13 en 14.

10 Cfr. artikel 15.

11 Cfr. hoofdstuk IV: materieel strafrecht (artikelen 18 tot 26). In dit hoofdstuk staan verplichte (zoals de strafbaarstelling van mensenhandel en de sancties ervan of de mogelijkheid van een niet-sanctieclausule) en facultatieve (zoals de strafbaarstelling van het gebruik van diensten van een slachtoffer) bepalingen.

12 Cfr. hoofdstuk V: onderzoek, vervolgingen en procesrecht (artikelen 25 tot 31). Het gaat hier om maatregelen ter bescherming van slachtoffers en getuigen voor represailles.

13 Cfr. artikel 29, §1.

14 Cfr. artikel 29, §2.

15 Cfr. artikel 29, §4. In dit verband verwijzen we op Europees vlak naar de recente conclusies van de Raad van de Europese Unie die de Lidstaten verzoekt deel uit te maken van een informeel en flexibel netwerk van Nationale Rapporteurs of gelijkaardige mechanismen (Council of the European Union, Council conclusions on establising an informal EU network of National Rapporteurs or Equivalent Mechanisms on Trafficking in Human Beings, 2946th Justice and Home Affairs Council meeting, Luxembourg, 4 June 2009).

16 Cfr. hoofdstuk VI (artikelen 32 tot 35).

17 Cfr. hoofdstuk VII (artikelen 36 tot 38).

2. Op Belgisch vlak

Voor 2008 wijzen we op twee nieuwigheden:

- **de goedkeuring van het Belgische actieplan ter bestrijding van mensenhandel door de federale regering op 11 juli 2008;**
- **de omzendbrief van 26 september 2008 inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel en/of van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel[18].**

2.1. Nationaal actieplan ter bestrijding van mensenhandel

Dit actieplan werd opgesteld door het Bureau van de Interdepartementale Coördinatiecel ter bestrijding van de mensensmokkel en de mensenhandel[19]. Vervolgens werd het aan de Cel[20] zelf voorgelegd die het, na enkele aanpassingen, goedkeurde. De federale regering deed hetzelfde op 11 juli 2008.

Het actieplan wijst op het belang van een geïntegreerde aanpak van de bestrijding van mensenhandel. Het actieplan is opgebouwd rond vijf polen: 1) evoluties in de wet- en regelgeving, 2) preventieve aspecten, 3) bescherming van de slachtoffers, 4) opsporingen en vervolgingen en 5) coördinatie en informatieverzameling. Voor elk van die punten maakt het plan een balans op van het beleid dat sinds de invoering van de Interdepartementale Cel is gevoerd. Het somt eveneens prioritaire acties op voor de komende jaren. De Cel beoordeelt regelmatig de voortgang van de geplande realisaties.

Hieronder vindt u een beknopt overzicht van de grote lijnen per punt.

a) Wetgevende en regelgevende aspecten (punt 2 van het actieplan)

- Het actieplan bepaalt dat de nieuwe wetgeving die in 2005 werd goedgekeurd[21], zal worden geëvalueerd in het eerste trimester van 2009.
- Het actieplan bepaalt dat de tekst inzake de bestraffing van de opdrachtgevers die beroep doen op tussenpersonen die zich schuldig maken aan mensenhandel, binnen de federale regering zal worden besproken. Dit is momenteel het geval[22].
- Dit punt omvat tenslotte ook een aspect «initiatieven op internationaal vlak». Ook de afsluiting van het bekrachtigingproces van de Conventie van de Raad van Europa, een punt dat onlangs is gerealiseerd, komt hierin aan bod.

b) Preventieve aspecten (punt 3 van het actieplan)[23]

Dit is een positief punt uit het actieplan. Er worden preventieve aspecten aangepakt en concrete maatregelen terzake voorgesteld. Ook al is België een transit- en bestemmingsland van mensenhandel, toch is het aspect preventie altijd minder aan bod gekomen in het Belgische beleid ter bestrijding van mensenhandel. We stellen dus met tevredenheid vast dat dit punt in het actieplan is opgenomen.

Dit punt omvat twee aspecten: sensibiliseringscampagnes en de bestrijding van kinderpornografie op het internet.

Wat dit eerste aspect betreft, bestudeert een werkgroep die binnen de Interdepartementale Cel werd opgericht, momenteel de verschillende mogelijkheden en de doelgroep.

18 B.S., 31 oktober 2008.

19 De leden van het Bureau zijn de vertegenwoordigers van de Dienst voor het Strafrechtelijk beleid (voorzitter), het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding (secretariaat), de Dienst Vreemdelingenzaken, de centrale Cel 'Mensenhandel' van de Federale politie, de Veiligheid van de Staat, de FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, de Dienst Sociale Inspectie van de federale overheidsdienst Sociale Zekerheid, de Dienst Inspectie van de Sociale Wetten van de federale overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg.

20 De Cel bestaat uit de volgende leden: een vertegenwoordiger van de Eerste Minister, van elke Vice-Eerste Minister, van de Minister van Justitie, van de Minister van Binnenlandse Zaken, van de Minister van Buitenlandse Zaken, van de Minister van Werkgelegenheid, van de Minister van Sociale Zaken, van de Minister van Maatschappelijke Integratie, van de Minister van Ontwikkelingssamenwerking, van het College van Procureurs-generaal, van het Federaal Parket, van de Dienst voor het Strafrechtelijk Beleid van de FOD Justitie, van het Directoraat-generaal Wetgeving, Fundamentele Rechten en Vrijheden van de FOD Justitie, van de centrale Cel 'Mensenhandel' van de Federale politie, van de Veiligheid van de Staat, van de Dienst Vreemdelingenzaken van de FOD Binnenlandse Zaken, van de Inspectie van de Sociale Wetten van de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg, van de Bijzondere Belastingsinspectie van de FOD Financiën, van de Dienst Sociale Inspectie van de FOD Sociale Zekerheid, van de FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, van het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, van Child Focus.

21 Wet van 10 augustus 2005 tot wijziging van diverse bepalingen met het oog op de versterking van de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel en tegen praktijken van huisjesmelkers, B.S., 2 september 2005. Deze wet heeft de bepalingen ter zake grondig gereorganiseerd en gewijzigd.

22 Cfr. in die zin ook de algemene beleidsnota van de Minister van Justitie, 5 november 2008, Parl.St., Kamer, 2008-2009, 52-1529/016, punt 5.1.3 (pagina 55).

23 Cfr. ook op dit punt deel 2, hoofdstuk 1 over good and bad practices.

Op initiatief van het College van Procureurs-generaal komt er ook een «pers-» punt over opsporingen en veroordelingen inzake mensenhandel.

Inzake de bestrijding van kinderpornografie op het internet, wordt er een methode ontwikkeld om internetsites waarop beelden met kinderpornografie worden aangeboden aan de Belgische internetgebruikers, te blokkeren[24].

c) Bescherming van de slachtoffers van mensenhandel (punt 4 van het actieplan)

In dit deel van het actieplan worden de meeste punten behandeld. Behalve een punt over het wetgevende kader, besteedt dit deel van het plan bijzondere aandacht aan minderjarigen, slachtoffers en de begeleiding ervan.

» wetgevend kader: er moet een multidisciplinaire omzendbrief worden goedgekeurd die een uniforme procedure garandeert inzake detectie, doorverwijzing en bescherming van de slachtoffers. Deze omzendbrief en de begeleidende brochure zijn ondertussen opgesteld en komen in het volgende punt van dit hoofdstuk aan bod. In de omzendbrief staan ook nog andere punten uit het actieplan: de minderjarigen (punt 4.2) en het huispersoneel in privé-dienst (punt 4.4).

» minderjarigen: een wijziging van de wetgeving is voorzien waardoor ze in aanmerking komen voor een verblijfstitel, ongeacht of ze al dan niet met het gerecht samenwerken. Dit punt moet tegen 2010 zijn gerealiseerd.

» alleenreizende minderjarigen: het actieplan voorziet in verschillende actiepistes om het risico op mensenhandel te beperken. Deze pistes zullen binnen een daartoe opgerichte Task force bij de Minister van Migratie- en Asielbeleid worden onderzocht.

» inzake rechten van de slachtoffers is het volgende voorzien: een verbeterde procedure voor de opvolging van de slachtoffers (punt 4.5), een evaluatie van de manier waarop de terugkeer naar het land van herkomst verloopt (punt 4.6), een evaluatie van de toekenningprocedure van verblijfsvergunningen (evaluatie van de omzendbrief (punt 4.7)), alsook, in functie van de resultaten van een Europese haalbaarheidsstudie, de oprichting van een hotline «mensenhandel» (punt 4.8).

Tenslotte moet worden onderzocht hoe een systeem kan worden ingevoerd voor de erkenning van opvangcentra (punt 4.9), waarmee de gegevens over de slachtoffers kunnen worden gegroepeerd (punt 4.10).

d) Opsporingen en vervolgingen (punt 5 van het actieplan)[25]

In dit verband wijzen we op de verschillende maatregelen om het fenomeen beter te bestrijden: opstellen van een onderzoekshandleiding voor politieagenten en andere instanties die mogelijks feiten van mensenhandel moeten vaststellen (punt 5.1), maatregelen die de opleiding en de uitwisseling van good practices bevorderen (punt 5.2) en de bijzondere aandacht die moet uitgaan naar financiële onderzoeken, het ontmantelen van netwerken (punt 5.3) en het bestrijden van de informele economie (punt 5.4).

e) Coördinatie en inzamelen van informatie (punt 6 van het actieplan)

Dit laatste maar daarom niet minder belangrijke aspect van het actieplan, betreft de coördinatie en inzameling van informatie. Een efficiënte bestrijding hangt immers samen met een efficiënte coördinatie. Dankzij een efficiënte inzameling van informatie kan ook het beleid terzake hierop worden afgestemd.

In dit deel van het actieplan worden de voornaamste realisaties van de Interdepartementale Cel opgesomd. Er moet echter vastgesteld worden dat slechts een gering aantal daarvan politiek werd opgevolgd en dit ondanks de intensieve werkzaamheden van de Cel.

Een van de projecten die “in de steigers” staan, is de werkgroep rond het statuut van de tolken. Inzake inzameling en uitwisseling van gegevens voorziet het actieplan in verschillende maatregelen om het IAMM (het Informatie en Analysecentrum Mensen-

24 Cfr. ook in die zin de algemene beleidsnota van de Minister van Justitie, 5 november 2008, Parl.St., Kamer, 2008-2009, 52-1529/016, punt 5.1.3 (pagina 55).

25 Cfr. ook op dit punt deel 2, hoofdstuk 1 van het verslag inzake good and bad practices.

smokkel en Mensenhandel[26]) (punten 6.3 en 6.4) eindelijk effectief en efficiënt te laten functioneren.

In het laatste deel van het actieplan tenslotte staat een tabel met daarin, in verschillende rubrieken, een overzicht van de 26 beslissingen (evaluatie, informatie en communicatie, opleiding, wetgevende, reglementaire, statistische en andere initiatieven).

2.2. Omzendbrief van 26 september 2008 inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel en/of van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel

Op 31 oktober 2008 verscheen in het Staatsblad de omzendbrief inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel en/of van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel.

Deze omzendbrief strekt ertoe de concrete toepassing van de nieuwe wettelijke bepalingen inzake verblijfsstatuut te verduidelijken[27]. De nadruk ligt daarbij op de samenwerking tussen de verschillende actoren: politie- en inspectiediensten, parketten, arbeidsauditoraten, gespecialiseerde opvangcentra en de Dienst Vreemdelingenzaken. Deze omzendbrief vervangt een omzendbrief uit 1994[28] en de richtlijnen uit 1997[29], twee reglementaire instrumenten die voordien de regels terzake bepaalden.

In de omzendbrief wordt trouwens ook de nadruk gelegd op het belang van sensibilisering en bijscholing van alle actoren om slachtoffers beter te detecteren.

De eerste doelstelling van de omzendbrief is toe te zien op het overleg en de communicatie tussen alle actoren.

Over de nagestreefde doelstellingen van deze omzendbrief (de samenwerking tussen de verschillende actoren en een uitgebreid hoofdstuk gewijd aan de niet-begeleide minderjarige vreemdelingen en aan huispersoneel) kunnen we ons enkel verheugen. Toch valt te vrezen dat de lengte ervan en de onduidelijkheid over een aantal punten de effectiviteit ervan op de helling zet.

De voornaamste punten zijn de volgende.

Onder punt 3 van de inleiding staan de basisvoorwaarden van de procedure «mensenhandel» opgesomd:
» het contact met de vermoedelijke daders verbreken;
» begeleiding door een door de bevoegde overheden erkend gespecialiseerd opvangcentrum;
» samenwerken met de gerechtelijke overheden door verklaringen af te leggen of klacht in te dienen.

2.2.1. De door de omzendbrief beoogde slachtoffers

Zoals de wet bepaalt worden slachtoffers van mensenhandel (in de zin van artikel 433 quinquies van het Strafwetboek[30]) en de meest zware vormen van mensensmokkel[31] beoogd, nl. die bedoeld door artikel 77 quater,

26 Cfr. artikelen 12 tot 20 van het koninklijk besluit van 16 mei 2004 betreffende de bestrijding van mensenhandel en mensensmokkel, B.S., 28 mei 2004.

27 Cfr. artikelen 61/2 tot 61/5 van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen (hierna «vreemdelingenwet») en artikel 110 bis van het koninklijk besluit van 8 oktober 1981 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen gewijzigd door het koninklijk besluit van 27 april 2007 (B.S., 21 mei 2007). Deze bepalingen werden geanalyseerd in ons jaarverslag 2006: Slachtoffers in beeld, juli 2007. Cfr. ook voor een commentaar op deze bepalingen: J.P. JACQUES, «Les étrangers victimes de la traite des êtres humains, Examen des nouvelles dispositions légales introduites par la loi du 15 septembre 2006 et l'arrêté royal du 21 mai 2007», Rev.dr.étr., 145, 2007, pp.47-62, I. AENDENBOOM, «Van doe-het-zelver tot designer? aanpassingen verblijfsregeling slachtoffers mensenhandel», T.V.R., 2007, n°2.

28 Omzendbrief van 7 juli 1994 betreffende de afgifte van arbeids- en verblijfsvergunningen aan vreemdelingen, slachtoffers van mensenhandel, B.S., 7 juli 1994.

29 Richtlijnen van 13 januari 1997 aan de Dienst Vreemdelingenzaken, de Parketten, de politiediensten, de diensten van de inspectie der sociale wetten en de sociale inspectie omtrent de bijstand aan slachtoffers van mensenhandel, B.S., 21 februari 1997, gewijzigd op 17 april 2003, B.S., 27 mei 2003.

30 Artikel 433 quinquies van het Strafwetboek omschrijft mensenhandel als de werving, het vervoer, de overbrenging, de huisvesting, de opvang van een persoon, de wisseling of de overdracht van de controle over hem, om deze persoon te kunnen exploiteren. De exploitatie omvat:
- de seksuele exploitatie van meerderjarige en minderjarige personen, zoals bedoeld in de artikelen 379, 380, § 1 en § 4 en 383bis, § 1; (exploitatie van prostitutie en kinderporno)
- de exploitatie van de bedelarij, zoals bedoeld in artikel 433ter van het Strafwetboek;
- het aan het werk zetten in omstandigheden die in strijd zijn met de menselijke waardigheid;
- het illegaal wegnemen of laten wegnemen van organen of weefsels, in strijd met de wet van 13 juni 1986 betreffende het wegnemen en transplanteren van organen;
- een persoon tegen zijn wil een misdaad of een wanbedrijf doen plegen.

31 Artikel 77 bis van de wet van 15 december 1980 omschrijft mensensmokkel: «Levert het misdrijf mensensmokkel op, hij die, op welke manier ook, ertoe bijdraagt, rechtstreeks of via een tussenpersoon, dat een persoon die geen onderdaan is van een lidstaat van de Europese Unie het grondgebied van een lidstaat van de Europese Unie of van een Staat die partij is bij een internationale overeenkomst betreffende de overschrijding van de buitengrenzen, die België bindt, zulks in strijd met de wetgeving van deze Staat binnenkomt, erdoor reist of aldaar verblijft, met het oog op het direct of indirect verkrijgen van een vermogensvoordeel».

1° tot 5° van de wet van 15 december 1980[32]. De wet is dus niet van toepassing op slachtoffers van huisjesmelkers. Die komen enkel voor het statuut in aanmerking indien er sprake is van een vorm van exploitatie in het kader van mensenhandel (een persoon bijvoorbeeld die slachtoffer is van een huisjesmelker en die bovendien in het kader van de bouw wordt uitgebuit).

Inzake slachtoffers van mensenhandel wijst de omzendbrief erop dat het statuut van slachtoffer kan worden toegekend aan zowel onderdanen uit derde landen als aan burgers uit de Unie. Inzake mensensmokkel daarentegen kan dit statuut in wezen enkel aan onderdanen uit derde landen worden toegekend.

2.2.2. Hoe moet gereageerd worden op een persoon die als slachtoffer van mensenhandel zou kunnen worden beschouwd?

De omzendbrief wijst op de houding die moet worden aangenomen wanneer een eerstelijnsdienst (politie, inspectiedienst, andere diensten zoals het Commissariaat Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatslozen, de Dienst Vreemdelingenzaken) in contact komt met een potentieel slachtoffer:

1) *informeren van het potentiële slachtoffer*: over het bestaan van een specifieke procedure die hem aanbelangt en afgeven van een infobrochure[33].

2) *detecteren van potentiële slachtoffers*: het cruciale probleem blijft de detectie van slachtoffers. De omzendbrief geeft in dit verband enkele indicaties. Er dient aandacht besteed te worden aan de verklaringen die het slachtoffer in die zin zou afleggen en/of de vaststelling van aanwijzingen dat zijn situatie overeenstemt met die van mensenhandel.

   De omzendbrief bepaalt tevens dat de onderschepte persoon niet onmiddellijk verklaringen moet afleggen om als slachtoffer te kunnen worden beschouwd. De vaststelling van aanwijzingen volstaat. In dit verband dient te worden gewezen op de indicatorenlijst uit bijlage 2 van de COL 01/2007[34]. De omzendbrief wijst er ook op dat slachtoffers zichzelf vaak niet als slachtoffer beschouwen omdat ze vinden dat de omstandigheden waarin ze uitgebuit worden en hun loon beter zijn dan wat ze zouden kunnen krijgen in hun land van herkomst[35]. De situatie van de slachtoffers moet echter worden onderzocht in functie van onze criteria die van toepassing zijn op de arbeidsomstandigheden en niet in functie van de criteria die toegepast worden in het land van herkomst van het slachtoffer. Zelfs als iemand zich niet als slachtoffer beschouwt, dan betekent dit dus niet dat hij geen potentieel slachtoffer is, zoals bedoeld in de huidige omzendbrief.

   Het feit dat een onderzoeksrechter het dossier behandelt, heeft geen impact op de identificatie van een potentieel slachtoffer en de gevolgen daarvan.

3) *te nemen maatregelen*: indien de politie- of inspectiedienst een slachtoffer van mensenhandel of bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel detecteert, voert hij gelijktijdig de drie volgende taken uit:
   - de magistraat van het Openbaar Ministerie informeren[36];
   - contact opnemen met een centrum gespecialiseerd in de opvang en begeleiding van slachtoffers (PAG-ASA, Sürya of Payoke);
   - de DVZ (Dienst Vreemdelingenzaken) op de hoogte brengen door het opsturen van het controleverslag van een vreemdeling wiens situatie illegaal of onregelmatig is waarbij de rubriek «mensenhandel» behoorlijk moet worden ingevuld.

32 Het gaat om volgende gevallen: ingeval het misdrijf is gepleegd ten opzichte van een niet begeleide minderjarige vreemdeling; ingeval het is gepleegd door misbruik te maken van de bijzonder kwetsbare situatie waarin de betroffen persoon verkeert; door gebruik te maken van geweld, bedreigingen of dwang; ingeval het leven van het slachtoffer in gevaar is gebracht, ingeval het misdrijf een ongeneeslijk lijkende ziekte of een blijvende ongeschiktheid heeft veroorzaakt.

33 Deze brochure is beschikbaar op de site van het Centrum: www.diversiteit.be

34 Richtlijn COL 01/2007 van de Minister van Justitie met betrekking tot het opsporings- en vervolgingsbeleid inzake mensenhandel, die op 1 februari 2007 van kracht is geworden.

35 Cfr. ook op dit punt ons vorige jaarverslag mensenhandel: jaarverslag 2007: "een beleidsanalyse vanuit de visie van een nationaal rapporteur" , deel 1, punt 4, en deel 2, hoofdstuk 1 inzake "good and bad practices" en de conclusies van dit verslag.

36 Cfr. over deze vraag en het probleem inzake magistraten van wacht het deel «good and bad practices» van dit verslag.

2.2.3. Opdrachten van de gespecialiseerde opvangcentra

De omzendbrief wijst erop dat de omkadering door een gespecialiseerd opvangcentrum, één van de basisvoorwaarden van de procedure «mensenhandel» is. Deze centra zijn bevoegd om een aanvraag voor de afgifte van een verblijfsdocument in te dienen bij de Dienst Vreemdelingenzaken binnen het kader van de procedure «mensenhandel». Daarnaast staan ze het slachtoffer ook bij met psychosociale, medische, administratieve en juridische begeleiding. Bovendien beschikken ze over een opvanghuis waar slachtoffers die dit nodig hebben, discreet kunnen worden gehuisvest.

De eerste taak van de centra bestaat erin te helpen bij de identificatie van de slachtoffers. Ook geven ze toelichting bij de procedure en hun opdrachten zodat slachtoffers met kennis van zaken kunnen beslissen om, desgevallend met een reflectieperiode, al dan niet verklaringen af te leggen of klacht neer te leggen. Deze reflectieperiode is nodig om het slachtoffer tot rust te laten komen.

2.2.4. Verloop van de procedure

De omzendbrief beschrijft (punten VI, VII en IX) de verschillende fases van de procedure, waarbij wordt gewezen op de opdrachten en verantwoordelijkheden van de verschillende actoren:

a) begin van de procedure (punt VI van de omzendbrief)
   - » eerste fase (reflectieperiode): afgifte van een bevel om het grondgebied te verlaten met een termijn van 45 dagen
   - » tweede fase: afgifte van het attest van immatriculatie (I.A.)

b) toekennen van het statuut
   - » derde fase: toekennen van het voorlopige statuut (punt VII van de omzendbrief): afgeven van een bewijs van inschrijving in het vreemdelingenregister (BIVR) van 6 maanden, hernieuwbaar

c) afsluiten van de procedure
   - » vierde fase: afsluiten van de procedure (punt IX van de omzendbrief): afgifte van een verblijfstitel van onbeperkte duur; terugkeer van het slachtoffer naar zijn land van herkomst of stopzetten van de procedure.

› ***Begin van de procedure (punt VI van de omzendbrief)***

a) Eerste fase: reflectieperiode

Het is belangrijk dat het slachtoffer tot rust kan komen om met kennis van zaken al dan niet verklaringen af te leggen over de personen die hem zouden hebben uitgebuit of om zich voor te bereiden op zijn terugkeer naar zijn land van herkomst.

Indien het slachtoffer niet over een verblijfstitel beschikt, kan het via het gespecialiseerde opvangcentrum een bevel om het grondgebied te verlaten (BGV) van 45 dagen ontvangen. Tijdens die periode kan het slachtoffer op sociale steun rekenen.

Vaak heeft het slachtoffer op het ogenblik van de opvang door een opvangcentrum reeds verklaringen afgelegd, waardoor het onmiddellijk in aanmerking komt voor de tweede fase.

b) Tweede fase: afgifte van een immatriculatie-attest (I.A.) van 3 maanden

Wanneer het slachtoffer wordt opgevangen door een opvangcentrum en reeds verklaringen heeft afgelegd of klacht heeft ingediend, dan kan het een I.A. van drie maanden krijgen. Dit document kan slechts één keer worden verlengd:
- » indien het onderzoek dit vereist;
- » indien de minister of zijn gemachtigde dit opportuun acht, rekening houdend met de elementen van het dossier[37];
- » indien de magistraat niet in staat is om zijn advies door te geven over het feit of de persoon al dan niet als slachtoffer kan worden blijven beschouwd.

Het slachtoffer heeft recht op sociale steun en mag tevens werken indien het een arbeidskaart C heeft ontvangen.

37 De beoordeling of dit al dan niet opportuun is, wordt geheel overgelaten aan de Dienst Vreemdelingenzaken.

› ***Toekennen van het statuut (punt VII van de omzendbrief)***

Derde fase: afgifte van een BIVR van 6 maanden, hernieuwbaar.
De omzendbrief bepaalt dat de magistraat van het Openbaar Ministerie bevoegd is om het statuut toe te kennen.

Met het oog op het garanderen van de multidisciplinaire aanpak, houdt de magistraat van het Openbaar Ministerie rekening met de adviezen van de andere betrokken partners: gespecialiseerde onthaalcentra, de Dienst Vreemdelingenzaken, de politie- en/of inspectiediensten.

Alvorens dit statuut toe te kennen, moet de magistraat een antwoord geven op vijf vragen die de Dienst Vreemdelingenzaken hem voor het verstrijken van het bewijs van inschrijving voorlegt. Een antwoord op die vijf vragen is de voorwaarde voor de afgifte van het bewijs van inschrijving in het vreemdelingenregister (BIVR).

Die vijf vragen luiden als volgt:

» Loopt het onderzoek of de gerechtelijke procedure nog steeds?
» Kan de betrokken persoon, in deze fase, beschouwd worden als een slachtoffer van het misdrijf bedoeld in artikel 433quinquies van het Strafwetboek of, in de omstandigheden bedoeld in artikel 77quater, van het misdrijf in de zin van artikel 77bis?
» Is de betrokken persoon duidelijk bereid om mee te werken?
» Heeft de betrokken persoon alle banden met de vermoedelijke daders van het misdrijf verbroken?
» Wordt de betrokken persoon als een potentieel gevaar voor de openbare orde of de nationale veiligheid beschouwd?

Wanneer de magistraat de eerste vier vragen positief beantwoordt en de laatste vraag negatief, dan moet de Dienst Vreemdelingenzaken het gespecialiseerde opvangcentrum hiervan op de hoogte brengen. Aan het slachtoffer kan dan een bewijs van inschrijving in het vreemdelingenregister (BIVR) van 6 maanden worden uitgereikt. Deze verblijfstitel wordt vernieuwd zolang de bovengenoemde voorwaarden worden vervuld en tot op het moment waarop de rechtbank het vonnis in eerste instantie velt. Daarvoor neemt de Dienst Vreemdelingenzaken regelmatig contact op met de magistraat van het Openbaar Ministerie om informatie in te winnen over het gevolg dat wordt gegeven aan de ingediende klacht of de afgelegde verklaring.

Net zoals in de vorige fase, kan het slachtoffer met een BIVR worden tewerkgesteld wanneer het een arbeidskaart C heeft ontvangen. Het slachtoffer kan tevens op sociale steun rekenen.

Het slachtoffer moet proberen om zijn identiteit (punt VIII van de omzendbrief) te bewijzen. Dit is zoals bekend niet gemakkelijk, gelet op de kenmerken die eigen zijn aan dit soort van inbreuk (valse documenten, ontbreken van documenten, enz.).

› ***Afsluiting van de procedure (punt IX van de omzendbrief)***

Vierde en laatste fase van de procedure.

De omzendbrief voorziet drie gevallen:
» afgifte van een verblijfstitel van onbeperkte duur
» terugkeer van het slachtoffer naar zijn land van herkomst
» stopzetten van de procedure

_ *Afgifte van een verblijfstitel van onbeperkte duur*

Indien alles goed verloopt, dan is dit de normale afloop van de procedure «mensenhandel».

Het slachtoffer kan een verblijfstitel van onbeperkte duur ontvangen:
» wanneer zijn verklaring of klacht tot een veroordeling heeft geleid: de daders van de feiten werden dus (in eerste aanleg) voor mensenhandel veroordeeld
» indien de Procureur des Konings of de arbeidsauditeur in zijn vorderingen de tenlastelegging van mensenhandel of van mensensmokkel, onder de verzwarende omstandigheden die in artikel 77*quater* worden bepaald, heeft weerhouden: het feit dat het parket of het auditoraat een veroordeling van de daders voor mensenhandel heeft gevorderd volstaat in dit geval, ook al zijn ze niet veroordeeld.

_ *Terugkeer van het slachtoffer naar zijn land van herkomst*

Soms wenst het slachtoffer naar zijn land terug te keren. In dat geval zal de terugkeer via de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) of via een niet-gouvernementele organisatie worden georganiseerd.
Hoewel de omzendbrief dit niet vermeldt, moet erop toegezien worden dat slachtoffers die dit wensen hun rechten kunnen verdedigen. Correcte informatie door de opvangcentra over de mogelijkheden om zich burgerlijke partij te stellen, is dan ook belangrijk[38].

_ *Stopzetten van de procedure*

De omzendbrief wijst op het belang van multidisciplinair overleg alvorens de procedure stop te zetten.

Behalve de in de wet genoemde voorwaarden voor het stopzetten van het verblijf van het slachtoffer (het opnieuw aanhalen van de banden met de vermoedelijke daders, frauduleuze medewerking, enz.), bepaalt de omzendbrief dat het uiteindelijk de magistraat van het Openbaar Ministerie is die iemand al dan niet als slachtoffer beschouwt. Daarvoor moet hij echter overleg plegen met de andere actoren (de politie- en/of inspectiediensten, gespecialiseerd opvangcentrum, Dienst Vreemdelingenzaken). Om over alle relevante informatie te beschikken is het pas na overleg met die actoren dat hij al dan niet zal beslissen de procedure stop te zetten.

Het feit dat het slachtoffer opnieuw contact heeft opgenomen met de vermoedelijke dader van een van voormelde inbreuken, moet in het proces-verbaal worden geacteerd. Hetzelfde geldt voor het geval van frauduleuze medewerking, op voorwaarde dat er een verband bestaat met het concrete dossier inzake mensenhandel.

Wanneer een opvangcentrum tenslotte problemen heeft om een slachtoffer te begeleiden, moeten de mogelijke oplossingen in overleg met de bevoegde magistraat worden besproken.

In dit verband wijzen we op **twee arresten van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen**[39] die beslissingen van de Dienst Vreemdelingenzaken, heeft vernietigd. Het gaat om gelijkaardige zaken waarbij het slachtoffer van mensenhandel beroep heeft aangetekend tegen een bevel om het grondgebied te verlaten.

De verzoeker die als een slachtoffer van mensenhandel kon worden beschouwd had in het kader van de procedure «mensenhandel» een aankomstverklaring ontvangen. Die aankomstverklaring werd één keer verlengd. Vervolgens had hij een bewijs van inschrijving in het vreemdelingenregister verkregen, voor een tijdelijk verblijf van 6 maanden. Dit werd eveneens één keer verlengd. De Dienst Vreemdelingenzaken had vervolgens een bevel om het grondgebied te verlaten afgeleverd omdat in een antwoord op de brief aan het bevoegde parket, deze laatste had laten weten de verzoeker niet langer als een potentieel slachtoffer te beschouwen. De Dienst Vreemdelingenzaken had dus geoordeeld dat de verzoeker niet langer aan de door de artikelen 61/2 tot 61/5 van de wet van 15 december 1980 bepaalde voorwaarden voldeed.

De Raad voor Vreemdelingenbetwistingen heeft het bevel om het grondgebied te verlaten vernietigd. De Raad oordeelde immers dat er, aangezien er voor de gerechtelijke zaak (betreffende de feiten waarvan verzoeker het slachtoffer zou zijn geweest) nog geen dagstelling voor de raadkamer was gebeurd voor het afhandelen van de procedure, de minister of zijn gemachtigde wettelijk niet kon beschouwen dat de gerechtelijke overheden hadden beslist een einde te stellen aan de procedure in de zin van artikel 61/4, §2, 3° van de wet van 15 december 1980.

38 Cfr. hierna deel 2, hoofdstuk 1 over de "good and bad practices", en de slotaanbevelingen.

39 Arresten 10134 en 10135 van 18 april 2008.

2.4.5. Specifieke gevallen

De aandacht van de omzendbrief gaat heel in het bijzonder uit naar twee specifieke categorieën slachtoffers: het huispersoneel op de ambassades (punt X a) en de niet-begeleide minderjarige vreemdelingen (punt X b).

› ***De slachtoffers van mensenhandel die in dienst van het diplomatiek personeel werken***

In principe beschikt een dienstbode die in dienst is bij het diplomatieke personeel van een ambassade, over een bijzondere identiteitskaart die hij zelf moet gaan afhalen bij de Directie Protocol en Veiligheid van de FOD Buitenlandse Zaken. De hernieuwing van deze kaart gaat gepaard met een gesprek met een bevoegde ambtenaar van deze dienst. Tijdens dit gesprek krijgt de werknemer informatie en advies in geval er zich binnen het kader van zijn bezigheid problemen zouden voordoen.

Binnen dit specifieke kader hebben zich echter al gevallen van mensenhandel voorgedaan. Indien een dienstbode in aanmerking wil komen voor de procedure «mensenhandel», dan moet er een strafprocedure kunnen plaatsvinden. Omwille van de absolute onschendbaarheid is zo'n procedure echter uitgesloten. Hierdoor worden deze dossiers zonder gevolg geklasseerd.

Daarom stellen we met genoegen vast dat de omzendbrief in dit verband specifieke maatregelen voorziet[40], ook al is de formulering niet helemaal duidelijk. De omzendbrief bepaalt immers dat vooraleer de dienstbode die slachtoffer is, voor het statuut van slachtoffer van mensenhandel in aanmerking kan komen, «*de magistraat van het Openbaar Ministerie een positief advies in verband met de werkelijkheid van de situatie van exploitatie en mensenhandel kan uitbrengen. In dit geval confronteert de magistraat van het Openbaar Ministerie de verklaringen van het slachtoffer met andere specifieke elementen van het dossier. Hij beperkt zich niet tot het verifiëren van het feit of de arbeidsovereenkomst al dan niet werd gerespecteerd*». De omzendbrief bepaalt verder dat het slachtoffer enkel voor het statuut in aanmerking kan komen, als het door een opvangcentrum wordt begeleid, geen contact meer onderhoudt met de vermoedelijke dader en samenwerkt met de magistraat van het Openbaar Ministerie.

40 Dit was een van de punten die in het actieplan vermeld stond, cfr. supra.

De omzendbrief bepaalt echter niet of onder die voorwaarden een verblijfstitel van onbepaalde duur of enkel van bepaalde duur kan worden verkregen[41].

› ***De niet-begeleide minderjarige vreemdelingen (N.B.M.V.), slachtoffers[42]***

Deze categorie potentiële slachtoffers krijgt over het algemeen weinig aandacht. Daarom stellen we met genoegen vast dat deze omzendbrief specifieke bepalingen rond deze categorie bevat.

De omzendbrief wijst op het belang rekening te houden met de specifieke kwetsbare situatie van N.B.M.V. tijdens alle handelingen en stappen van de procedure die hen aanbelangen (detectie en identificatie, toekennen van het statuut en stopzetten van de procedure).

De voornaamste elementen zijn de volgende:

1) Specifieke maatregelen inzake het signaleren en identificeren van het slachtoffer als N.B.M.V. (in te vullen fiches, contact met de voogdijdienst).

2) Specifieke maatregelen inzake opvang en vertegenwoordiging: net daar wringt het schoentje. Het blijkt immers dat slechts heel weinig vermoedelijke minderjarigen naar centra worden doorgestuurd die speciaal voor hen zijn ingericht.

De omzendbrief onderstreept daarom het belang van een specifieke doorverwijzing van die minderjarigen naar een centrum voor minderjarigen zoals Esperanto in Wallonië, Juna in Vlaanderen of Minor-Ndako in Brussel. Deze centra zullen instaan voor de opvang van de minderjarige. De juridische en administratieve begeleiding gebeurt in samenwerking met één van drie gespecialiseerde centra.

41 Toch ziet het er naar uit dat het hier wel degelijk gaat om het verkrijgen van een verblijfstitel van onbepaalde duur, zoals het nog door de Dienst Vreemdelingenzaken is bevestigd tijdens een vergadering in maart 2009 met de drie gespecialiseerde opvangcentra en het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding. We doen dan ook een oproep aan de arbeidsauditeurs om hun adviezen zo nauwkeurig en volledig mogelijk te formuleren, zoals het arbeidsauditoraat van Brussel dit doet.

42 Voor de definitie van een N.B.M.V., zie inleiding van het punt X.b) van de omzendbrief. Voor een studie van de problematiek en de formulering van de aanbevelingen, cfr. Ch. VAN ZEEBROECK, La protection des mineurs étrangers non accompagnés victimes de la traite et du trafic des êtres humains, Grensverleggend onderzoek, Unicef, C.I.D.E., november 2008 (synthesedocument beschikbaar via volgende link: http://www.childtrafficking.com/Docs/unicef_protection_foreign_minors_0309.pdf). De volledige studie kan op de site van Unicef worden ingekeken: www.unicef.be

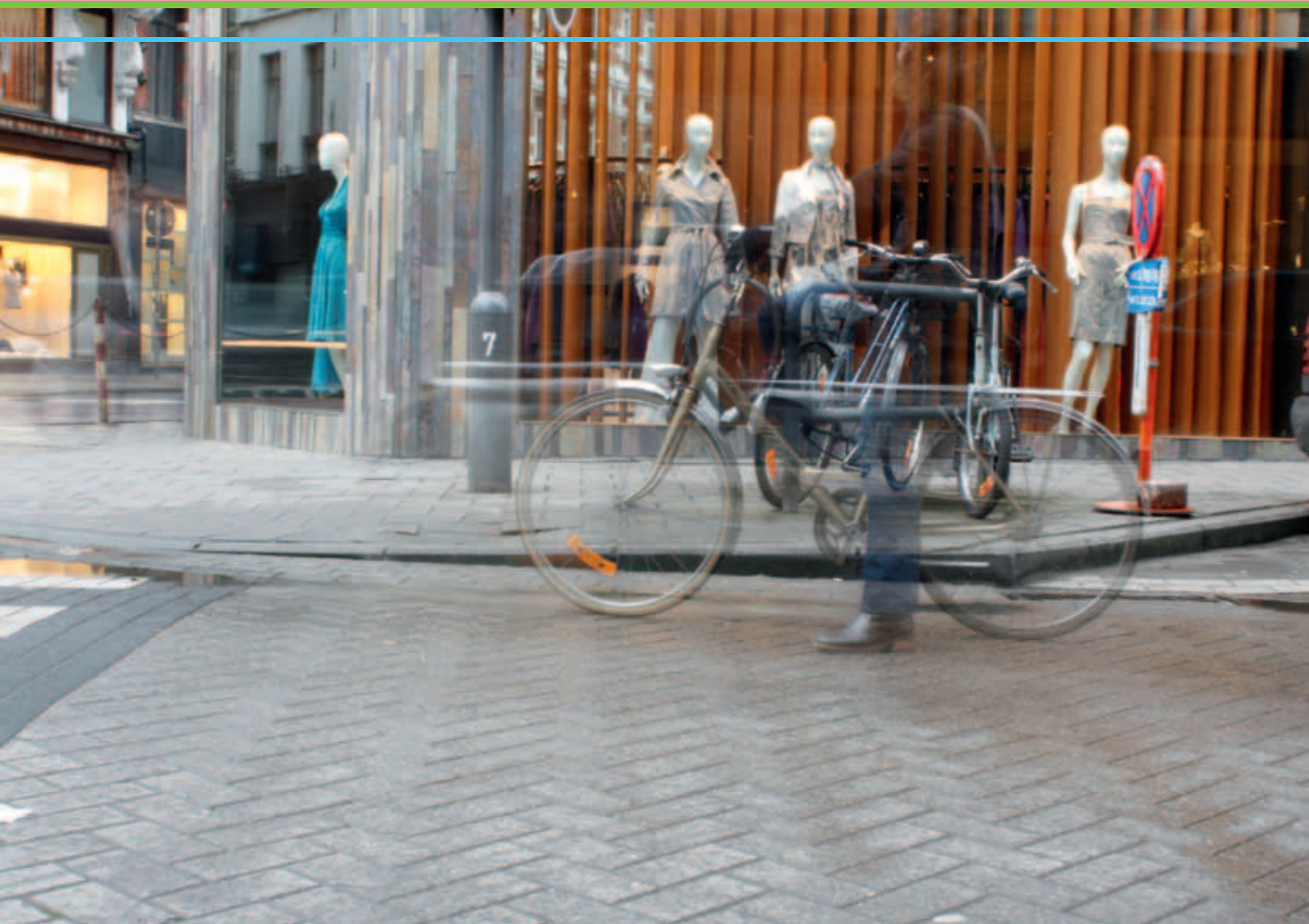
3) Specifieke maatregelen die op N.B.M.V. worden toegepast in het kader van de procedure.

Hierbij vallen twee zaken op:
» rechtstreeks toekennen van een I.A. en specifieke aandacht voor de bijzonder kwetsbare situatie van de minderjarige
» inzake samenwerking en overleg: verplichting voor de referentiemagistraat mensenhandel om contact op te nemen met de jeugdmagistraat die met de opvolging van de N.B.M.V. is belast, overleg met de voogd en met de centra die voor de opvolging van de minderjarige instaan.

De omzendbrief wijst tenslotte nogmaals op de rol van de verschillende actoren (cel mensenhandel van DVZ, Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, gespecialiseerde opvangcentra, magistraat van het Openbaar Ministerie).

Twee jaar na publicatie in het Staatsblad moet de omzendbrief worden geëvalueerd.

HOOFDSTUK 2: FENOMEENANALYSE

A. Situatieschets

Voor dit onderdeel hebben we ons gebaseerd op gesprekken met verschillende politiekorpsen en inspectiediensten, magistraten en auditeurs. Deze gesprekken werden op anonieme basis gevoerd. Daarnaast hebben we gebruik gemaakt van de dossiers waarin het Centrum zich burgerlijke partij heeft gesteld. Ook hebben we een beroep gedaan op rapporten van de politie en de antiwitwascel.

I. Seksuele exploitatie

Op dit vlak is er een verschuiving waar te nemen van zichtbare naar meer verdoken vormen van seksuele exploitatie, bijvoorbeeld in massagesalons, sauna's, privéclubs, huizen, privéwoningen, … maar ook naar escortdiensten en zelfs naar het internet.[43] Een nieuw fenomeen waarover de Brusselse politie ons informeerde betreft prostitutiemeisjes die bij hun internationale mobiele verplaatsingen ook gebruikt worden om drugs te transporteren. De meisjes krijgen hiervoor extra geld.

1.1. Prostitutiefenomeen

De belangrijkste prostitutienetwerken in België zijn momenteel de Bulgaarse. De Nigeriaanse netwerken zijn nog steeds sterk actief en de Roemeense netwerken zijn sterk aan het opkomen. De Albanese netwerken houden zich meer op de vlakte. Er zijn op meer verdoken wijze ook Aziatische prostitutienetwerken (Chinese, Thaise) actief in massagesalons die gericht zijn op klanten met dezelfde culturele achtergrond. Het is vergelijkbaar met de Chinese kappers in Parijs die enkel werken voor Chinese klanten en in een nevenzaaltje de mogelijkheid tot prostitutie bieden. De verborgen prostitutie is ook terug te vinden in etnisch georiënteerde vzw-organisaties, veelal Turkse netwerken die in de eigen cafés gericht zijn op Turkse of Ottomaans Bulgaarse klanten. In Luik zijn er Bulgaarse nachtwinkels gesignaleerd waar bij binnenkomst van Bulgaarse klanten, deze achteraan ook de mogelijkheid van prostitutie aangeboden wordt. Dergelijke vormen van verdoken prostitutie zijn moeilijk controleerbaar omwille van hun specifieke culturele oriëntatie en de moeilijke benaderbaarheid.
Het prostitutiefenomeen is internationaal heel mobiel geworden. De meisjes en hun pooiers trekken over de grenzen (Duitsland-België-Nederland) heen van de ene stad naar de andere, waar ze op tijdelijke basis verblijven. Dit maakt het ook moeilijker voor de politie om efficiënt een telefoontap of observatie te organiseren.
In Brussel arriveren de Bulgaarse meisjes met een busje op dezelfde plaats. De nieuwkomers komen eerst in de straatprostitutie op de Albert II laan terecht en verhuizen later naar de raamprostitutie in de Aarschotstraat.

1.2 Professionalisering van de criminele netwerken

De criminele netwerken zijn lerende organisaties[44] die zich vlot aanpassen en professionaliseren. Uit onze gesprekken met de politie blijkt dat verschillende criminele netwerken zich aangepast hebben aan de nieuwe wet mensenhandel van 2005 waarin mensenhandel inzake seksuele exploitatie beperkt wordt tot bepaalde misdrijven inzake prostitutie en kinderpornografie. De prostitutienetwerken spelen hierop in door constructies op te zetten die het aspect 'exploitatie in de prostitutie' verdoezelen. Hierdoor wordt het voor de speurder en justitie veel moeilijker om de bewijzen voor mensenhandel hard te maken.

Concreet betekent dit bijvoorbeeld dat er constructies opgezet worden waarbij prostitutieslachtoffers als schijnzelfstandigen in een prostitutiebar werken en één aandeel van de vennootschap krijgen, zonder daarbij te beseffen wat ze getekend hebben. Het systeem van gezelschapsdame als tussenschakel in de constructie wordt ook meer en meer gebruikt. Hier zullen we verder nog dieper op ingaan. Andere constructies zijn de zogenaamde meedrinkzaken, hotelverhuur of bars waar de prostitutie op een verdoken manier aan de klant wordt aangeboden en er zeker geen rechtstreekse link meer kan gelegd worden tussen de exploitant en de prostituee. Daardoor worden in Hasselt de meedrinkzaken voor de tenlastelegging mensenhandel enkel nog vervolgd in het kader van economische exploitatie en niet meer voor exploitatie in de prostitutie.
Daarnaast stelt de politie bij de uitbating van de bars in de Brusselse Aarschotstraat (Noord-station) vast dat de pooiers stromannen in hun beheersvennootschap zetten

43 Activiteitenverslag 2007 van de federale politie, raadpleegbaar op de website http://www.polfed-fedpol.be/pub/jaarverslag/pub_jaarverslag2007_nl.php.

44 Voor meer uitleg, zie Jaarrapport Centrum mensenhandel 2003 "Pleidooi voor een integrale benadering, analyse, wetgeving en rechtspraak", deel 1, hoofdstuk 2.1.

die hun bars officieel uitbaten. Dit kunnen Belgen zijn uit een marginaal milieu, die daarvoor OCMW-steun genoten en plots tegen betaling als zaakvoerder benoemd worden. Het kunnen ook vertrouwenspersonen zijn uit hun eigen etnische gemeenschap. Een voorbeeld hiervan vinden we in onze dossiers bij de dossieranalyse[45] waar een gesloten bar van een Albanese pooier opnieuw geopend werd door een Albanese stroman.
Een sluiting van alle bars in de Aarschotstraat, biedt volgens onze gesprekspartners weinig soelaas. Dit zou aanleiding kunnen geven tot meer verdoken vormen van prostitutie in de nabij gelegen etnisch georiënteerde cafés waar de slachtoffers in veel slechtere omstandigheden moeten werken.

1.3. Slachtofferprofiel

Het slachtofferprofiel is sterk geëvolueerd, zeker bij de professionele netwerken. De situatie van gedwongen prostitutie bestaat nog wel maar is verminderd in vergelijking met vroeger. De slachtoffers van gedwongen prostitutie zijn voornamelijk terug te vinden bij Roemeense 'Roma' netwerken.

Andere slachtoffers zitten nu vaak in een soort van win-win situatie van bewuste vrijwillige prostitutie. Het is de groep van economische prostituees. De prostitutienetwerken hebben zich geprofessionaliseerd en beseffen dat ze veel meer winst kunnen maken met gemotiveerde welwillende slachtoffers die minder geneigd zijn om belastende verklaringen af te leggen bij de politie en justitie. De slachtoffers krijgen ongeveer de helft van de prostitutieopbrengsten maar ze moeten wel al hun onkosten zelf betalen. Hierdoor krijgen ze uiteindelijk wel minder dan beloofd. Daarnaast moeten ze ook dikwijls in de straatprostitutie gaan werken terwijl er afgesproken was om te werken in een bar.

De pooiers hoeven weinig geweld te gebruiken want er zijn prostitutiekandidaten genoeg. Veel slachtoffers zijn EU-onderdanen, vooral afkomstig uit Bulgarije en in tweede instantie Roemenië. Daarnaast worden er ook West-Afrikaanse en Albanese meisjes met Belgische legale verblijfsdocumenten gesignaleerd. Al deze meisjes beschikken over verblijfsdocumenten die ze van hun pooiers mogen behouden zodat ze bij de politie niet verdacht overkomen. De Bulgaarse meisjes zijn carrouselprostituees die om de drie maanden naar Bulgarije terugkeren om zich zo in orde te stellen met hun situatie van kort verblijf[46]. Zij stappen doelbewust in de prostitutie en beschouwen dit als een tijdelijk levensproject van bijvoorbeeld twee jaar, om nadien voldoende welvarend te kunnen leven. In de Bulgaarse stad Sliven wordt het als heel normaal beschouwd dat meisjes in de prostitutie gaan werken en jongens pooier worden. Deze prostitutiegroep van Bulgaarse meisjes heeft omwille van deze win-win situatie en hun legale verblijfsituatie weinig interesse in het slachtofferstatuut mensenhandel.

Tijdens onze gesprekken werd verwezen naar een voorbeeld van een Russisch meisje dat tijdelijk voor een Russische escortebusiness werkte. Gedurende twee maanden werd voor het meisje een kamer in een luxehotel afgehuurd. De klanten moesten 2000 euro per nacht betalen. Het meisje kreeg hiervan de helft. Er was geen sprake van enige dwang of geweldpleging. Dit is een voorbeeld van de professionele criminele businessnetwerken waarbij de vraag kan worden gesteld of deze meisjes nog slachtoffers van mensenhandel zijn. Deze businessnetwerken zijn dikwijls gelieerd aan andere aspecten van zware criminaliteit. Ze opereren als professionele vormen van georganiseerde misdaad die infiltreren in het Belgisch maatschappelijk leven. Bij ernstige conflicten met slachtoffers gebruiken ze enkel geweld indien dat noodzakelijk is om het gezag te herstellen. Dit zal zich eerder beperken tot gelimiteerde vormen. Indien noodzakelijk, dan gaan ze over tot het plegen van extreem geweld, om duidelijke voorbeelden te stellen en te tonen dat zij de regels bepalen.

Tussen de prostitutieslachtoffers zitten ook Belgische meisjes waarvan sommigen begeleid worden door één van de gespecialiseerde centra mensenhandel. Dikwijls gaat het om drugsverslaafden die problemen hebben met hun familie en niet weten waar ze naartoe moeten. Hierdoor komen ze dan terecht in dergelijke kwetsbare situaties. Ze worden in bepaalde cafés aangesproken waar ze een voorstel krijgen van zogezegde hulp en

45 Zie verder bij punt B, dossieranalyse 1.2. Professioneel businessnetwerk met win-win profiel.

46 Sinds 1 januari 2007, nadat Bulgarije toetrad tot de EU, hebben ze in België als Europeaan recht op een kort verblijf van drie maanden. Sindsdien moeten ze binnen 10 werkdagen na aankomst bij de lokale gemeente van verblijfplaats 'een melding van aanwezigheid op het grondgebied' aanvragen. Gedurende deze periode mogen ze zonder arbeidskaart B geen werkzaamheden uitoefenen. Voor verdere uitleg kan u het jaarrapport Migratie 2007 hoofdstuk 5.2. van het Centrum raadplegen.

woonst. Na enkele weken huisvesting, wordt hen duidelijk gemaakt dat ze moeten werken voor de kost. Zo worden ze in de prostitutie gedwongen. De pooiers voeren een doelbewuste strategie om deze meisjes in een afhankelijkheidspositie te duwen. Ze stimuleren de meisjes om hun relaties met familie, kennissen en vrienden te verbreken. Zo geraken ze volledig geïsoleerd en worden ze afhankelijk van hen.

1.4. Verschillende criminele netwerken

De **Bulgaarse netwerken** zijn erg actief geworden, vooral sinds het einde van de visumverplichting, eind 2001. Sommigen opereerden daarvoor onder een andere nationaliteit.

Er zijn verschillende types van netwerken. Eén type zijn de Bulgaarse loverboys met één of meerdere meisjes. Ze kunnen individueel of in groep opereren. De organisatiegraad van het type 'individuele loverboy' is verwaarloosbaar. Het andere type zijn de georganiseerde criminele netwerken die professioneel te werk gaan. Deze zijn heel goed georganiseerd en hebben goede contacten met of worden aangestuurd vanuit de maffia in Bulgarije die van laag tot hoog geïnfiltreerd is in het Bulgaarse maatschappelijk stelsel. Geografisch situeren ze zich vooral in het volledig gecorrumpeerde Sliven tot aan de kuststreek van Varna, waar gronden gekocht en hotelletjes gebouwd worden op basis van prostitutiegelden vanuit het Westen.[47] Deze professionele netwerken zijn moeilijk te bestrijden. De chefs blijven in Bulgarije. Enkel hun luitenanten komen naar België. Ze werken met Bulgaarse meisjes in een win-win situatie. Er is veel mobiliteit van de pooiers en hun meisjes tussen de verschillende steden in België, Nederland en Duitsland. De geldoverdrachten gebeurden vroeger via Western Union maar tegenwoordig meer en meer via koeriers.

De Bulgaarse netwerken hebben een nieuwe intermediaire prostitutiefiguur geïntroduceerd: de gezelschapsdames. Meestal werken ze in de raamprostitutie maar in Brussel werden ze ook al in de straatprostitutie gesignaleerd. Zij moeten het lokaal prostitutiewerkterrein in de Westerse steden controleren zodat de Bulgaarse chefs hun land niet meer moeten verlaten. Ze spelen een cruciale rol in het prostitutiesysteem. De gezelschapsdames zijn Bulgaarse prostituees of ex-prostituees die hun collega's moeten controleren, de bars bewaken en de contacten regelen. De pooiers passen zich aan de politietechnieken aan en gaan niet meer rechtstreeks het geld halen bij de prostituees. Dit gebeurt via de gezelschapsdames.

De werking van de gezelschapsdames bevindt zich in een grijze zone. Aan de ene kant krijgen ze zelf een deel van het ingezamelde vitrinegeld (bijvoorbeeld 450 euro waarvan 50 euro voor zichzelf). Valt er een meisje weg, dan contacteren ze zelf een pooier om een nieuw meisje te plaatsen. Ze willen immers geen inkomensverlies lijden. Ze kennen alle pooiers door de samenwerking. Aan de andere kant vormen ze een soort bescherming voor de prostituees. Ze zijn attent, zorgen voor hun veiligheid en regelen de administratieve zaken. Volgens de politie beschouwen de prostituees de gezelschapsdames als hun tweede moeder.

De **Albanese netwerken** zijn in België actief sinds 1995. Toen beheersten zij de prostitutiemarkt. Ze stonden bekend om hun gewelddadigheid. Het zijn kleine netwerken, gelieerd aan familie of herkomst regio. Ook ontslagen ex-veiligheidsagenten van de vroegere Albanese veiligheidsdienst Sigurimi, maakten deel uit van deze netwerken. De Albanese-Kosovaarse netwerken hadden in verschillende gevallen ook banden met het voormalige gewapende militieleger UCK[48]. Momenteel hebben de meeste van deze netwerken zich, na verschillende succesvolle gerechtelijke acties, teruggetrokken en georiënteerd op drugshandel.

Er zijn nog wel Albanese netwerken actief in de prostitutie in Antwerpen, Brussel en de kanten van Luik. Deze houden zich wel meer op de achtergrond. Hun geld beleggen ze niet in de Westerse landen maar transfereren ze via Western Union of koeriers naar Albanië. Ondertussen maken ook zij gebruik van het systeem van gezelschapsdames als tussenfiguur[49]. Hun meisjes zijn van Albanese en Oost-Europese afkomst. Volgens de politie hebben de Albanese meisjes dikwijls enkele jaren

47 Zie verder bij dossieranalyse 1.1. Bulgaars prostitutienetwerk vanuit Varna en Jaarrapport Centrum mensenhandel 2007 'Een beleidsanalyse vanuit de visie van een nationaal rapporteur', hoofdstuk typologie, dossier Bulgaarse netwerken.

48 International Workshop: "The Development of Ethnic Albanian Organised Crime in Europe: A Real or Perceived Threat?" 2-3 October 2008, Brussels, Belgium, georganiseerd door federale politie en KuLeuven.

49 Zie verder bij dossieranalyse 1.2. Professioneel businessnetwerk met win-win profiel.

geleden via een huwelijk Belgische verblijfspapieren gekregen.

In Brussel zijn een aantal Albanese pooiers terug opgedoken in het milieu nadat ze ten gevolge van gerechtelijke acties enkele jaren verdreven waren. Sommigen zijn na hun vrijlating herbegonnen als pooier, anderen werken via een stroman. De Albanese netwerken hebben zich vooral gespecialiseerd in schijnhuwelijken, zowel voor daders (mannen) als slachtoffers (vrouwen). Nadat ze geregulariseerd zijn via een huwelijk, laten ze via gezinshereniging hun familie overkomen.

Verder zijn er in Brussel ook **netwerken van Roma-zigeuners.** Ze zijn afkomstig uit diverse landen (Roemenië, Moldavie,…) en actief in de prostitutie en bedelarij. De slachtoffers hebben dezelfde Roma-afkomst. Zij vormen een volledig apart verhaal. Ze hebben een eigen maatschappelijk sociaal leefsysteem met eigen normen en waarden, regelingen en een parallel rechtsysteem. In hun ogen is het normaal dat minderjarigen zich prostitueren en bedelen en dit zowel bij de slachtoffers als bij de daders. Deze netwerken zijn clan- en regionaal gebonden. Ze maken gebruik van fysiek geweld ter bestraffing van 'ongehoorzame' meisjes. Hier vinden we ook gedwongen prostitutie terug.

Volgens de politie zijn de Roemeense netwerken goed georganiseerd. Het zijn vooral groepen van loverboys en georganiseerde bendes die in contact staan met hun clan in Roemenië. In Roemenië heerst er veel corruptie maar in mindere mate dan in Bulgarije. De Roemeense netwerken werken erg professioneel. Ze hebben het vacuüm opgevuld dat ontstaan is na het wegvallen van de Albanese netwerken. De slachtoffers zijn vooral Roemeense meisjes.

De **Nigeriaanse netwerken** zijn goed georganiseerd en mobiel. Ze zijn al sinds 1990 actief in België. De geldoverdrachten gebeuren via Western Union en geldkoeriers. De slachtoffers zijn Afrikaanse meisjes die vlot tussen Antwerpen en Luik roteren. Verschillende slachtoffers zitten in een schuldbindingsituatie en moeten hun reiskosten via werk in de prostitutie afbetalen. Zij zitten in een situatie van gedwongen prostitutie. De anderen zijn Nigeriaanse meisjes die hier al een tijd verblijven en Belgische verblijfspapieren hebben gekregen.
De pooiers zijn zowel mannen als vrouwen. De Nigeriaanse "madame" is in sommige gevallen een ex-slachtoffer, dat gestegen is op de hiërarchische ladder van het criminele netwerk. Ze kent het prostitutiesysteem en heeft zich hieruit vrijgekocht. Op haar beurt heeft ze hiervoor weer nieuwe slachtoffers in de prostitutie gebracht. Ze maken misbruik van de rituelen van de voodoo-godsdienst om de meisjes in hun macht te krijgen[50]. Waar nodig worden er in het West-Afrikaans herkomstland, huurlingen ingezet om ter plaatse de familie van het slachtoffer te bedreigen. De slachtoffers van deze netwerken zijn meestal niet geneigd tot medewerking met justitie.

Naast de Afrikaanse zijn er ook nog de **Aziatische schuldbindingdossiers**, voornamelijk van Vietnamese nationaliteit. Ook hier moeten de gesmokkelde personen hun smokkelschulden afbetalen via prostitutie en/of huishoudhulp. Deze slachtoffers zitten eveneens in een situatie van gedwongen prostitutie. Slachtoffers die in een Thaïs massagesalon tewerkgesteld worden met een toeristenvisum – veelal uitgereikt door de Zweedse ambassade – moeten de eerste twee maanden gratis werken om hun smokkelschulden af te betalen. De inkomsten van de derde maand mogen ze voor zichzelf houden.

Soms organiseert de exploitant voor de slachtoffers die hier illegaal verblijven, een schijnhuwelijk. Zo verkrijgen ze Belgische papieren en kunnen ze bij een controle door de politie veel moeilijker onmiddellijk worden meegenomen. Doordat de slachtoffers verblijfspapieren hebben, kan de politie ze niet onmiddellijk uit hun benarde situatie bevrijden. De politie kan dit pas in een latere fase doen op basis van het bewijsmateriaal uit hun onderzoek. De tenlastelegging mensenhandel wordt dan materieel ook moeilijker bewijsbaar.

2. Economische exploitatie

Economische exploitatie inzake mensenhandel is in de meest diverse economische sectoren terug te vinden. Naast de typische sectoren zoals de Aziatische restaurants, tuinbouw, textiel, huishoudhulp, Bulgaarse en Turkse bakkers en slagers, Equadoriaanse straathandel, Indo-Pakistaanse nacht- en telefoonwinkels, zijn er nieuwe en atypische sectoren waarin illegale werk-

50 Jaarrapport Centrum mensenhandel 2006 'Slachtoffers in beeld', hoofdstuk typologie 2.1.3. Nigeriaanse netwerken.

krachten op het eerste gezicht niet direct als slachtoffers van mensenhandel gepercipieerd worden. Hier spreken we over sectoren zoals de bouw, renovatie, transport, schoonmaak, car wash, pluimveesector en toiletdames. Namaakgoederen in textiel worden ook steeds in omstandigheden van mensenhandelpraktijken gefabriceerd[51].
Naast kleine dossiers blijken achter vele dossiers vooral georganiseerde vormen van economische exploitatie inzake mensenhandel schuil te gaan.

Economische exploitatie inzake mensenhandel manifesteert zich onder meer via een systeem van schuldbinding waarbij het slachtoffer gedwongen wordt de schulden van zijn smokkelreis af te betalen door gratis te werken. Meestal gebeurt dit in Chinese restaurants wanneer het slachtoffer schulden heeft bij Chinese smokkeltriades. Dit kan tegenwoordig ook het geval zijn in situaties van huishoudhulp met vooral Vietnamese slachtoffers. In enkele dossiers vinden we de verstrengeling tussen economische exploitatie, mensensmokkel en prostitutie[52].

Andere vormen van economische exploitatie inzake mensenhandel betreffen situaties waarin slachtoffers via constructies van schijnzelfstandigheid, detachering of een minderwaardig arbeidscontract uitgebuit worden door tewerkstelling in mensonwaardige omstandigheden.

2.1. Bouw en renovatie

In de bouwsector zijn verschillende Braziliaanse netwerken actief. Vooral in Brussel is dit fenomeen gekend. De federale politie werkt hiervoor nauw samen met de sociale inspectie.
Deze laatste schetste ons het volgende beeld. Aanvankelijk ging het enkel om zwartwerk. Hierdoor is er geld vrijgekomen waarmee de Braziliaanse netwerken zich hier hebben kunnen nestelen. Vervolgens evolueerde dit naar een crimineel milieu. Dat houdt zich bezig met oplichting bij de aankoop van wagens, handel in valse paspoorten en drugs. In het begin dacht de sociale inspectie dat ze met kleine organisaties en bendevorming te maken had. Ondertussen blijkt dat ze met hetzelfde fenomeen geconfronteerd wordt zoals in Marne la Vallée in Frankrijk waar namaakateliers van valse documenten ontdekt werden. Volgens de sociale inspectie is hier duidelijk sprake van criminele organisaties en goed georganiseerde netwerken.

De meeste tewerkgestelde Brazilianen zijn afkomstig uit dezelfde regio, namelijk Goyas of Minas Gerais. Deze laatste regio staat bekend als een migratieregio. Beide regio's leven van het geld van de diaspora. Het transport wordt georganiseerd door reisbureaus. De Brazilianen arriveren allemaal in België op een vast aankomstpunt in Brussel. Ze kunnen hier legaal verblijven gedurende 3 maanden. Volgens de federale politie maken ze op basis van hun echte Braziliaanse identiteit valse Portugese verblijfsvergunningen, in samenspraak met hun werkbazen. Ze vestigen zich vervolgens heel tijdelijk in Portugal om daar een fiscale kaart te verkrijgen. Daarna keren ze terug naar België om hier of elders in Europa te werken op bouwwerven in onderaanneming voor Portugese firma's. Door gebruik te maken van deze vervalste documenten mét echte identiteiten, gekoppeld aan een echte Portugese fiscale kaart en detacheringsdocumenten, worden de politie en inspectiediensten op een dwaalspoor gezet tijdens controles. Nadien zijn de daders spoorloos en staat de politie machteloos.

Het laatste rapport van de Cel voor Financiële Informatieverwerking (CFI), beter gekend als de antiwitwascel, verwijst naar het gebruik van het systeem van koppelbazen bij deze Braziliaanse netwerken. "*Zoals bij alle georganiseerde stelsels voor fraude en witwassen worden ook hier de gebruikelijke dekmantels ingezet, namelijk schermvennootschappen met verscheidene statutaire wijzigingen zoals de opeenvolging van benoemingen van nieuwe bestuurders/zaakvoerders, de wijziging van de maatschappelijke benaming, de uitbreiding van het maatschappelijke doel of de verplaatsing van de maatschappelijke zetel. Deze vennootschappen worden uiteindelijk leeggehaald en gaan failliet. Er wordt ook vaak gebruik gemaakt van stromannen en vervalste documenten, alsook van technieken van bewerking van onvermogen*[53]."

51 Jaarverslag federale politiedirectie economische en financiële criminaliteit (Ecofin), raadpleegbaar op website http://www.polfed-fedpol.be/pub/verslag_activites/rapports_act_nl.php.

52 Zie verder bij dossieranalyse 2.4.1. Wokrestaurant.

53 CFI-verslag 2008, raadpleegbaar op website http://www.ctif-cfi.be/menu.php?lang=nl&page=typ_ctif_cfi.

In Charleroi werden ook dossiers mensenhandel geopend met Bulgaarse en Marokkaanse bouwvakkers als slachtoffers[54]. Uit deze dossiers van 2006 waarin het Centrum zich burgerlijke partij stelde, blijkt dat er in de bouw- en renovatiesector ook georganiseerde vormen van economische exploitatie bestaan. Het gaat dan over Turkse bouwexploitanten die hun aangekochte krotwoningen laten renoveren tot appartementen door Ottomaanse Bulgaren, een belangrijke Turkse minderheidsgroep die in het zuidelijk gedeelte van Bulgarije gevestigd is en die hiervoor speciaal overgebracht worden[55]. Vanuit de Bulgaarse steden Car Kaloyan en Plovdiv worden, afhankelijk van de stad, dagelijkse en wekelijkse transporten georganiseerd met minibusjes naar Charleroi en Brussel. De chauffeurs van deze minibusjes zijn tevens zaakvoerder van hun eigen reisfirma. In de hoger vernoemde steden verspreiden ze het gerucht dat je in België rijk kan worden en zo ronselen ze werkvolk. Volgens de politie worden de Bulgaarse mannen die vanuit Plovdiv getransporteerd worden, vergezeld door hun vrouwen die hier in de prostitutie willen komen werken. De minibussen rijden naar een vaste plaats in Charleroi of Schaarbeek (Brussel) waar er Turkse cafés gevestigd zijn. Bij aankomst nemen de chauffeurs contact op met hun Turkse contactpersoon. Die regelt het verblijf in een krotwoning. Deze Turkse cafés staan in Schaarbeek bij de politie ook bekend voor verdoken prostitutie.

Eén van de Bulgaarse werkmannen verklaarde dat ze bij hun aankomst in Brussel afgezet werden in één van de Turkse cafés. Daar verzamelden alle werklieden om 17u om vervolgens via een koppelbaas de eventuele orders te krijgen van de Turkse opdrachtgever voor de volgende dag. Zelf logeerde hij toen met 15 personen in één kamer in de Brabantstraat. Deze straat staat bij de politie ook bekend voor namaakgoederen. Ze troffen in het volle gebouw mannelijke Bulgaren aan afkomstig uit Car Kaloyan, Russe, Biala, Dve Mogili,…. Die moesten allemaal maandelijks 80 euro per persoon huur betalen aan de Turkse huisjesmelker. De Bulgaarse werkman legde in zijn verklaring het systeem uit, daterend van 2006[56]. Ze werken hier 3 maanden in een grote bouwwerf tot de vervaldatum van de stempel in hun paspoort. Daarna keren ze terug naar Bulgarije. Ze laten hun paspoort hier revalideren en keren vervolgens terug naar België. Ondertussen hebben andere Bulgaarse werkmannen hun plaats ingenomen op deze bouwwerf. Bij hun terugkeer in België doen zij in afwachting van een groot bouwproject, eerst kleinere karweitjes bij andere Turkse eigenaars.

De problemen van illegaal tewerkgestelde Polen in de bouwsector worden op het vlak van mensenhandel niet strafrechtelijk aangepakt. De thematiek m.b.t. schijnzelfstandigen vraagt te veel middelen in recherchecapaciteit, is moeilijk te bewijzen en leidt dikwijls tot een verlies voor de rechtbank. Uit de rechtspraak blijkt dat deze zaken niet als mensenhandel bestempeld worden. Het gevolg is dat er vooral via een boetesysteem gewerkt wordt. In Dendermonde loopt er wel een strafrechtelijk dossier[57] van mensenhandelpraktijken van Poolse bouwvakkers tegen een grote firma. Deze slachtoffers werden gedetecteerd en gemeld door de lokale politie die op wantoestanden van huisjesmelkerij stootte.

Ondertussen vernemen we van een auditeur dat er sinds de opheffing van de verplichting van werkvergunningen voor Poolse werknemers, geen dossiers meer met Poolse slachtoffers zijn binnengekomen. Hij vreest dat er in de nabije toekomst bij de opheffing van deze verplichting voor Bulgaarse werknemers, ook geen dossiers meer zullen binnenkomen met Bulgaarse slachtoffers. Nochtans zitten de Bulgaren in een extreme uitbuitingsituatie waarin ze als dieren behandeld worden door hun Turkse bazen.

54 Eén van deze dossiers wordt besproken bij dossieranalyse 2.1.1. Dossier S.

55 Bulgarije is sinds 1 januari 2007 lid van de Europese Unie. Voor Bulgaarse en Roemeense werknemers blijft voorlopig een knelpuntberoepenregeling van kracht, bij wijze van overgangsmaatregel. Zonder nieuwe beslissingen duurt die overgangsperiode alvast nog tot en met 31 december 2011. De knelpuntberoepenregeling wordt zoals geweten regionaal ingevuld. Voor de burgers uit de andere nieuwe lidstaten geldt sinds 1 mei 2009 onbeperkt vrij verkeer van personen. Voor verdere uitleg kan u het jaarrapport Migratie 2007 hoofdstuk 5.2. van het Centrum raadplegen. Wat de controle op tewerkstelling betreft, werd sinds 1 april 2007 het landenoverschrijdend informatiesysteem ten behoeve van migratieonderzoek bij de sociale administratie (LIMOSA) ingevoerd. Het gaat om een monitoring van buitenlandse tewerkstelling in België in het kader van het vrij verkeer van diensten en goederen om fraude en misbruik op het niveau van arbeidsvoorwaarden en sociale zekerheidsvoorwaarden tegen te gaan. In de praktijk dient elke buitenlandse werkgever die buitenlandse werknemers tewerkstelt alsook elke buitenlandse zelfstandige en stagiair elektronisch aangifte te doen van deze arbeid (identificatiegegevens, duur van arbeid, opdrachtgever, soort dienst, enz.). Meer info vindt u terug op www.limosa.be

56 Wij hebben eerder al vermeld dat sinds de toetreding van Bulgarije tot de EU (1 januari 2007), Bulgaren als Europeaan recht hebben op een kort verblijf van drie maanden in België. Ze moeten binnen de 10 werkdagen na hun aankomst ‘een melding van aanwezigheid op het grondgebied’ aanvragen bij de gemeente waar ze verblijven. Gedurende deze periode mogen ze niet zonder arbeidskaart B werken.

57 Dossier waarin het Centrum burgerlijke partij is.

2.2. Car wash

Een nieuw fenomeen is de economische exploitatie inzake mensenhandel in de car wash sector. De daders zijn Pakistani. Hier gaat het niet om kleinschalige exploitatie. Er is duidelijk sprake van georganiseerde netwerken. Bij een gecoördineerde actie van de centrale dienst mensenhandel van de federale politie, de verschillende federale politiediensten van Turnhout, Mechelen en Hasselt en de sociale inspectiediensten in een aantal car washes, werd een economische exploitatie vastgesteld met linken over gans België. In het verlengde van deze actie werd een financieel onderzoek gestart naar de gebruikte geldstromen en witwaspraktijken[58]. Momenteel wordt dit dossier afgesplitst voor de verschillende arrondissementen en wordt het dus niet gefederaliseerd door het federaal parket.

2.3. Schoonmaakindustrie

In de schoonmaakindustrie worden ook constructies van een criminele organisatie vastgesteld die verwijzen naar mensenhandel. Het activiteitenverslag van de federale politie maakt hier ook melding van[59]. Het witwasrapport van de Cel voor Financiële Informatieverwerking (CFI) heeft vastgesteld dat in meerdere dossiers gebruik gemaakt wordt van schermvennootschappen met een fictieve maatschappelijke zetel. Die treden op tussen schoonmaakbedrijven met een contract en verdachte onderaannemers[60]. Daarnaast heeft het CFI een opeenvolging van vennootschappen vastgesteld, alsook het gebruik van stromannen, persoonlijke rekeningen, verrichtingen die niet overeenstemmen met het maatschappelijke doel van de vennootschap of niet overeenkomen met de financiële gezondheid ervan[61]. Al deze vaststellingen duiden volgens het CFI-witwasrapport op het bestaan van een organisatie die steunt op een criminele structuur[62].

2.4. Transportsector

In de transportsector worden via constructies van schijnzelfstandigheid en detacheringen ook praktijken van mensenhandel vastgesteld. In ons jaarrapport mensenhandel 2006[63] werd dit al met een dossiervoorbeeld geïllustreerd. Bij politiecontroles in Hasselt werd vooral een misbruik van Moldavische truckers vastgesteld. Verschillende nieuwe mensenhandeldossiers van economische exploitatie in Charleroi tonen aan dat de georganiseerde misdaad tracht te infiltreren in de transportsector[64]. Uit één dossier[65] waarbij de chauffeurs niet uitbetaald en bedreigd werden, bleek dat de vrachtwagens ingezet werden in een georganiseerd internationaal drugstransport. In een ander dossier[66] zijn er sterke aanwijzingen dat de betrokken transportfirma een dekmantel is voor de Italiaanse maffia in Napels.

2.5. Toiletsector

In heel België zijn er ook Russische mensenhandelaars actief in de toiletsector. Die zetten via frauduleuze constructies vreemdelingen aan het werk in een keten en tankstations. In totaal gaat het om een tweeëntwintigtal vestigingen. Per vestiging met bijbehorend benzinestation werden ongeveer vijf à zes vreemdelingen te werk gesteld in een soort ploegensysteem. Eén exploitant zette per dag telkens minstens 50 illegaal tewerkgestelde werkkrachten aan het werk.
De betrokken toiletdames en - heren werden gedwongen om bijna al hun inkomsten af te geven. Ze moesten zeven dagen op zeven werken. Per dag betaalden ze een vaste som (variërend van 10 tot 30 Euro) om te mogen poetsen. In ruil daarvoor mochten ze dan de opbrengsten van het toiletbezoek (normaal 30 eurocent per beurt) houden. Op het einde van de week hielden sommigen slechts 50 euro over.

Deze slachtoffers worden vooral uitgebuit omwille van hun Russisch-Duitse afkomst. In Rusland worden ze gestigmatiseerd als “vuile Duitsers”. In Duitsland worden ze bekeken als minderwaardige Russen en

58 Activiteitenverslag 2007 van de federale politie, raadpleegbaar op de website http://www.polfed-fedpol.be/pub/jaarverslag/pub_jaarverslag2007_nl.php.

59 *Ibid.*

60 CFI typologierapport 2008, raadpleegbaar op de website http://www.ctif-cfi.be/menu.php?lang=nl&page=typ_ctif_cfi.

61 *Ibid.*

62 *Ibid.*

63 Jaarrapport Centrum mensenhandel 2006 ‘Slachtoffers in beeld’, hoofdstuk typologie 2.3.2. Europese transportbedrijven.

64 Zie verder bij dossieranalyse 2.3. Transport.

65 Zie verder bij dossieranalyse 2.3.2. Dossier Y.

66 Zie verder bij dossieranalyse 2.3.1. Dossier B.

onechte Duitsers. De slachtoffers in dit dossier leven en wonen in barslechte omstandigheden. De misbruiken werden eerst ontdekt door de wegpolitie van Namen en werden vervolgens overgedragen aan de federale politie in Turnhout. Verder onderzoek heeft uitgewezen dat de organisatie over heel België actief is langs parkings van autosnelwegen. Ondertussen blijft het uitbuitingsysteem volop verder draaien.

2.6. Pluimveesector

In het arrondissement Hasselt werden ook mensenhandelpraktijken vastgesteld bij personeel in kippenkwekerijen. Zij werden illegaal tewerkgesteld. De kippenkwekerijen werden uitgebaat door Turkse eigenaars. Zij zetten Ottomaans-Bulgaarse mannen in om op hun kippen te letten. Dit kwam aan het licht nadat de buurtbewoners melding hadden gemaakt van huisjesmelkerij[67] waarvan de Bulgaren zelf het slachtoffer waren. Na bevraging bleek dat ze uitgebuit werden door deze Turkse eigenaars van kippenkwekerijen.

2.7. Nachtwinkels en telefoonwinkels

Nacht- en telefoonwinkels worden meestel uitgebaat door Indo-Pakistani maar soms ook door Turken. Vaak hebben de Indo-Pakistaanse uitbaters geen geldige Belgische verblijfsvergunning. Volgens de sociale inspectiedienst worden bij controles in Brussel bij de helft van de Indo-Pakistaanse nachtwinkels inbreuken vastgesteld op de sociale wetgeving. Daarnaast komen er ook situaties van mensenhandel aan het licht waarbij slachtoffers hun smokkelschulden moeten afbetalen door gratis te werken in de winkel.

In een ander grootschalig dossier[68] van organisatie van schijnhuwelijken werden gelijkaardige feiten vastgesteld. Slachtoffers die betaald hadden voor een schijnhuwelijk moesten hun schulden afbetalen door bijna gratis te werken in de winkel. Verschillende van deze niet-reglementaire nacht- en telefoonwinkels zijn gelieerd aan Indo-Pakistaanse smokkelnetwerken. Die gebruiken deze winkels als doorgangsplaats en safehouses voor gesmokkelde personen en als vergaderplaats en witwasmachine voor hun criminele winsten voor trafikanten. Verschillende politiediensten maakten ook melding van het feit dat deze winkels ook gebruikt worden voor de financiering van terroristische groepen.

2.8. Huishoudhulp[69]

De mensenhandelpraktijken in de sector van de huishoudhulp komen soms moeilijk aan de oppervlakte, zeker wanneer diplomaten of relatiekennissen van ambassades betrokken zijn. De dossiers van huishoudhulpen die werken op ambassades worden door de arbeidsauditeur geopend maar ze leiden niet tot strafvervolging omwille van de diplomatieke onschendbaarheid. Voor deze slachtoffers wordt er normaliter een oplossing gezocht via een humanitaire regeling[70]. In een dossier waarvan ook melding werd gemaakt in de media[71], getuigde een Belgisch ambassadelid over de mensonwaardige omstandigheden waarin een Indisch au pair meisje moest werken en leven in het huis van een Belgische diplomaat. Daarnaast zijn er nog dossiers op kleinschalig niveau. Die situeren zich eerder in sommige huishoudens uit het Magreb-milieu.

De Brusselse politie stelde bij Vietnamese huishoudhulpdossiers ook praktijken van schuldbinding vast waarbij slachtoffers via werk in de prostitutie hun schulden moeten afbetalen. In ons vorig jaarrapport mensenhandel maakten we reeds melding van twee dossiers waarin jonge meisjes uitgebuit werden als huishoudhulp waarbij ze in de eerste plaats misbruikt werden om de seksuele lusten van de uitbuiters te bevredigen[72]. De uitbuiters konden niet vervolgd of veroordeeld worden voor seksuele exploitatie omdat er geen sprake was van prostitutie.

67 Zie verder deel 2, hoofdstuk 1: good and bad practices: slachtofferdetectie.

68 Dossier waarin het Centrum burgerlijke partij is.

69 Het Nationaal Actieplan Mensenhandel besteedt hier een hoofdstuk aan. Raadpleegbaar op onze website bij mensenhandel/documentatie: Nationaal Actieplan, blz.19 http://www.diversiteit.be

70 Zie hoofdstuk 1: Recente evoluties in het beleids en wettelijk kader inzake mensenhandel

71 De Morgen, 'Visum in ruil voor fles cognac', 05/02/08 en De Morgen, 'Er vertrokken voortdurend busladingen vol personen met illegaal verkregen visa', 13/02/08.

72 Jaarrapport Centrum mensenhandel 2007 'Een beleidsanalyse vanuit de visie van een nationaal rapporteur', hoofdstuk typologie, dossier V. en dossier minderjarig meisje.

In ons jaarrapport 2006[73] toonden we aan hoe Russische tewerkstellingsagentschappen met een officiële licentie meisjes ronselden via advertenties voor werk als huishoudhulp in landen zoals België, Italië, Spanje, Israël en Japan. Deze meisjes werden via het systeem van schuldbinding gedwongen om in de prostitutie te werken om hun zogezegde schulden voor transport, documenten en tewerkstellingsaanvraag af te betalen.

In een ander dossier[74] stelden we vast dat tewerkstellingsagentschappen jonge vrouwen aanwierven om als huispersoneel te werken bij vermogende gezinnen en hoe die jonge vrouwen en/of hun familie vervolgens onder druk werden gezet door medeplichtigen van die werkagentschappen opdat ze hun verklaringen zouden intrekken. We zien dat er hier wel degelijk sprake is van georganiseerde netwerken.

2.9. Grijze economie

De antiwitwascel CFI heeft al verschillende malen gewaarschuwd voor de gevaren van de grijze en zwarte economie waarin geen sprake is van enige vorm van syndicale rechten en eerlijke concurrentie met correcte ondernemers. In haar laatste rapport schreef ze dat "mensenhandel en handel in clandestiene werkkrachten aan belang winnen bij de doorgemelde witwasdossiers. Samen met dossiers in verband met de exploitatie van prostitutie vertegenwoordigen deze dossiers 15,6 % van de witwasmeldingen in 2008"[75].

Volgens het CFI biedt het gebruik van criminele handelsactiviteiten een dubbel voordeel voor criminele organisaties. De illegale activiteiten zijn gemakkelijker uit te voeren én het geld dat hieruit voortvloeit, kan worden witgewassen. Het is een stijgende trend die op internationaal vlak wordt vastgesteld, vooral in de sector van Aziatische restaurants die betrokken zijn bij mensenhandel en waar een link bestaat met Chinese triades. "Hierbij worden veelvuldig wettelijke procedures misbruikt zoals kortetermijnvisa voor Schengenlanden, zakenvisa, het studentenstatuut en schijnhuwelijken voor gezinshereniging. Er worden ook valse documenten gebruikt."[76] dixit het CFI-rapport.

Het CFI rapport verwijst daarbij ook naar andere gevoelige sectoren zoals de schoonmaakindustrie en de bouw waarbij via schijnvennootschappen, schijnzelfstandigheid, detacheringen en koppelbazerij, allerhande criminele constructies opgezet worden. In andere sectoren zoals de transportsector, nachtwinkels, textielsector, … zien we dit ook. Het behoeft geen betoog dat dergelijke criminele infiltraties in de economie een bedreiging vormen voor het Belgisch sociaal en economisch stelsel en op termijn zelfs het gehele maatschappelijke leven kunnen ontwrichten.
Het Nationaal Actieplan Mensenhandel van de regering wijdt hier ook een hoofdstuk aan[77].

3. Mensensmokkel

Momenteel zijn er vooral smokkelnetwerken actief die uitgaan van Indiërs (Sikhs), Koerdische Turken, Koerdische Iraki's en Afghanen. De Albanese smokkelnetwerken zijn verdrongen.

In de Turks-Koerdische smokkelnetwerken vinden we betalingen terug voor de bescherming van de eer van het vrouwelijke slachtoffer. In het jaarrapport mensenhandel 2006 hebben we dit ook geïllustreerd aan de hand van een concreet dossier[78].

Daarnaast zijn er Chinese netwerken en andere trafikanten die gebruik maken van vliegtuigreizen waarvoor ze de nodige documenten leveren aan hun smokkelklanten. Hier stelt zich ook het probleem van de smokkelgaten via het Intra-Schengenreizen. In het jaarrapport 2006 hebben we dit aan de hand van een dossier aangekaart[79].

Smokkelnetwerken zoeken steeds naar de kwetsbare schakels in het officiële systeem om misbruiken te

73 Jaarrapport Centrum mensenhandel 2006 'Slachtoffers in beeld', hoofdstuk typologie 2.1.1. Russisch tewerkstellingsagentschap met licentie als grootschalig prostitutienetwerk.

74 Lopend dossier waarin het Centrum burgerlijke partij is.

75 CFI typologierapport 2008, raadpleegbaar op website http://www.ctif-cfi.be/menu.php?lang=nl&page=typ_ctif_cfi.

76 CFI, raadpleegbaar op website http://www.ctif-cfi.be/menu.php?lang=nl&page=typ_ctif_cfi.

77 Raadpleegbaar op onze website bij mensenhandel/documentatie: Nationaal Actieplan, blz.28 http://www.diversiteit.be.

78 Jaarrapport Centrum mensenhandel 2006 'Slachtoffers in beeld', hoofdstuk typologie 2.2.3. Turks business-smokkelnetwerk.

79 Jaarrapport Centrum mensenhandel 2006 'Slachtoffers in beeld', hoofdstuk typologie 2.3.1. schuldbinding in horeca.

organiseren. Ze maken hiervoor valse documenten op en gebruiken technieken van corruptie en misleiding.

Door de federale politie werd een alarmerende trend vastgesteld in verband met het gebruik van frauduleuze documenten die op basis van misleiding verkregen werden. "Hierbij gaat het niet alleen over de persoonsverwisselingen met look alikes, maar ook over authentieke documenten die overheidsinstanties te goeder trouw aan een persoon met een 'geleende' identiteit afleveren[80]."

In vorige jaarrapporten mensenhandel[81] hebben we naar aanleiding van de Sofiacase,[82] gewezen op de problemen rond visumfraude op ambassades. Dit dossier lag ook aan de basis van het rapport over visumfraude van de subcommissie mensenhandel van de Senaat[83]. Ondertussen wordt er in de media melding gemaakt van verschillende dossiers[84] van visumfraude in Belgische ambassades, waaronder deze in Boekarest[85].

80 Activiteitenverslag 2007 van de federale politie, raadpleegbaar op de website http://www.polfed-fedpol.be/pub/jaarverslag/pub_jaarverslag2007_nl.php .

81 Jaarrapport Centrum mensenhandel 2007 'Een beleidsanalyse vanuit de visie van een nationaal rapporteur', Deel 1 vraag 51 en Jaarrapport Centrum mensenhandel 2005 "Het Belgisch mensenhandelbeleid: gewikt en gewogen", hoofdstuk 5.6. en Jaarrapport Centrum mensenhandel 2004 "Analyse vanuit het slachtofferperspectief", deel 1 hoofdstuk 3.4. en Jaarrapport Centrum mensenhandel 2003 "Pleidooi voor een integrale benadering", Deel 1 hoofdstuk 1 en Jaarrapport Centrum mensenhandel 2001 "Beeldvorming van de mensenhandel en analyse van de rechtspraak".

82 Zie verder Hoofdstuk 4 Rechtspraak.

83 Aanbevelingen van de Senaat betreffende mensenhandel en visumfraude, Commissie voor Binnenlandse Zaken en Administratieve Aangelegenheden, zitting 2002-2003, doc. 2-1018, raadpleegbaar op onze website bij mensenhandel/documentatie http://www.diversiteit.be

84 Recentelijk werden nieuwe dossiers van visafraude door de media aan het licht gebracht. In het ene dossier heeft een lokale bediende van de Belgische ambassade te Iran een dertigtal Schengenvisa verkocht. Voor meer uitleg, zie de kranten De Standaard en De Morgen van 11/06/09.

85 De Morgen, 'Visum in ruil voor fles cognac', 05/02/08 schrijft: Een diplomaat die eind 2001 op de ambassade arriveerde, trof daar "een complete chaos" aan. "Dagelijks kwamen er ettelijke tientallen frauduleuze visumaanvragen binnen", verklaarde hij aan het parket. "Hierbij heb ik zelf twee keer vastgesteld dat een aanzienlijke som geld werd aangeboden aan het aanwezige personeel." Volgens verklaringen van andere getuigen waren de bazen van X., met name ambassadeur Y en kanselier Z, perfect op de hoogte van het fraudesysteem en lieten ze hem ongestoord zijn gang gaan. "Ik heb de wantoestanden meermaals gemeld aan de ambassadeur". "Die verwees mij steeds door naar de kanselier. Hij heeft me ooit gezegd dat ik niet altijd moest zeggen wat ik dacht en dat ik bepaalde dingen maar beter voor mezelf kon houden, omdat die zaken anders in mijn nadeel zouden uitdraaien.". "De kanselier was subtieler dan X.", vertelde een getuige aan het gerecht. "Zo bracht ik hem op een dag een viertal dossiers van een of ander reisagentschap en ik toonde hem dat het om duidelijke vervalsingen ging. Natuurlijk mocht ik die visa niet afgeven, dat sprak voor zich. Wat blijkt? Hij wenst die dossiers in zijn kantoor te houden om 'na te kijken'. Wanneer ik hem er 's namiddags nog eens over wil spreken, is hij afwezig. Ik informeer waar hij naartoe is, natuurlijk naar dat bewuste reisagentschap, uitgenodigd voor de lunch. En daags nadien blijkt dat de visa toch zijn afgegeven en getekend door X.." Zie ook De Morgen, 'Er vertrokken voortdurend busladingen vol personen met illegaal verkregen visa', 13/02/08.

Hoewel tijdens de hoorzittingen van de subcommissie in 2000-2002 voor het rapport visumfraude verschillende diplomaten werden verhoord, werd de subcommissie nooit op de hoogte gebracht van de misbruiken in de Belgische ambassade in Boekarest. Buitenlandse Zaken was hiervan daarentegen wel volledig op de hoogte.
In een ander dossier[86] bieden smokkelnetwerken via hun reisbureaus en advocaten in het bestemmingsland hun smokkelklanten een asielpakket aan.

3.1. Afrikaanse look alike

In de luchthaven van Luik (Bierset) werden verschillende smokkellijnen getraceerd. Vanuit Luik organiseerden Congolese trafikanten smokkeltransporten voor vliegreizigers van Ivoorkust en Ethiopië naar Ierland of Canada en dit via een systeem van look alike documenten. Het traject liep via Turkije, Duitsland en België. Het gebeurde individueel en op bestelling aangezien de klanten toch enigszins op de foto's van de documenten moesten lijken.

3.2. Smokkellijnen voor prostitutie

Vorig jaar vonden verschillende rechtstreekse lijnvluchten plaats tussen Luik en Bulgarije. Bij aankomst in Luik werden verschillende meisjes opgevangen door een man met Duitse nummerplaat. De meisjes waren bestemd voor de prostitutie in Duitsland. Deze lijnvluchten zijn maar een tijdje operationeel geweest.

In het recente verleden stonden verder nog lijnvluchten geprogrammeerd vanuit Pristina en Tirana waarmee vermoedelijk prostituees aangevoerd werden. Ondertussen werd deze lijn volgens de politie stopgezet.

De politie onderschepte ook al twee Canarische meisjes die in de prostitutie gingen werken op chartervluchten. Zij maakten gebruik van de leemtes in het intra-Schengenreizen.

3.3. Chinese smokkelnetwerken

Vroeger werden Chinezen illegaal gesmokkeld via de Chinese triades en moesten ze hun smokkelschuld

86 Lopend dossier waarin het Centrum burgerlijke partij is.

afbetalen door in restaurants te werken. Dit gebeurt nog steeds maar is volgens de politie geëvolueerd. De laatste jaren dook het fenomeen van de georganiseerde misbruiken van de studentenvisa op. Dit werd in 2009 drooggelegd.

In Charleroi werd een partnership afgesloten tussen de UT (Université du Travail) en de universiteit van Fujian in China. Op deze basis arriveerden 550 Chinese studenten, 200 daarvan in 2008. Velen onder hen verstonden geen Frans en hadden niet de vereiste ingangsdiploma's. De politie en magistraat bevestigden dat hier duidelijk sprake was van georganiseerde misdaadorganisaties. De Chinese organisator van deze constructie was een belangrijke zakenman in China, verbonden aan de Chinese triade. Hij maakte deel uit van de Chinese delegatie bij de ontvangst van Westerse handelscommissies. Door overleg met de Chinese autoriteiten in Peking kon in 2009 een halt geroepen worden aan deze misbruiken.

3.4. Koerdische smokkelnetwerken

De parkings langs de autosnelwegen naar de kust spelen nog altijd een belangrijke rol in de Koerdische smokkelnetwerken. Momenteel hebben deze netwerken de controle over deze parkings in handen. Het gebruik ervan besteden ze uit aan andere smokkelnetwerken. Het gaat over veel geld. De politie vertelde ons dat in een concreet dossier een smokkelgroep 23.000 euro moest betalen aan de Koerden als huurprijs voor het gebruik van hun territorium voor een beperkte periode. De Koerdische trafikanten zijn zeer gewelddadig. Er gebeuren dan ook regelmatig zware vechtpartijen op deze parkings.

De smokkelnetwerken specialiseren zich. Ze zijn georganiseerd als clusters die flexibel met elkaar samenwerken. Voor de bewaking en het beheer van safehouses bijvoorbeeld bestaan er safehousekeepers die enkel daarmee bezig zijn.

3.5. Indo-Pakistaanse smokkelnetwerken

De Indische smokkelnetwerken transporteren vooral Sikhs. Het gebied van de Sikhs ligt voor de helft in India en voor de andere helft in Pakistan. Ze zijn actief in mensensmokkel en economische exploitatie via schuldbindingdossiers in de nachtwinkels.

Ze zijn actief in het organiseren van schijnhuwelijken. Hun winkels doen daarbij dienst als contactplaats. Er werden schijnhuwelijken georganiseerd tussen Indische of Pakistaanse mannen en Portugese vrouwen. De huwelijken werden voltrokken in Denemarken, Zweden of Portugal. Na het huwelijk vestigden de mannen zich in België. In sommige gevallen moesten deze mannen nadien hun schulden afbetalen door gratis te werken in de winkels. Er werden rogatoire commissies naar deze landen uitgevoerd. Verschillende federale politiediensten werkten samen om het hele netwerk van zeven Indische organisatoren van schijnhuwelijken in België en van de andere coördinatoren in Zweden en Portugal, te ontmantelen. De Belgische winkels en organisatoren zaten in Hasselt, Ieper, Namen, Antwerpen, Brussel, Charleroi en Luik. Het federale parket weigerde het dossier te federaliseren zodat de dossiers gesplitst werden per arrondissement. Het globaal beeld ging daardoor verloren.

De smokkelroutes gingen aanvankelijk allemaal richting Engeland. De Indische trafikanten besteedden daarbij hun gesmokkelde klanten uit aan Albanese trafikanten. Daarna liep er een smokkelroute via een stad in Denemarken waar schijnhuwelijken georganiseerd werden tussen Indiërs en arme Portugese vrouwen. Hieraan kwam na enkele maanden een einde toen België dit aankaartte bij de Deense autoriteiten en die op haar beurt de nodige maatregelen trof. Als gevolg hiervan verplaatste de smokkelroute zich naar Zweden waar ook gemakkelijk schijnhuwelijken georganiseerd werden. Na overleg met Zweden werden ook hiervoor gepaste maatregelen getroffen. Sinds de zomer van 2008 stelt de politie een nieuwe verschuiving van de smokkelroute vast, ditmaal naar Portugal. Hier kunnen slachtoffers tijdelijk werken in de tomatenpluk en een vergunning krijgen. Daarna komen ze naar België. De samenwerking tussen de Portugese en Belgische gerechtelijke instanties verloopt stroef omdat de oplossing van dit probleem voor Portugal niet prioritair is.

Enkele maanden geleden werden 160 gesmokkelde Indiers aangetroffen bij een interventie bij een groot Indisch smokkelnetwerk. Hiervan werd slechts één slachtoffer gerepatrieerd en kregen slechts vier slachtoffers het slachtofferstatuut mensenhandel. De overige slachtoffers kregen een bevel om het grondgebied te verlaten. Omdat ze niet weten waar naartoe te gaan en de politie hen hierbij niet kan helpen, kunnen ze in feite enkel teruggaan naar de mensensmokkelaars.

De betaling van de smokkel gebeurt met behulp van het hawala-systeem[87] dat geen sporen van transacties nalaat. De betalingen gebeuren dikwijls onderling tussen de families waarvan er verschillende in Italië gevestigd zijn. Veel geld bevindt zich ook in Italië maar dit kan moeilijk in beslag genomen worden omdat Italië nog veel problemen heeft in het kader van de eigen regionale samenwerking. Grotere gerechtelijke arrondissementen werken er nauwelijks samen en ook de onderlinge informatieuitwisseling verloopt problematisch.

4. Andere uitbuitingsvormen

Er zijn ook nog andere en minder bekende vormen van exploitatie in het kader van mensenhandel zoals bedelarij, orgaantransplantatie en dwang tot het plegen van delicten.

4.1. Bedelarij

Het probleem van georganiseerde bedelarij in het kader van mensenhandel[88], vinden we voornamelijk terug bij de Roma-zigeuners. Zij zijn niet alleen uit Roemenië afkomstig. Ze leven in clanverband en hebben een eigen gesloten cultureel leefsysteem. Volgens de politie is onderzoek hier moeilijk omdat deze leefgemeenschap erg ontoegankelijk en moeilijk benaderbaar is. In een concreet geval voerde de politie op basis van een slachtofferverhaal observaties uit. Ze moest die echter stoppen omdat ze opgemerkt werden in de straat. Ze vonden geen andere concrete elementen om het dossier verder op te volgen.

4.2. Dwang tot het plegen van misdrijven

Sinds een drietal jaren wordt Charleroi geconfronteerd met het fenomeen van Marokkanen die hier illegaal verblijven en gedwongen worden om drugs te verkopen. In deze gevallen wordt er soms enkel een gerechtelijk dossier drugs geopend. In de praktijk stellen zich verschillende problemen voor het slachtoffer om het slachtofferstatuut mensenhandel te verkrijgen.

Uit onze gesprekken met de politie komt naar voor dat dit geen individuele gevallen zijn maar dat er duidelijk sprake is van een nieuwe strategie van criminele organisaties. Volgens de politie is dit een internationaal fenomeen waar geen of weinig aandacht aan wordt besteed. De coördinatoren zitten in Marokko en sturen van daaruit mensen naar hier.

De drugsdealers in Charleroi situeren zich in de prostitutiebuurt vlakbij de uitgangsbuurt. Sommige dealers lopen er gewapend rond met messen en vuurwapens. De politie kan er niet meer discreet controleren want ze worden direct opgemerkt door de criminelen. De Marokkaanse dealers hebben meestal een illegaal verblijfsstatuut en komen allemaal uit dezelfde streek van het Rif in Marokko. De meesten onder hen weten dat ze als drugsdealer gerekruteerd worden en hiermee veel geld kunnen verdienen. Anderen daarentegen worden naar hier gelokt met de belofte dat ze in de bouw kunnen werken. Bij hun aankomst worden ze dan vervolgens mede via schuldbinding, gedwongen als drugsdealer te werken. Tussen medio 2006 en medio 2008, werden er in Charleroi 425 illegaal verblijvende drugsdealers gesignaleerd.

In Antwerpen wordt de politie dan weer geconfronteerd met Chinezen die grote gokschulden hebben opgebouwd in de plaatselijke goktenten van de Chinese triades. Om hun gokschulden af te betalen worden de slachtoffers via een systeem van schuldbinding verplicht voor de Chinese triades XTC te smokkelen en/of mee te werken als passeur bij mensensmokkel.

In Nederland heeft de Nationale Rapporteur Mensenhandel ook al gewezen op dit fenomeen in het kader van mensenhandel[89]. Ze verzamelde al verschillende casussen over gedwongen criminaliteit zoals zakkenrollen en valsheid in geschrifte.

87 Voor meer uitleg over dit betalingssysteem, zie verder dossieranalyse, punt 3.2.

88 Ter herinnering: exploitatie van bedelarij is één van de uitbuitingsfinaliteiten, voorzien in artikel 433 quinquies van het strafwetboek, dat het misdrijf mensenhandel definieert. Zie Jaarrapport Centrum mensenhandel 2005 "Het Belgisch mensenhandelbeleid: gewikt en gewogen" hoofdstuk 1.punt 2.2.

89 Zie *5* de rapportage Bureau Nationaal Rapporteur Mensenhandel, blz. 217 website http://www.bnrm.nl/

B. Dossieranalyse volgens exploitatievorm

Bij dit onderdeel uit het verslag maken we graag de volgende voorafgaande opmerking:
de dossiers waarvan in dit deel sprake is, betreffen zaken waarin er soms sprake is van ernstige geweldplegingen. We beschrijven en benoemen de feiten zoals ze voor ons liggen, zonder feiten af te zwakken of de gebruikte woordenschat aan te passen. De redactionele stijl is hier dus anders dan een lezer van een jaarrapport mag verwachten. Wij denken echter dat we door het hanteren van dit directe en beschrijvende taalgebruik met een grotere juistheid kunnen getuigen over de slachtoffers van uitbuiting, de harde realiteit die daarachter schuilgaat en het belang om de strijd tegen mensenhandel met alle middelen voort te zetten.

I. Seksuele exploitatie

1.1. Bulgaars prostitutienetwerk uit Varna

Dit prostitutiedossier van Bergen dateert uit 2001. Het dossier is gelieerd aan het Bulgaarse dossier uit Brussel[90] dat we in ons vorig jaarrapport besproken hebben[91]. De hoofdbeklaagde werd recentelijk tot vier jaar gevangenisstraf met drie jaar uitstel veroordeeld[92]. Het proces heeft zolang op zich laten wachten omdat de Bulgaarse autoriteiten niet echt bereid waren om mee te werken[93] en de hoofdbeklaagde onder 'huisarrest' plaatsten in Bulgarije voor de feiten waarvoor hij ook in Brussel terecht stond.

Officieel zat D. in Bulgarije in de import- en exportbusiness van de autohandel. In de Bulgaarse kuststad Varna had hij verschillende prostitutiebars. Interpol signaleerde dat hij in Bulgarije bekend stond voor verschillende feiten van inbraken en diefstallen maar niet voor prostitutie. Nochtans had D. in Bulgarije samen met een Russische vennoot in de kuststad Varna een hele prostitutieketen opgezet. In dit dossier zien we hoe hij door toevallige omstandigheden op het idee kwam om vanuit Bulgarije een prostitutiebusiness op te zetten in België en Nederland. In de volgende paragrafen schetsen we het verloop van de feiten.

Een arm Bulgaars minderjarig meisje leerde in januari 2001 de Bulgaarse pooier D. kennen in een discotheek in de toeristische kuststad Varna. Ze werd verliefd op hem. Hij vroeg haar om met hem samen te gaan wonen in een appartement in Varna. Het meisje liep thuis weg en trok bij hem in. Nadat ze een week samenwoonden, nam hij haar mee naar een toeristische luxebar waar ze twee andere meisjes ontmoetten. D. wist dat zijn flatgenoot weinig geld had en stelde haar voor wat bij te verdienen via prostitutie. Hij beloofde haar de helft van haar prostitutieopbrengsten. Met tegenzin ging ze hier op in, nadat ze juist daarvoor getuige was van hoe een meisje afgetuigd werd. De drie meisjes werden vervolgens naar een villa gebracht waar ze onder bedreiging en begeleiding van een kompaan moesten blijven logeren. Zij wist dat D. de twee andere meisjes gekocht had bij een andere pooier. Ze zag hoe haar twee lotgenoten afgeslagen werden. D. vertelde haar ook dat hij het huis van de meisjes die geweigerd hadden mee te werken, in brand had gestoken. Vanuit deze villa werden ze geregeld naar de luxebar gebracht om zich te prostitueren. Het prostitutiegeld moesten ze afgeven aan één van de kompanen. Zelf kregen ze bijna niets. Onder een vals voorwendsel slaagde ze er dan in augustus 2001 in om naar haar ouders te vluchten. Haar ouders dienden in Bulgarije geen klacht in tegen D. omdat ze wisten dat hij bescherming genoot van de politie[94].

Haar ouders verstopten haar eerst bij haar grootouders. Daarna stuurden ze haar naar haar nicht in Bergen die sinds 1995 in België woonde. Officieel baatte deze nicht een massagesalon uit. In werkelijkheid bleek ze echter ook een pooister te zijn die verschillende meisjes vrijwillig aan het werk had gezet. De klanten betaalden tussen de 75 en 125 euro. De slachtoffers werden aangevoerd door Bulgaarse pooiers. Ze zaten in een win-win situatie en kregen de helft van de opbrengsten. Het minderjarige slachtoffer liet zich overhalen door haar nicht om ook op vrijwillige basis in de prostitutie te stappen. De nicht belde D. op en jende hem dat zijn meisje nu voor haar werkte. Eerst werd hij boos. Hij eiste 5000 euro schulden. Daarna zag hij er ook de lucratieve kanten van in. Blijkbaar was het vrij gemakkelijk om ook in België een prostitutiebusiness op te starten en

90 Zie hoofdstuk 4 Rechtspraak.

91 Jaarrapport Centrum mensenhandel 2007 'Een beleidsanalyse vanuit de visie van een nationaal rapporteur', hoofdstuk typologie, dossier Bulgaarse netwerken.

92 Correctionele rechtbank Bergen, 1 september 2008, derde kamer, de uitspraak is definitief.

93 Zie deel 2 hoofdstuk 1: Good and bad practices: internationale samenwerking.

94 Zie deel 2 hoofdstuk 1: Good and bad practices: corruptie.

te beheren. Bovendien was dit erg winstgevend. D. en de nicht besloten vervolgens om samen te werken in België en maakten afspraken over hun winstverdeling.

De nicht beraamde vervolgens een plan om D. te vermoorden bij een opgezette carjacking langs de autosnelweg. Wanneer ze haar plan uitvoerde, overleefde D. de aanslag. De nicht zocht een uitweg en vroeg aan het minderjarige meisje om bij de politie een anonieme klacht neer te leggen tegen D. wegens mensenhandel. Het minderjarige meisje ging hierop in en ook de nicht diende een anonieme klacht in.

Het onderzoek naar mensenhandel tegen D. werd opgestart naar aanleiding van deze anonieme klacht. Uit dit onderzoek bleek dat hij al een paar meisjes aan het werk had gezet. Hij rekruteerde hen als danseres maar bij hun aankomst in de bars werden ze tot prostitutie gedwongen. Ondanks alle beloftes kregen de slachtoffers geen geld. Ze werden ook met geweld bedreigd. D. had ondertussen ook een prostitutiebar opgestart in Rotterdam (Nederland), samen met zijn Russische vennoot S. en een Nederlander. Ook hier werden minderjarige meisjes aan het werk gezet. De politie voerde enkele dagen later ook een huiszoeking uit in het 'massagesalon' van de nicht in Bergen. Ze troffen er naast het Bulgaarse meisje ook nog een ander minderjarig Bulgaars meisje aan dat zich had verstopt in de kleerkast.

Tijdens dit onderzoek werden rogatoire commissies naar Bulgarije en Nederland uitgevoerd om de betrokken prostitutiebars en uitbaters te identificeren. In dit dossier zijn wel geen indicaties van een financieel onderzoek terug te vinden. Positief is het analyserapport van de politie dat mede als uitgangspunt voor alle onderzoeksvragen werd gebruikt[95].

1.2. Professioneel businessnetwerk met win-win profiel

Dit dossier situeert zich in Brussel en dateert uit 2004. Het is een voorbeeld van een professioneel prostitutienetwerk waarin schijnconstructies opgezet werden[96] en de slachtoffers in een win-win situatie zitten[97]. Het dossier was in handen van een Luikse onderzoeksrechter en het onderzoek gebeurde door de Brusselse federale politie. Ze maakten gebruik van telefoontaps, observaties en patrimoniumonderzoek. Ze maakten ook een financiële analyse van alle bankrekeningen. Tijdens het onderzoek werden ook corruptiepraktijken vastgesteld voor het verkrijgen van een vergunning voor de bar. Uit de telefoontap bleek dat er ook een dubieus contact was met een ambassade[98].

Het onderzoek startte op in Luik toen de politie van Flemalle informatie kreeg over een Siciliaan die twee prostitutiebars controleerde in Brussel. Hij stond bij de politie al bekend voor drugsfeiten. Hij hield er een exuberante levensstijl op na met gokken en de aankoop van dure juwelen. Alle donderdagen kwam de Siciliaan naar Brussel in het kader van zijn illegale activiteiten. Op een dag merkte de politie op dat de man als pooier in zijn wagen met zijn gsm naar zijn prostituee belde om haar te controleren. De politie zag ook dat het meisje van achter haar vitrine met haar gsm aan het bellen was. De feiten vonden plaats in de Aarschotstraat, de bekende prostitutiebuurt aan het Noordstation.

De politie stelde in haar onderzoek vast dat een Belg van Albanese afkomst verantwoordelijk was voor de overbrenging van de meisjes en ze vervolgens ter beschikking stelde aan de Siciliaanse pooier. Deze Belg van Albanese afkomst bleek familie te zijn van een kopstuk van een Albanees smokkelnetwerk. Dit kopstuk, tevens ex-veiligheidsagent in Albanië, werd de laatste vijf jaar tweemaal veroordeeld in grote smokkeldossiers in België[99]. De prostitutieopbrengsten waren enorm. Eén meisje in de Brusselse bars bracht 7000 euro bruto per dag op. De meisjes werkten 30 dagen per maand. In totaal waren er 10 meisjes. Dit leverde dus 2.100.000 euro op in totaal[100].

95 Zie deel 2 hoofdstuk 1: Good and bad practices: internationale samenwerking en onderzoeksmethoden.

96 Zie fenomeenanalyse A punt 1.2. professionalisering van de netwerken.

97 Zie fenomeenanalyse A punt 1.3. slachtofferprofiel.

98 Zie deel 2 hoofdstuk 1: Good and bad practices: netwerkanalyse en financieel onderzoek.

99 Jaarrapport Centrum mensenhandel 2005 "Het Belgisch mensenhandelbeleid: gewikt en gewogen", hoofdstuk 5.6. schrijft: "Eén van de Albanese beklaagden was eveneens veiligheidsagent geweest bij Berisha en bezat in het verleden een diplomatiek paspoort toen hij in Brussel woonde. Hij was reeds voor het Albanese dossier in Dendermonde veroordeeld en zette zijn criminele activiteiten verder vanuit de gevangenis. Bij de Albanese bende werd eveneens op naam van dezelfde beklaagde en een handlanger een geldtransfer gevonden naar Albanië voor de Partitia Demokratike van Berisha.".

100 Zie deel 2 hoofdstuk 1: Good and bad practices: belang financieel onderzoek en zie Fenomeenanalyse A punt 2.9. grijze economie.

De Siciliaanse pooier had een schijnconstructie opgezet[101]. Zijn twee bars zette hij op naam van zijn levensgezellin, een ex-prostituee. Uit de telefoontaps bleek wel dat hij de touwtjes in handen had bij de uitbating van de bars. Officieel waren de bars drankgelegenheden waar ook feestzalen konden worden gehuurd. De huurders moesten verklaren dat ze zelf verantwoordelijk waren voor het gebruik ervan. Achter deze activiteiten schuilde in werkelijkheid prostitutie. De werkneemsters werden aangeworven onder de valse kwalificatie van serveerster.

De prostituees werden verplicht om extra huur te betalen via een systeem van vitrinerecht. De vierentwintig uur werden daarbij opgedeeld in vier schiften van zes uur. De prijs per shift bedroeg 100 euro maar kon ook verschillen naargelang het meisje. Indien een meisje 2 shiften deed op een dag, werd het tarief verminderd tot 175 euro. Dit systeem van schijnconstructie werd opgezet om te voorkomen dat de politie procesverbalen kon opmaken tegen de uitbaters/exploitanten van het ontuchthuis want zij waren officieel enkel verantwoordelijk voor verhuur[102].

Als intermediaire schakel werden er gezelschapsdames ingezet. De dames gaven als rechtvaardiging van hun aanwezigheid in de bars dat ze de prostituees moesten beschermen. Dit was gedeeltelijk waar maar hun belangrijkste rol bestond erin te waken over de rentabiliteit van de prostituees en de inzameling van de gelden, bestemd voor de exploitanten. Via deze schijnconstructie regelden de pooiers dat ze niet meer zelf rechtstreeks het geld bij de meisjes moesten inzamelen[103] .

De prostituees moesten naast het vitrinerecht, 50% van hun totale opbrengsten afgeven aan hun pooier. In de bars werkten bijna exclusief Bulgaarse meisjes als serveerster zonder arbeidsvergunning met een verblijfsdocument dat drie maanden geldig is[104]. Maar er waren ook Belgische en Oekraïense meisjes. De Bulgaarse prostituees hebben de reputatie heel gewillig en toegewijd te zijn aan hun werk. Deze serveersters reisden om de drie maanden over en weer tussen België en Bulgarije.

101 Zie fenomeenanalyse A punt 1.2. professionalisering van de netwerken.

102 Zie fenomeenanalyse A punt 1.2. professionalisering van de netwerken.

103 Zie fenomeenanalyse A punt 1.2. professionalisering van de netwerken.

104 In 2004 had Bulgarije nog het statuut van uitbreidingsland van de EU en werd de visumplicht voor de Bulgaarse inwoners afgeschaft.

1.3. Flexibele pooiers en Belgische slachtoffers

Dit dossier situeert zich in de periode van 2003 tot 2007. Het werd behandeld door een Luikse onderzoeksrechter en het federaal parket. Het gaat hier niet over een echt professioneel netwerk met allerlei schijnconstructies maar eerder over individuele pooiers die flexibel inspeelden op de bestaande legale of gedoogde prostitutiemogelijkheden zoals een eroscentrum.

De beklaagden in dit dossier waren een Belg, drie Albanezen en twee Marokkanen. De Belgische en Albanese pooiers werkten nauw samen. De Marokkaanse pooiers waren concurrenten.

De Albanese pooiers waren extreem gewelddadig. De Belg kende hen via zijn beroep van vrachtwagenchauffeur. Ze ontmoetten elkaar in een truckerscafé. De Albanezen en Marokkanen kenden elkaar via de drugsbusiness. Wat de prostitutie betreft, richtten de Marokkanen zich vooral op de Luikse straatprostitutie terwijl de Albanezen gebruik maakten van prostitutiebars en -vitrines. De Albanese pooiers werkten samen met vitrines in Antwerpen en Sint-Truiden en speelden in op het legale prostitutiecircuit in het Nederlandse Rotterdam. Hier was duidelijk te weinig controle op criminele infiltratie en misbruiken. Ze gebruikten de prostituees ook als drugskoerier tussen België en Rotterdam.

In dit dossier was ook sprake van een café in Luik dat exclusief bezocht werd door Albanezen. Hier hoorde een slachtoffer gesprekken over de organisatie van schijnhuwelijken waarbij de huwelijkspartner uit Albanië 5000 euro moest betalen en de huwende Belg 2000 euro ontving. In sommige gevallen werden de Albanese vrouwelijke huwelijkspartners nadien ook in de vitrine geplaatst voor prostitutie. Uit de slachtofferverklaringen bleek verder ook nog dat aan verschillende Belgische prostituees 5000 euro werd beloofd om een schijnhuwelijk aan te gaan met Albanezen die reeds illegaal in België verbleven of nog moesten overkomen uit Albanië.

De Belgische rekruteerders richtten zich vooral op marginale slachtoffers met problemen. In verschillende gevallen was het slachtoffer een Belgisch[105] of Frans drugsverslaafd meisje met problemen thuis. De Belg kwam hen tegen in een café en stelde daar voor om een

105 Zie deel 2 hoofdstuk 1: Good and bad practices: Belgisch slachtoffer.

week bij hem te logeren. De meisjes gingen in op zijn voorstel. Na drie dagen stelde de Belg hen voor aan twee Albanese broers. Aan hen vertelde hij dat hij een nieuw meisje had gevonden om in Rotterdam te werken. Het meisje liet hij geloven dat het werk erin bestond zakenmannen gezelschap te houden. Er was m.a.w. geen sprake van prostitutie. Ze aanvaardde en werd via een casting in een Brussels hotel samen met andere meisjes in Rotterdam afgezet in een legaal eroscentrum. Daar waren een zestigtal meisjes werkzaam. Ze werden opgesplitst naar de taal die ze spraken. Ze moesten de klanten aanzetten tot consumptie.

Na haar eerste werkuur werd het meisje geselecteerd door een bekende klant van de club. Ze dronken iets en ze werd gedwongen tot seksuele handelingen. Bij haar terugkeer naar de Belg meldde ze dat ze wilde stoppen. Die deed vervolgens een beroep op de twee Albanezen. De drie mannen sloegen en verkrachtten haar. Ze duwden zelfs een pistool in haar vagina. Het slachtoffer nam een andere prostituee in vertrouwen die bij de Belg woonde. Deze laatste vertelde haar dat ze een jaar geleden hetzelfde had meegemaakt en dat ze zich sindsdien zonder tegenspartelen liet prostitueren. Na een week in Rotterdam, bracht de Belg het slachtoffer naar Antwerpen waar ze in een vitrine terechtkwam omdat ze te weinig opbracht. De Albanezen dienden haar verder ook dagelijks drugs toe om haar afhankelijk te maken. Dit lukte want ze vroeg uiteindelijk meer geld aan haar klanten om zelf drugs te kopen.

Vervolgens kwam ze via de Albanese broers in contact met een Marokkaanse drugsdealer. Ze werd verliefd op hem. Nadat ze van de Belg vernam dat de Albanese broers voor haar een schijnhuwelijk hadden geregeld met een Albanese neef (ook een pooier) en dat de Belg hiervoor 5000 euro kreeg, vluchtte ze naar haar Marokkaanse drugsdealer. Die ving haar samen met zijn broer op gedurende drie maanden. Ze werd zwanger van hem. Hij sloeg haar naar eigen zeggen 'minder erg dan de twee Albanezen' en wilde ook dat ze zich prostitueerde. Toen de Marokkaanse broers vernamen dat de Albanezen een contract van 750 euro op haar hoofd hadden geplaatst en hen daarvoor ook bedreigden, droegen ze het slachtoffer terug over aan de Belg. De Marokkaanse broers ontvingen hiervoor de premie van 750 euro.

Onmiddellijk na de overdracht haalde de Belg in zijn vrachtwagen een wapen boven. Hij drukte het wapen tegen haar slaap en zei haar dat er niets meer aan te doen was. Op dat moment kwam er een kennis van de Belg voorbij waardoor hij uitstapte. Ze zag een gsm liggen en slaagde erin hiermee naar haar zus te bellen. Ze vertelde aan haar zus dat ze zou sterven en vroeg haar de politie te verwittigen als ze de volgende dag niets van haar gehoord had. Op dat moment kroop de Belg terug in de vrachtwagen. Hij betrapte haar met de gsm en haalde de Albanezen erbij. Ze werd vervolgens zeer hard geslagen en verkracht. Ze riep dat ze zwanger was. Ze vertelden haar dat ze haar schuld van 10.000 euro nog niet betaald had. Ze kreeg zoveel slagen dat haar schedel misvormd en haar oogkas beschadigd werden. Ze smeekte de daders haar te doden zodat ze verlost zou zijn van de pijn.

Nadien lieten ze haar terugkeren naar haar moeder en werd ze opgevangen in een vluchthuis. Ze verliet echter het vluchthuis en ging opnieuw samenwonen met de Marokkaanse drugsdealer. Omdat hij geld nodig had, stuurde hij het slachtoffer terug de straat op voor prostitutie. Dan nam het meisje op een bepaald moment de bus naar Luik. Wanneer ze uitstapte, werd ze opgepakt door de Albanese broers die vergezeld waren van twee andere Albanezen. De vier mannen namen haar mee in hun wagen. Ze werd naar een huis gebracht waar ze opnieuw seksueel werd gefolterd gedurende vele uren door de vier Albanezen. Ze werd telkens afwisselend met twee tegelijk verkracht. Ze zeiden haar dat ze niets betaalde en dat dit niet kon blijven duren. Ze dreigden er er ook mee dat de Albanese gemeenschap haar wel zou weten te vinden. Ze namen haar vervolgens terug mee in hun wagen en lieten haar op het platteland achter. Ze werd gehospitaliseerd om gynaecologische redenen. Na haar operatie ging ze terug naar het vluchthuis.

Eén van de vier Albanese verkrachters was de zogenaamde B. Hij werd formeel door het slachtoffer herkend. Hij was nog maar vier maanden geleden in België veroordeeld tot vier jaar gevangenisstraf, waarvan twee jaar met uitstel voor mensensmokkel. Hij werd gerepatrieerd naar Albanië om daar zijn gevangenisstraf verder uit te zitten maar na twee dagen stond hij al terug in België. Tijdens zijn ondervraging zwoer hij op het hoofd van zijn kinderen dat hij niks met prostitutie te maken had.

De feiten kwamen aan het licht nadat de coördinatrice van het vluchthuis contact had opgenomen met de politie. Het Belgische slachtoffer had te veel angst om verklaringen af te

leggen. Na veel aandringen werd het slachtoffer toch bereid gevonden om in het gezelschap van de coördinatrice, verklaringen af te leggen aan de politie maar dan wel op basis van een informatie-PV. Uit angst voor haar leven weigerde het slachtoffer klacht neer te leggen. Ze wilde ook geen confrontatie aangaan met de Albanese broers. De advocaat van de medeplichtige Albanees B. vroeg wel om een confrontatie tussen het slachtoffer en zijn cliënt. Wanneer het slachtoffer opnieuw gevraagd werd voor verhoor over de rol van B. bij haar verkrachting, bleek ze verdwenen te zijn en niet meer ingeschreven in het bevolkingsregister. Via haar moeder liet ze vanuit haar onderduikadres aan de politie weten dat ze gerust gelaten wilde worden en dat ze het verleden wilde vergeten[106].

1.4. Belgische beklaagden en Roemeense slachtoffers[107]

Dit dossier van seksuele exploitatie legde het probleem bloot van de recherchecapaciteit[108] bij de politie. De zware criminele feiten dateren van 2005 en 2006. Roemeense slachtoffers werden in een Belgisch café geronseld met valse beloftes om te werken als babysit of dienster in de horeca of om te huwen met een Belgische man en in België te komen wonen. In België werden de slachtoffers seksueel vernederd, onderworpen aan drugssessies en tot prostitutie gedwongen. De meeste Belgische beklaagden waren al meerdere malen getrouwd met telkens een nieuw Roemeens meisje. Ze hadden een soort huwelijksbureau opgericht in Roemenië.

Het dossier werd eind oktober 2005 geopend. Pas in juni 2006 werden de slachtoffers ondervraagd wegens een gebrek aan recherchecapaciteit. Pas na de zomer werd het onderzoek echt opgestart door een andere federale politiedienst. In de volgende paragrafen schetsen we het concrete verloop van dit dossier.

Eind oktober 2005 meldde een Roemeens slachtoffer zich aan bij de lokale politie. Ze was erg overstuur. Uit haar verhaal bleek dat ze misbruikt werd door een Belg. Omdat ze weinig Nederlands sprak, deed de politie een beroep op een tolk die het slachtoffer kon kalmeren en geruststellen[109]. Tevens nam de politie contact op met de stedelijke bevolkingsdienst. Uit dit telefoontje bleek dat de Roemeense vrouw tot eind december legaal in België kon verblijven. De politie nam verder nog telefonisch contact op met de Dienst Vreemdelingen Zaken (DVZ). Deze dienst meldde dat er geen verdere stappen ondernomen dienden te worden. Nadat het verhoor een uur gevorderd was, om 23u00, nam de politie contact op met de referentiemagistraat. Die gaf vervolgens de opdracht om het meisje voorlopig onder te brengen in een gespecialiseerd opvangcentrum mensenhandel.

Op 23 januari 2006 meldde een lid van het Comité P dat een ander slachtoffer hem benaderd had. Hij stelde hierover een verklaring op en stuurde deze vervolgens door naar de betrokken federale politie.

Het betrokken Roemeense slachtoffer werkte 4 jaar geleden in een restaurant in Roemenië. Hier kwam ze in contact met een Roemeen en een Belgische beklaagde. Zij stelden zich voor als de eigenaars van een onderhoudsfirma en boden haar werk aan als poetsvrouw in België. Ze ging op hun aanbod in. Toen ze in België arriveerde, werd haar gezegd dat er geen werk meer voor haar was. Ze werd doorgestuurd naar de horeca. In werkelijkheid bleek het te gaan om een bordeel in het Brusselse. Ze werd langs verschillende bordelen gestuurd die uitgebaat werden door eigenaars van Turkse herkomst. Daar probeerden ze haar te verhuren of te verkopen.

Haar papieren werden afgenomen en ze mocht met niemand contact opnemen. Ze wilde zich niet prostitueren maar werd onder bedreiging van geweld misbruikt door de Belgische beklaagde, zijn zoon en hun vrienden. Ze verklaarde dat hij zich samen met zijn vrienden bezighield met drugsgebruik en –handel en dat ze haar ook aanzetten tot drugsgebruik. Het slachtoffer wilde weg bij de Belg en daarom vluchtte ze naar een vluchthuis. Daar kwam hij haar onder bedreiging weghalen. Hij zei haar dat als ze ooit aangifte zou doen bij de politie, ze het land zou worden uitgezet en dat ze dan haar kinderen zou moeten achterlaten omdat die hem toebehoorden. De Belg dreigde ook meermaals om haar te vermoorden. Het slachtoffer zei in haar verklaringen aan de politie dat ze op basis van wat ze reeds gezien en zelf ervaren had, ze ervan overtuigd was dat hij zijn dreigementen ook daadwerkelijk zou uitvoeren. Op deze ervaringen wou ze niet verder ingaan. De Belg zette haar steeds verder onder druk door te beweren dat hij ervoor kon zorgen dat ook haar tante en broer die hier illegaal

106 Zie deel 2 hoofdstuk 1: Good and bad practices: slachtofferbehandeling.

107 Zie hoofdstuk 4: Rechtspraak.

108 Zie deel 2 hoofdstuk 1: Good and bad practices: recherchecapaciteit.

109 Zie deel 2 hoofdstuk 1: Good and bad practices: belang van betrouwbare tolk.

verbleven, direct uit het land worden gezet door de politie. Haar broer werd afgeperst en moest aan de Belg 500 euro per maand betalen om in België aan papieren te geraken of hier te kunnen blijven[110]. De misbruiken werden steeds erger en de situatie werd onleefbaar. Het slachtoffer zocht naar een uitweg en enkele dagen later werd ze opgevangen in een gespecialiseerd centrum.

Op 3 februari 2006 nam de federale politie dan contact op met de referentiemagistraat. Die stelde haar in kennis van de situatie van het slachtoffer en haar kinderen. De magistraat nam de volgende beslissing. Er moest een nieuw aanvankelijk PV opgesteld worden lastens de verdachte inhoudende de verklaring van het slachtoffer. Dit moest uitgevoerd worden zodra er capaciteit voorhanden was binnen de cel mensenhandel.

Op 27 april 2006 meldde de federale politie dat haar cel mensenhandel belast was met een belangrijk mensensmokkeldossier en dat er momenteel geen capaciteit voor handen was op de afdeling mensenhandel. Ze maakten het dossier vervolgens over aan de coördinatie en leiding van de federale politie opdat een andere afdeling belast kon worden met dit onderzoek. Op 10 mei 2006 ondervroeg de moordbrigade van de federale politie het ene slachtoffer en op 26 juni 2006 het andere.

Eind augustus 2006 startte de federale politie van Gent een onderzoek naar advertenties op de tv-zender TMF. Het ging om advertenties van een escorte-service, werkzaam in het Gentse en vooral actief op de televisie. In de advertenties werd gesproken over Braziliaanse, Griekse en Italiaanse meisjes. Daarbij werd er steeds verwezen naar hetzelfde gsm-nummer. Hierop werd een telefoontap gevraagd. Hieruit bleek dat dit nummer gebruikt werd door een vrouw die steeds op zoek was naar andere meisjes die voor haar wilden werken. Uit de telefoontap bleek dat ze betrokken was in mensensmokkel vanuit Roemenië en het aanzetten tot prostitutie in het kader van mensenhandel. Dit dossier bleek gelieerd te zijn aan het hoger vernoemde dossier zodat beslist werd om beide onderzoeken samen te voegen tot één dossier.
Op 14 november 2006 werd de broer van één van de Roemeense slachtoffers ondervraagd. Daarna is hij samen met zijn moeder naar België overgekomen. Bij hun aankomst trokken ze in in het huis van de Belgische beklaagde. De broer was 17 jaar en moest werken in de bouw (op boerderijen). Hij moest bijna al zijn geld afgeven om hun reis en onderhoud af te betalen[111]. De moeder was terminaal ziek. Voor haar werd een man gezocht waarmee ze kon trouwen. Via een andere Belg werd ze aan drie verschillende mannen gekoppeld. De eerste man was de buurman en die moest 1500 euro betalen om met haar te trouwen. Nadat de moeder een tijdje bij deze man woonde, wilde hij niet meer betalen. Ze werd vervolgens terug gehaald. Ondertussen was de beklaagde ook bij een advocaat geweest en moesten de slachtoffers 1200 euro extra betalen. Het slachtoffer weigerde en werd vervolgens in volle winterperiode het huis uitgegooid. Al smekend mocht hij terugkomen. Voor zijn moeder werd een nieuwe man gezocht. Die bleek een zwaar drankprobleem te hebben. Ze ging bij hem wonen maar toen bleek dat hij de 1500 euro niet kon betalen, moest ze terug komen. Zijn moeder werd voor een derde keer verkocht aan een man. Hier bleef ze bij tot ze stierf aan haar ziekte.

Zijn nicht kwam ook over. Haar was beloofd dat ze hier zou kunnen trouwen met een man. Aangekomen in België, werd ze aangezet om zich te prostitueren. Ze moest onder andere gaan werken in een privaat huis waar ze klanten ontving. Daarna werd er een oudere man (een alcoholicus) gevonden die 1000 of 1500 euro wilde betalen aan de Belgische beklaagde om met de nicht te trouwen.

1.5. Roemeens dossier[112]

In dit dossier van seksuele exploitatie werden verschillende minderjarige Roemeense meisjes[113] met veel geweld in de prostitutie gedwongen door een Roma-clan. Meer dan dertig meisjes werden tewerkgesteld in een tiental bars in de Aarschotstraat, de prostitutiebuurt in Brussel. Verschillende meisjes werden daarvoor al in Spanje of Frankrijk tot prostitutie gedwongen.
De feiten in dit dossier situeren zich tussen 2004 en 2007. Belangrijke onderzoeksresultaten kwamen tot stand mede dankzij observaties en telefoontap. Er waren

110 Beklaagde werd ook veroordeeld voor economische exploitatie inzake mensenhandel.

111 Beklaagde werd ook veroordeeld voor economische exploitatie inzake mensenhandel.

112 Zie hoofdstuk 4: Rechtspraak.

113 Zie deel 2 hoofdstuk 1: Good and bad practices: minderjarige slachtoffers.

linken met onderzoeken in Frankrijk en Spanje[114]. Eén van de handlangers was ook betrokken bij drugshandel. Hij werd in 2006 gearresteerd in Italië toen hij 800 gram cocaïne transporteerde.

Deze clan met eigen tradities en regels was gebaseerd op twee families waarvan er één primeerde in België. De clanchef zat in de gevangenis in Spanje voor een dossier van valse kredietkaarten. Vanuit zijn cel bleef hij de Belgische prostitutieactiviteiten van de clan coördineren. Zijn rechterhand controleerde de zaken op het terrein en was de lokale chef. Voor de rest werd de hiërarchie in de familie bepaald door leeftijd. Elk lid van de familie kreeg een prostitutiemeisje toegewezen. De prostitutie-inkomsten waren voor de gehele clan.

De mannelijke clanleden waren volgens de eigen culturele code getrouwd met een vrouw. Daarnaast hadden ze hun eigen prostituee die tevens hun maîtresse was. Er bestond ook een hiërarchische relatie tussen de meisjes voordat ze in de prostitutie stapten. De echtgenotes en maîtresses hadden een eigen geprivilegieerde status ten aanzien van de andere prostitutiemeisjes. Ze oefenden controle op hen uit op het vlak van toewijding, rentabiliteit en loyaliteit tegenover de clan. Tevens zamelden ze het prostitutiegeld in van deze meisjes. Ze hadden hiërarchisch gezag over hen. Ze vingen de nieuwe geronselde meisjes op en plaatsten hen. Sommige echtgenotes en maîtresses hadden het recht verworven om zich niet meer te moeten prostitueren. Deze laatsten werden door de politie niet als slachtoffers beschouwd.

Uit een grootschalige operatie van de Spaanse en Roemeense politie bleek via telefoontap dat de clan in België nauw samenwerkte met een andere clan in Spanje die actief was in prostitutie, ontvoeringen, afpersing, valse documenten, vals geld, diefstallen en oplichtingspraktijken via het internet. Verschillende meisjes werden van Spanje naar hier gebracht voor de prostitutie. Dikwijls ging het om minderjarigen of wezen wiens verdwijning niemand verontrustte, die tot prostitutie werden gedwongen. De meisjes moesten in de appartementen logeren die door de organisatie gehuurd werden of stonden onder controle van de maîtresses van de clanleden. Om de meisjes volledig onder controle te houden, waren er meisjes die enkel de clanleden als klant mochten nemen. De meisjes moesten elke nacht een minimumbedrag afgeven. Indien ze dit niet konden betalen, dan werd dat opgenomen in een lening en dan moesten ze dit de volgende dag extra verdienen. Wanneer de meisjes zwanger werden, werden ze onmiddellijk naar Spanje gebracht voor een abortus. Daarna werden ze onmiddellijk terug naar België gevoerd.

De slachtoffers werden fysiek zwaar mishandeld. Geen enkel slachtoffer durfde haar verblijfplaats bekendmaken aan de politie[115]. Ze werden gedwongen via de prostitutie hun kosten van transport e.a. af te betalen. Sommige meisjes werden verkocht. Er is een geval bekend waarin één van de clanleden dreigde het hoofd van een kind van een slachtoffer dat in Roemenië was achtergebleven in een bokaal terug te sturen als ze bleef weigeren zich verder te prostitueren. Eén van de jonge slachtoffers was gevlucht en had schrik dat in Roemenië haar tachtigjarige grootmoeder zou mishandeld worden. Zelf was ze al mishandeld met een sabel waarvan de littekens op haar voet medisch vastgesteld werden[116]. Het slachtoffer vluchtte en dook onder bij de daklozen in het Brusselse Centraal Station. Hier werd ze aangesproken en geholpen door een gewone Belgische burger. Sommige meisjes prostitueren zich ondertussen in Engeland.

De gemiddelde opbrengsten van de meisjes bedroegen dagelijks tussen 700 en 1200 euro. Ze werkten 7 dagen op 7. Een seksbeurt duurde 10 minuten en kostte 50 euro voor de klant. Eén van de meisjes moest tussen juni 2005 en mei 2007 alle dagen 12 uur werken. Hierdoor bracht ze 525.000 euro op. Een ander meisje kreeg op basis van haar opbrengsten op het einde van de maand 200 euro van haar pooier. De opbrengsten van het prostitutienetwerk werden via Western Union of via koeriers getransfereerd naar de basis van de clan in Roemenië. De correctionele rechtbank van Brussel die zich over deze zaak uitsprak, schatte met een minimale marge van 700 euro per dag en op basis van twintig meisjes dat de vier belangrijkste beklaagden gezamenlijk ongeveer 11 miljoen euro verworven zouden hebben. De politie kon via haar financieel onderzoek bij Western Union 851.000 euro traceren. Er werd slechts 3.890 euro cash gevonden en in beslaggenomen[117].

114 Zie deel 2 hoofdstuk 1: Good and bad practices: internationale samenwerking en onderzoeksmethoden.

115 Zie deel 2 hoofdstuk 1: Good and bad practices: belang reflectieperiode.

116 Zie deel 2 hoofdstuk 1: Good and bad practices: sensibilisering ziekenhuizen.

117 Zie deel 2 hoofdstuk 1: Good and bad practices: financieel onderzoek en internationale samenwerking.

1.6. Prostitutie via werk bij intercommunale

Dit dossier uit Turnhout dateert van 2003. Terwijl de beklaagden in eerste aanleg vrijgesproken werden omwille van procedurefouten, werden ze door het Hof van Beroep veroordeeld voor mensenhandel[118] . Een toenmalige werknemer en een ex-werknemer van een Vlaamse intercommunale maakten gebruik van de werkinfrastructuur en hun werkuren om een prostitutienetwerk op te bouwen. De zaak kwam pas aan het licht nadat een klokkenluider de openstaande belastende e-mails afdrukte en begon rond te sturen[119].

De Belg C. bekende in 2003 dat hij geprobeerd had om Moldavische vrouwen naar ons land te halen om hen in de prostitutie te laten werken. Hij had veel commerciële contacten in Moldavië. Hij leerde de zogenaamde S. die zakenman was, kennen via de recepties van de ambassade van Moldavië in Brussel. S. bleek tevens een pooier te zijn. C. was toen ex-chef van de aankoopdienst maar werd na zijn bekentenissen op staande voet ontslagen. Voor zijn 'bijverdienste' werkte hij samen met D.G., destijds e-governmentmanager bij de Vlaamse Gemeenschap en V., een cafébaas met criminele connecties. D.G. werd als topambtenaar ook door de bevoegde minister ontslagen. De zaak ging aan het rollen na anonieme brieven van een collega-klokkenluider. Pas drie weken na de start van het onderzoek werd er een huiszoeking gedaan bij de intercommunale.

In die drie cruciale weken werden via anonieme brieven ook sommige leden van de raad van beheer die tevens provincieraadslid waren, op de hoogte gebracht. Zij belden de directeur-generaal op met de mededeling dat C. verwikkeld zou zijn in een affaire van vrouwenhandel. De volgende morgen werd C. bij de directeur-generaal geroepen. Daar verklaarde hij dat hij niets te maken had met illegale praktijken. In een schriftelijke verklaring stelde C.: "Ik ben ervan verbaasd dat een groot bedrijf een aantal medewerkers heeft die zo klein zijn dat ze persoonlijke e-mails onderscheppen en zodanig interpreteren dat ze hun collega's in een slecht daglicht plaatsen. Ik verklaar u bovendien op mijn erewoord dat ik nog nooit iemand illegaal naar België heb gebracht. Ik hoop dat u mij beoordeelt op mijn werk en prestaties en niet veroordeelt op basis van ongegronde roddels." De directeur-generaal en de raad van bestuur geloofden hem op zijn woord. Nog dezelfde dag kreeg C., wiens proefperiode afgelopen was, een arbeidscontract van onbepaalde duur. Dezelfde dag werd ook de interne mailserver stilgelegd.

De kabinetschef van de toenmalige minister-president was inmiddels ook op de hoogte en nam contact op met de topman van de Vlaamse administratie. Die kreeg te horen dat een van zijn topambtenaren, namelijk D.G. betrokken zou kunnen zijn bij vrouwenhandel. "Aanvankelijk wilde de kabinetschef mij opdragen om D.G. te verhoren", verklaarde de topman van de Vlaamse administratie aan het gerecht. "Daarmee kon ik niet akkoord gaan en ik heb hem gezegd dat dit uiteindelijk niet mijn taak was maar de taak van de gerechtelijke diensten. Het is daarom dat ikzelf, in hoofde van mijn functie, telefonisch contact heb opgenomen met mevrouw de Procureur-generaal te Antwerpen." Toen werd het onderzoek opgestart en begonnen de huiszoekingen.

Het bewijsmateriaal tegen C. was zo overweldigend dat hij niet anders kon dan bekennen. Tijdens één van zijn vele reizen naar Moldavië, zo verklaarde hij aan het gerecht, werd hij aangesproken door de Moldavische zakenman/pooier S. Die bood aan om prostituees te leveren in België aan 2.000 à 2.300 euro per vrouw. "Omdat ik op dat moment financiële moeilijkheden had, had ik wel interesse voor dat voorstel", bekende C. "Hoe ik het in België aan boord zou leggen, wist ik op dat moment hoegenaamd niet. Ik sprak D.G. aan over het voorstel. We zouden de vrouwen voor ons laten werken. Ik hoorde D.G. spreken over één van zijn kennissen die vrouwen in de prostitutie kon doen werken. Hij zou met zijn associé een bar en een escortservice openen in de streek van Aalst of Ninove. Ik zou 500 euro per maand en per vrouw verdienen. D.G. moest geen geld hebben. Zijn voordeel bestond erin dat hij van de vrouwen gebruik mocht maken." C. kreeg van zijn Moldavische contactman foto's doorgemaild van 22 vrouwen. Hij koos er drie uit en betaalde een voorschot.

118 Zie hoofdstuk 4: Rechtspraak.

119 In zijn haar arrest verwijst het Hof ook naar de burgerlijke partijstelling van de klokkenluider en de ontslagen werknemer van de intercommunale. De klokkenluider stelde vast dat op 14 maart 2003 plots, zonder enige planning of aankondiging, onderhoudswerkzaamheden dienden te gebeuren op de mailserver van C. (nvdr: de intercommunale). Dit was totaal ongebruikelijk. Gelet op de aard van de werkzaamheden (defrag) was het voor hem duidelijk dat C., alle oude mails definitief wilde verwijderd zien. Gelet op de ernst van de situatie meende de klokkenluider de overheid hieromtrent te moeten inlichten. Hij maakte daarom een dossier over aan de Procureur des Konings om de feiten van mensenhandel te voorkomen, dan wel aan het licht te brengen. Daarnaast heeft de klokkenluider ook andere instanties gealarmeerd. Deze laatsten lagen volgens het arrest aan de basis van het opstarten van het onderzoek.

2. Economische exploitatie

2.1. Bouw

2.1.1. Dossier S.

Het dossier situeert zich in 2004-2005 en werd behandeld door de auditeur van Charleroi. Turkse exploitanten stelden op illegale wijze systematisch Bulgaarse werklieden tewerk in de renovatie en bouw. Deze werkmannen werden vanuit de Bulgaarse stad Plovdiv aangevoerd door een Bulgaar met een busmaatschappij[120].

In augustus 2004 werd de lokale politie van Charleroi geïnformeerd over een Turkse exploitant die gebruik zou maken van clandestiene Bulgaarse werklieden om niet geregistreerde werken bij particulieren uit te voeren[121]. De Turkse exploitant bracht meer dan tien Bulgaren onder in oude huizen waar ze op matrassen moesten slapen[122]. Hij ging ze zelf 's morgens ophalen en zette ze 's avonds laat weer af. In ruil voor kost en inwoon en tegen een minimaal arbeidsloon, renoveerden de Bulgaren huizen van ettelijke Turkse particulieren. Door gebruik te maken van deze werkwijze, heeft de Turkse exploitant verschillende huizen kunnen kopen. Eén van de andere Turkse particulieren had een bakkerij, café en firma in bouwconstructie[123].

.

In maart 2005 werd de politie geïnformeerd over de aankomst van een Bulgaarse chauffeur in België. Naast smokkel in vals geld hield hij zich ook bezig met de organisatie van het vervoer van clandestiene Bulgaren naar België. Hiervoor huurde hij een Bulgaarse busmaatschappij in die het vervoer met minibusjes regelde. De minibus vertrok wekelijks vanuit Plovdiv naar een vaste plaats in Charleroi, in de omgeving van de moskee. Soms was er ook nog een stopplaats in Dortmund (Duitsland) of werd er al verder gereden naar Nederland om de resterende Bulgaren er af te zetten. De chauffeur nam bij aankomst in Charleroi contact op met de Turkse exploitant. Die betaalde maandelijks een huurgeld van 100 euro voor het safehouse van een Siciliaanse of Turkse huisjesmelker die tevens bouwondernemer was. Daarnaast gaf hij 300 euro voorschot aan de clandestiene werklieden.

De chauffeurs verspreidden het gerucht dat je in België rijk kon worden. De chauffeur in kwestie had verteld dat hij in Charleroi een Turk kende die Bulgaren zocht om te werken. Het was de gewoonte van de chauffeurs om geïnteresseerde werkkrachten te zoeken die buiten Bulgarije wilden werken. De kostprijs voor de bustrip bedroeg 250 euro waarvan 100 euro vooraf en 150 euro achteraf moest betaald worden.

Aan de Bulgaarse werklieden werd 30 euro per dag beloofd. Hiervoor moesten ze dagelijks 12 uur werken. In de realiteit moesten ze met 10 à 15 personen slapen in één slaapkamer. Soms kregen ze die 30 euro pas na een week werken. Bovendien werden hier de kosten voor voedsel, huur en de busreis nog van afgehouden. Een slachtoffer vertelde dat hij 1300 euro verdiend had op 10 maanden.

Aan verschillende slachtoffers werd het slachtofferstatuut aangeboden maar ze zagen zichzelf niet als slachtoffer[124]. Een slachtoffer wilde geen klacht neerleggen zolang hij het nog verschuldigde geld niet gekregen had. Een ander slachtoffer had te veel angst om klacht neer te leggen[125].

2.2. Textiel

Dit textieldossier[126] situeert zich in 2007 en werd afgehandeld door de auditeur van Charleroi. Het betreft een textielatelier met een import- en exportfirma. De zaakvoerder was een Syriër die ook hoofdbeklaagde was in een ander dossier in Bergen. De beklaagde had 11.835 euro cash geld op zak bij de politie-inval.
Eén van de medebeklaagden was een Egyptische internationale handelaar in tweedehandskleding die via import en export actief was in verschillende landen zoals België, Duitsland, Nederland, Turkije en Egypte. Hij werd vrijgesproken.

Het dossier werd opgestart toen verschillende bronnen

120 Zie Fenomeenanalyse A punt 2.1. bouw en renovatie.

121 Zie deel 2 hoofdstuk 1: Good and bad practices: onderzoeksmethoden.

122 Zie deel 2 hoofdstuk 1: Good and bad practices: slachtofferdetectie en huisjesmelkerij.

123 Zie Fenomeenanalyse A punt 2.9. grijze economie.

124 Zie deel 2 hoofdstuk 1: Good and bad practices: slachtofferdetectie.

125 Zie deel 2 hoofdstuk 1: Good and bad practices: slachtofferdetectie.

126 Zie hoofdstuk 4: Rechtspraak

de politie informeerden over bepaalde activiteiten (het inpakken van verschillende producten) en de precaire situatie in de oude gebouwen van een schildersbedrijf[127]. Het betrof clandestiene Oost-Europese werknemers. Ze logeerden ter plaatse in erbarmelijke omstandigheden in dezelfde opslagruimte van de fabriek. Er was geen verwarming en geen enkele accommodatie.
Bij een gezamenlijke actie van de lokale politie en sociale inspectiediensten werden ook Poolse, Palestijnse en Syrische slachtoffers aangetroffen.

Aan de slachtoffers werd door de lokale politie het slachtofferstatuut voorgesteld[128]. De Pool was niet geïnteresseerd en werd gerepatrieerd. De Palestijn en de Syriërs beschouwden zichzelf wel als slachtoffer en werden door de politie onmiddellijk in contact gebracht met een gespecialiseerd opvangcentrum mensenhandel[129]. Een medewerkster van dit opvangcentrum praatte met de slachtoffers. Na dit gesprek verklaarden ze zich bereid om in het slachtofferstatuut mensenhandel te stappen. Ze werden onmiddellijk in begeleiding genomen door het gespecialiseerd slachtoffercentrum mensenhandel.

2.3. Transport

2.3.1. Dossier B.[130]*:* Italiaans transportdossier gelieerd aan de maffia

Dit transportdossier situeert zich in 2005 en 2006 en werd behandeld door de arbeidsauditeur van Charleroi. Er werden rogatoire commissies uitgevoerd naar de USA, Duitsland en Italië[131]. Het federale parket werd gevraagd om dit dossier te federaliseren maar het wenste hier niet op in te gaan[132].

Het dossier bevat een kluwen van firmaconstructies[133] rond een verhuisfirma. Wanneer een firma in het vizier kwam van justitie, werd ze opgedoekt en opnieuw opgestart onder dezelfde naam maar onder een andere vennootschapsvorm. Een anonieme getuige verklaarde in dit dossier dat deze firma's banden hadden met de Italiaanse maffia. De moedermaatschappij was gevestigd in Napels. In 2005 werd een Belgisch bijkantoor opgericht in Gosselies. De aangestelde verantwoordelijke van Napolitaanse afkomst stond in België bekend voor diefstal en wapenbezit. Beide feiten dateerden uit 1997. Er waren ook twee bijkantoren in Duitsland en vijf implantingen in Italië waaronder in Napels en Sicilië. Verder was er nog sprake van commerciële agentschappen in de Azoren, Griekenland, Verenigd Koninkrijk, Turkije (Istanbul), Spanje, Rusland, Kroatië, Bosnië, Kreta, Hongarije, Israël en de USA. In België waren de voornaamste klanten van deze verhuisfirma, Shape en Amerikaanse NAVO-militairen. Een andere belangrijke klant in de USA was het Fort Bragg waar de US-Special Forces de Amerikaanse militaire elite-eenheden trainen.

Het dossier werd opgestart toen in 2005 een persoon die zijn anonimiteit wenste te behouden, de federale politie tipte over een Italiaanse verhuisfirma. Deze firma was sinds enkele weken verhuisd naar Gosselies en werkte met illegaal tewerkgestelde werknemers, vooral Italianen uit Napels en Maghrebijnen[134]. De werknemers kregen 70 euro per dag om 12 uren te werken met de belofte van een contract naar Italiaans recht. De politie ging een kijkje nemen. De sociale inspectie had ook al gemerkt dat deze firma haar werknemers niet had ingeschreven in Dimona[135] en dat de firma haar jaarrekeningen niet had neergelegd. Tijdens haar controle merkte de sociale inspectie op dat er zaken niet in orde waren. Zo doken werknemers bijvoorbeeld onder toen ze ter plaatse verschenen. Er werd toen beslist een observatie uit te voeren.

In 2006 voerden de politie en de sociale inspectie een grote controleactie uit in opdracht van de arbeidsauditeur en op basis van hun samenwerkingsprotocol. Er werden twee vrachtwagens tegengehouden. In één vrachtwagen zat een Italiaanse chauffeur. In de andere vrachtwagen vonden ze een Marokkaanse chauffeur woonachtig in Napels en in het gezelschap van een

127 Zie deel 2 hoofdstuk 1: Good and bad practices: onderzoeksmethoden.

128 Zie deel 2 hoofdstuk 1: Good and bad practices: slachtofferdetectie.

129 Zie deel 2 hoofdstuk 1: Good and bad practices: slachtofferdetectie.

130 Zie hoofdstuk 4: Rechtspraak.

131 Zie deel 2 hoofdstuk 1: Good and bad practices: internationale samenwerking.

132 Zie deel 2 hoofdstuk 1: Good and bad practices: federaal parket en aanbevelingen.

133 Zie Fenomeenanalyse A punt 2.9. grijze economie.

134 Zie deel 2 hoofdstuk 1: Good and bad practices: onderzoeksmethoden.

135 Voor personen die (ongeacht hun nationaliteit) als werknemer zijn tewerkgesteld bestaat een aangiftesysteem binnen het DIMONA-project. DIMONA (de onmiddellijke aangifte van tewerkstelling) is een elektronisch bericht waarmee de werkgever de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid ervan op de hoogte brengt dat hij een werknemer aanwerft of dat een werknemer zijn onderneming verlaat (meer informatie https://www.socialsecurity.be/site_nl/Applics/dimona/index.htm).

Nigeriaan. De Nigeriaanse werknemer verbleef hier illegaal. Na de nodige uitleg, verklaarde hij zichzelf slachtoffer van mensenhandel. De auditeur bracht zijn statuut in orde en liet een gespecialiseerd opvangcentrum mensenhandel contacteren[136]. Later werd de man verder ondervraagd.

Uit onderzoek van de tachografische diskettes bleek dat er ongeveer 80 werknemers gewerkt hadden zonder dat ze ingeschreven waren in Dimona[137].
Van de tachtig illegaal tewerkgestelde werknemers konden er een tiental teruggevonden en ondervraagd worden. Hieruit bleek dat er geen sprake was van geweld maar wel van misbruiken. Ze werden onderbetaald. De meesten kregen een dagloon van 70 euro als arbeider/verhuizer of 80 euro als chauffeur. Hiervoor moesten ze 10 uur per dag werken. Ze werkten niet altijd en werden altijd cash uitbetaald. Verschillende werknemers moeten nog geld krijgen[138]. De beloftes om een arbeidscontract te krijgen, werden niet nagekomen. De slachtoffers werden verplicht om te werken wanneer ze ziek waren. Er was geen sprake van een ongevallen- of ziekteverzekering. Er is zelfs een geval bekend van een chauffeur die een ongeval had in België en wiens chef de reparatiekosten van de vrachtwagen wilde aftrekken van zijn loon. Wanneer een werknemer met illegale verblijfsstatus durfde te klagen, dan werd hij bang gemaakt door te dreigen met aangifte bij de politie.

Er werd een uitgebreid financieel onderzoek gedaan[139]. Een andere firma die bijna failliet is, heeft klacht neergelegd voor oneerlijke concurrentie. De arbeidsauditeur gaf het dossier vrij aan de financiële administratie belastingen. Er konden echter geen fiscale inbreuken in België vastgesteld worden want ze vielen allemaal onder het Italiaanse recht. De btw-fraude behoort tot de bevoegdheid van de Italiaanse dienst financiën.

Het onderzoek in Italië legde een fraude bloot van meer dan 4 miljoen euro. Dit Italiaans onderzoek werd opgestart naar aanleiding van gevonden onregelmatigheden bij het Duitse bijkantoor. In Campanië (Italië) werden verschillende gelieerde nepfirma's gevonden.

136 Zie deel 2 hoofdstuk 1: Good and bad practices: slachtofferdetectie.

137 Zie deel 2 hoofdstuk 1: Good and bad practices: onderzoeksmethoden en informaticatoegang.

138 Zie deel 2 hoofdstuk 1: Good and bad practices: schaderegeling slachtoffers.

139 Zie deel 2 hoofdstuk 1: Good and bad practices: financieel onderzoek.

2.3.2. *Dossier Y.*[140]

Dit transportdossier dateert van juli 2005 en werd beheerd door de arbeidsauditeur van Charleroi. Dit dossier is ook verbonden met een onderzoek naar een internationaal drugsnetwerk. Turkse zaakvoerders die deel uitmaakten van een Turkse criminele organisatie kochten verschillende transportfirma's. Ze werkten met detacheringen en uitbestedingen aan andere transportfirma's[141]. Ze gebruikten vooral Poolse en ook enkele Turkse chauffeurs als zwartwerkers met een dumpingloon, zonder enige vorm van verzekering. Ze voerden als vrachtwagenchauffeur transporten uit tussen Frankrijk en België. Een schietincident heeft ervoor gezorgd dat de Turkse exploitanten hiervoor gearresteerd konden worden.

De Turkse exploitanten waren niet aan hun proefstuk toe. In het verleden waren ze betrokken in diverse gerechtelijke dossiers van btw-fraude met dieselfraude, heling van gestolen wagens, moordpoging en verkoop van drugs. Tevens waren ze al eens betrokken geweest in: twee dossiers mensenhandel inzake economische exploitatie, inbreuken op de sociale wetgeving, diefstallen van vrachtwagens, frauduleuze faillissementen, bedreigingen, omkoping van Roemeense en Oekraïense douaniers, valsheid in geschrifte, sigarettensmokkel, drugshandel en witwaspraktijken. Medebeklaagden die gepraat hadden, werden in de gevangenis bedreigd. Er stond zelfs een prijs van 300.000 euro op hun hoofd om hen te doden.

Het onderzoek in Charleroi werd opgestart op basis van de slachtofferverklaringen[142] van Poolse chauffeurs die bedreigd werden met een wapen. Deze Poolse slachtoffers hadden eerst telefonisch contact opgenomen met de Poolse ambassades in Frankrijk en België maar die verklaarden zich beiden onbevoegd. De politiediensten in Frankrijk en Polen wilden ook niets doen. In Namen hebben de slachtoffers de Belgische politie gebeld. De lokale politie van Namen is onmiddellijk ter plaatse gegaan. Vier slachtoffers deden hun verhaal. De politie vroeg hen om mee te komen naar het politiebureau. Eén van de slachtoffers toonde een sms-berichtje met een bedreiging dat hij van zijn baas had gekregen nadat hij naar het geld had gevraagd dat hem was beloofd.

140 Zie hoofdstuk 4: Rechtspraak.

141 Zie Fenomeenanalyse A punt 2.9. grijze economie.

142 Zie deel 2 hoofdstuk 1: Good and bad practices: slachtofferdetectie.

De politie van Namen nam contact op met het parket van Charleroi dat hen doorverwees naar het arbeidsauditoraat. De arbeidsauditeur gaf de opdracht om een tolk aan te duiden en DVZ te contacteren om hun verblijfssituatie na te trekken. Hieruit bleek dat geen enkele Pool een arbeidsvergunning had. De vier slachtoffers werden in begeleiding genomen door een gespecialiseerd centrum mensenhandel[143]. Het dossier werd op vraag van de arbeidsauditeur naar de politie van Charleroi gestuurd.

De slachtoffers werden gerekruteerd via het internet of via een kennis die daarvoor reeds in België gewerkt had. Ze zijn op eigen kracht naar België gekomen. Bij hun aankomst namen ze contact op met beide firma's. Er werd een arbeidcontract beloofd met een maandloon van 1200 euro. Ze hebben noch het geld, noch een contract gekregen. Ze kregen enkel geld om de tol op de autosnelweg te betalen. Sommige chauffeurs reden 7 dagen op 7. De beklaagden namen de tachografen in beslag. De slachtoffers sliepen in de vrachtwagen en wasten zich onderweg. Ze verklaarden zich slachtoffer mensenhandel. De vier Poolse slachtoffers werden in juni 2005 in begeleiding genomen door een gespecialiseerd centrum mensenhandel maar zijn daar een week later zonder melding vertrokken.

De federale politie stelde via haar informatiebestanden vast dat er in Luik een dossier liep tegen dezelfde betrokkenen en transportfirma's. Op vraag van de arbeidsauditeur en de onderzoeksrechter van Charleroi analyseerden de politiemensen het dossier in Luik[144]. Ze stelden vast dat ze te maken hadden met een criminele organisatie in internationale drugshandel. Deze organisatie bestond uit verschillende leden actief in diverse landen. Ze gebruikten verschillende internationale transportfirma's. Er waren banden met firma's in Polen, Spanje, België en Duitsland. Ze werkten ook samen met Siciliaanse transportfirma's. Het betrof hier dus een zeer goed georganiseerde criminele organisatie die de bedoeling had om gedurende een lange periode operationeel te blijven. Ze namen firma's over, hervormden ze naar goeddunken, lieten ze tijdig failliet gaan om er dan weer nieuwe op te richten. Aan het hoofd van deze firma's stonden dikwijls stromannen als nepzaakvoerders[145].

De leden van deze criminele organisatie zijn zeer goed in het camoufleren van illegale transporten. Aanvankelijk waren hun chauffeurs clean. Eens de politiemannen en douaniers een chauffeur kenden, verminderde hun waakzaamheid ten opzichte van deze personen[146]. Nadat ze het vertrouwen van de douane gewonnen hadden en hun aandacht verslapte, transporteerden ze aan een hogere snelheid illegale sigaretten, drugs en geld. Ze kregen het advies de diskette van de tachograaf te verwijderen als ze de laad- of losplaats met de illegale goederen bereikten. De chauffeurs kregen een gsm van de criminele organisatie zodat ze via berichten gegidst konden worden waardoor de organisatoren buiten schot bleven.

2.4. Horeca

2.4.1. *Wokrestaurant*

Dit dossier van economische exploitatie[147] in een Chinees restaurant dateert van 2006. In realiteit situeren de criminele feiten zich op het niveau van economische exploitatie, mensensmokkel en prostitutie.

Het slachtoffer vertrok in mei 2006 in Shenyang via een internationale firma die reizen aanbood aan Chinezen die in het buitenland wilden werken. De firma rekruteerde via advertenties in plaatselijke kranten. De firma was in handen van de Slangenkoppen of m.a.w. de Chinese Triade of maffia[148]. De firma regelde het zo dat er bij de aankomst van het slachtoffer een baas klaar stond waarvoor het kon werken.
Het slachtoffer moest 12.000 euro betalen. Haar moeder heeft hiervoor haar huis en grond verkocht. Daarvoor kreeg ze 4000 euro. De resterende 8000 euro leenden ze bij een speciale firma aan een woekerinterest van 20%. Deze firma was waarschijnlijk ook gelieerd aan de maffia.

Toen het slachtoffer in Brussel arriveerde, werd ze naar een safehouse gebracht, in de onmiddellijke omgeving van de prostitutiebuurt aan het Noord Station (Aarschotstraat). Ze werd er in een kamer geplaatst waar zich al 7 andere Chinese slachtoffers bevonden in

143 Zie deel 2 hoofdstuk 1: Good and bad practices: slachtofferdetectie.

144 Zie deel 2 hoofdstuk 1: Good and bad practices: netwerkanalyse.

145 Zie Fenomeenanalyse A punt 2.9. grijze economie.

146 Dit is een voorbeeld van een contrastrategie van een criminele organisatie.

147 Zie deel 2 hoofdstuk 1: Good and bad practices: voorbeeld van gebrek aan netwerkanalyse.

148 Zie Fenomeenanalyse A punt 2.9. grijze economie.

erbarmelijke omstandigheden. Ze kregen het verbod de kamer te verlaten.
Drie dagen later kwamen ze haar halen en kochten ze voor haar een treinticket, dat ze later moest terugbetalen. Ze was 30 minuten onderweg met de trein en werd dan naar een massagesalon gebracht. Ze realiseerde zich dat dit in feite een prostitutiehuis was. Ze weigerde zich te prostitueren.
Er werd gelukkig geen geweld tegen haar gebruikt en ze werd terug naar Brussel gebracht. Hier verbleef ze een korte tijd. Vervolgens werd ze naar Aalst gebracht waar ze moest werken in een wokrestaurant. De uitbater van dit wokrestaurant had 1000 euro voor haar betaald aan de Slangenkoppen. Er werd afgesproken dat ze maandelijks 500 euro zou verdienen. Hiervoor moest ze 6 dagen in de week 12 à 13 uur per dag werken.

Vervolgens brachten ze haar in contact met hun advocaat die voor haar regularisatie zou zorgen. De advocaat vroeg hiervoor 1750 euro. Dit bedrag moest ze via haar werk afbetalen. De advocaat bezorgde haar enkel valse papieren.
Het slachtoffer kreeg de eerste maand slechts 100 euro uitbetaald. In totaal kreeg ze ongeveer 500 euro voor 6 maanden werk. Wanneer ze oververmoeid was, werd haar gezegd dat ze maar een xtc-pilletje moest nemen. Dit zou haar goed doen. Het wokrestaurant was ook betrokken bij drugshandel.

Bij de sociale controle werden verschillende illegale arbeidskrachten aangetroffen. Eén daarvan was bezig met het uitvoeren van verbouwingswerken. Hij had dit op vraag van de exploitant van het wokrestaurant in Aalst eerder ook al gedaan in Chinese restaurants in Kortrijk, Andenne en Luik. Bij vroegere controles hadden andere sociale inspecteurs geen onregelmatigheden opgemerkt[149]. Bij navraag konden ze hun verslagen niet terugvinden. De exploitanten van het wokrestaurant hadden in het verleden ook een bedrijf voor verbouwingswerken en gaven toe hiervoor toen ook al een beroep te hebben gedaan op illegale arbeidskrachten.

De slachtoffers legden gedetailleerde verklaringen af bij de lokale politie in Aalst. Zij belden DVZ. Daar zeiden ze dat de slachtoffers naar het gesloten centrum van Vottem moesten worden overgebracht. De slachtoffers hebben de nacht in de doorgangscel van de politie doorgebracht en werden de volgende dag naar Vottem gevoerd. Twee slachtoffers werden uiteindelijk in contact gebracht met een gespecialiseerd opvangcentrum mensenhandel, op initiatief van het personeel van Vottem[150].

Het onderzoek richtte zich enkel op het wokrestaurant. Het safehouse, de smokkeltriade en de poging tot seksuele exploitatie bleven uit het vizier[151].

3. Mensensmokkel

3.1. Indisch smokkelnetwerk

Dit smokkeldossier van Dendermonde[152] dateert uit 2005 en 2006. Na een eerste reeks van gerechtelijke acties in 2005, kon het Indische netwerk dat vooral Sikhs maar ook Pakistani en Afghanen smokkelde, zich herstellen. Dit gaf op vraag van de Italiaanse autoriteiten aanleiding tot een tweede reeks van gerechtelijke acties in 2006. Deze feiten werden samengevoegd in één dossier. Er lopen ook onderzoeken in Italië, Oostenrijk en Slowakije.

Het smokkelsysteem bestond uit verschillende flexibele netwerkjes. Er werden transporten met en zonder garantie geregeld. Bij de transporten met garantie werd de betrokkenheid van vrachtwagenchauffeurs en/of het gebruik van valse documenten en Schengenvisa vastgesteld. De Indiërs waren de organisatoren en besteedden de transporten zonder garantie gedeeltelijk uit aan een Albanees netwerk in Brussel voor transporten naar Engeland.

De Albanese trafikanten kregen 1000 euro per gesmokkelde die Engeland bereikte. Ze werkten hiervoor samen met Bulgaarse en Roemeense chauffeurs die de gesmokkelde personen naar de parkings langs de autosnelweg of de havengebieden voerden. Bij aankomst in Engeland betaalden de gesmokkelde Sikhs via Indische contacten

149 Zie deel 2 hoofdstuk 1: Good and bad practices: slachtofferdetectie en sociale inspectiediensten.

150 Zie deel 2 hoofdstuk 1: Good and bad practices: slachtofferdetectie en vorming van personeel van gesloten centra.

151 Zie deel 2 hoofdstuk 1: Good and bad practices: voorbeeld van gebrek aan netwerkanalyse.

152 Zie hoofdstuk 4: Rechtspraak.

aan het Indische smokkelnetwerk. Ze betaalden dus niet aan de Albanese trafikanten die hen naar Engeland hadden vervoerd. Die werden achteraf in België betaald door de Indiërs.

Bij de retourobservatie, na de vrijlatingen na een interceptie, werd telkens door de politie geconstateerd dat de gesmokkelde personen terugkeerden naar het safehouse door eerst via een telefoonwinkel te passeren. De safehouses waar de gesmokkelde personen sliepen, waren verweven met de nachtwinkels op het gelijkvloers. Eén van de betrokkenen was zowel eigenaar van het safehouse als van de nachtwinkel. Een van de verdachte trafikanten verklaarde tijdens zijn ondervraging dat zijn chef het smokkelgeld geïnvesteerd had in zijn winkel. De safehouses werden aan diverse trafikanten uitbesteed.

De trafiekroute verliep via Moskou, Italië en België. Vanuit Indië reisden ze met het vliegtuig naar Moskou. Hier zetten ze hun smokkeltrip verder met de trein, wagen en vrachtwagen. Het laatste deel van het traject van Brussel naar Engeland werd afgelegd met de vrachtwagen met per transport 10 tot 15 gesmokkelde personen aan boord. In Brussel is er bij het verbergen van de gesmokkelde personen een verschuiving waar te nemen van parkeerplaatsen van autosnelwegen naar havengebieden.

De gesmokkelde personen werden in hun herkomstland gerekruteerd via kennissen van hun ouders. Hoe werden de betalingen dan geregeld? Een gedeelte van het voorschot werd in Indië door de ouders betaald die hiervoor in sommige gevallen hun huis moesten verkopen. De rest van het geld werd onderweg trajectgewijs via Western Union betaald. De trajectprijs Brussel-Engeland bedroeg voor een transport zonder garantie 2000 euro en voor een transport met garantie 6000 euro.

In dit dossier zit er ook een mogelijk spoor van manipulatie van het slachtofferstatuut door de trafikanten. Een beklaagde verklaarde: “Als jullie me de kans geven, dan kan ik alle mensenhandelaars laten oppakken. Ik ken iedereen. Ik heb met x gesproken en hij heeft me gezegd dat ik enkele mensen moest laten oppakken en dan zou ik ook wel papieren krijgen. Dat is de reden waarom ik aan de politie informatie heb gegeven over de parking in Wetteren.” Eén van de beklaagden heeft zich trouwens tijdens het proces burgerlijke partij gesteld tegen zijn medebeklaagden omdat hij naar zijns inziens gedwongen werd om in het smokkelsysteem mee te draaien.

3.2. Iraaks Koerdisch smokkeldossier

Dit smokkeldossier uit Leuven[153] met feiten van 2007 handelt over een Iraaks Koerdisch smokkelnetwerk dat vooral gebruik maakte van de Scandinavische route waar ook schijnhuwelijken konden geregeld worden. Dit dossier is gelieerd aan andere smokkeldossiers in Brussel, Antwerpen en Duitsland. Er werden rogatoire commissies naar Duitsland, Zweden en Noorwegen belegd[154].

De trafikanten verkochten ook valse verblijfsdocumenten. Bij de hoofdbeklaagde werd een vals Irakees document gevonden dat hij besteld had om zijn valse verklaringen te ondersteunen die hij op het Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en Staatlozen had afgelegd.

De smokkeltransporten werden geregeld via gsm en internetverkeer dat als contrastrategie gebruikt werd tegen de telefoontap. Ze maakten gebruik van telefoonwinkels en internetcafés om te communiceren en de illegaal gesmokkelde personen onderdak te bieden. De kostprijs voor een transport van België naar Zweden bedroeg 1300 à 1400 euro per persoon. De transporten werden betaald via tussenpersonen in Irak. In de bankluis van één van de beklaagden werd 19.000 euro gevonden. De betalingen zijn moeilijk traceerbaar omdat het Iraaks Koerdisch smokkelnetwerk gebruik maakte van het hawalasysteem[155]. Het hawalasysteem is een parallel banksysteem waarbij men vanuit om het even welk land naar om het even welk ander land een bedrag kan overmaken zonder dat hier enig spoor van terug te vinden is. Het systeem is volledig anoniem. Concreet werkt het als volgt. Men geeft het geld voor een bestemmeling in het buitenland aan een hawala-bankier in België. Deze neemt op zijn beurt contact op met een collega in de buurt van de ontvanger in het land van bestemming. De verzender geeft de referentie van de transactie aan de bestemmeling en deze kan het geld gewoon gaan afhalen bij de hawala-bankier in het land van bestemming. In werkelijkheid verlaat het geld België niet maar werkt het systeem met een soort tegoed. De bankier van de verzender houdt het geld en de bankier in het buitenland geeft de ontvanger zijn geld. Deze laatste

153 Zie hoofdstuk 4: Rechtspraak.

154 Zie deel 2 hoofdstuk 1: Good and bad practices: internationale samenwerking.

155 Zie deel 2 hoofdstuk 1: Good and bad practices: problemen financieel onderzoek.

bankier noteert echter wel dat hij dit geld nog te goed heeft van de bankier in België. Wanneer de volgende keer iemand geld uit dat land naar België wil overmaken, dan gaat dit van het tegoed af.

De Correctionele rechtbank van Leuven schreef in haar uitspraak: “Het smokkelen van mensen is wereldwijd tevens de aangewezen handel van een groeiend aantal misdadige netwerken geworden, die door steeds verfijnder te werk te gaan steeds grotere aantallen mensen met steeds hogere winsten kunnen vervoeren… In het kader van mensensmokkel zijn er nieuwe tendenzen, waarvan dit dossier een voorbeeld is. Daar waar vroeger illegalen vooral in grotere groepen als verstekelingen in vrachtwagens reisden, gebeurt dit nu veel vaker in kleinere groepen waarbij in etappes gereisd wordt en gebruik gemaakt wordt van bestaande transportmogelijkheden (bv. Busdienst Eurolines). Doordat in etappes gereisd wordt, is de organisatie aangewezen op personen die voor het tijdelijk verblijf van de illegalen kunnen instaan. Deze worden meestal ondergebracht in zogenaamde safehouses waar illegalen van dezelfde nationaliteit wonen. Ook de bestemmingen zijn gewijzigd. Daar waar vroeger via de havens in België of Frankrijk de illegalen de UK wilden bereiken, zijn door de toegenomen controles de Scandinavische landen het eindpunt geworden.”

HOOFDSTUK 3: CIJFERGEGEVENS EN STATISTISCHE INFORMATIE

In dit hoofdstuk geven we data weer zoals ze zijn verstrekt door de federale politie, het College van Procureurs-generaal, de gespecialiseerde centra voor opvang van slachtoffers mensenhandel en de Dienst Strafrechtelijk Beleid. Het Centrum maakte een selectie uit het cijfermateriaal dat ter beschikking werd gesteld. Hier en daar zullen we de voorhanden zijnde cijfers ook van commentaar voorzien.

I. Politionele data

Voor de analyse van deze data doen we een beroep op gegevens uit de Algemene Nationale Gegevensbank (of ANG) die door de federale politie wordt beheerd. Via deze databank distilleren we een overzicht van de feiten. Graag merken we hierbij op dat de nieuwe wet op mensenhandel van 10 augustus 2005 zorgde voor nieuwe kwalificaties. Hierdoor moesten ook de omschrijvingen in de gegevensbank aangepast worden. Bijgevolg is het moeilijk om evoluties met betrekking tot volstrekt vergelijkbare feiten over een langere periode te schetsen. Onder dit voorbehoud, stellen we toch graag enkele globale cijfers voor en dit volgens de actuele omschrijvingen in de gegevensbank. De cijfers uit de ANG over slachtoffers, laten we in dit rapport achterwege.

De politionele gegevens die we hier weergeven over mensenhandel, mensensmokkel en schijnhuwelijken vormen een weergave van de politieactiviteit, vóór gerechtelijke kwalificatie. In het Jaarverslag Migratie 2008 van het Centrum werd ook al ingegaan op de problematiek van de schijnhuwelijken met bijbehorende data die elders beschikbaar zijn.

I.1. Mensenhandel

De meest opvallende vaststelling is de terugval tussen 2007 en 2008 van het aantal door de politie vastgestelde feiten van mensenhandel met het oog op economische uitbuiting. Ook het relatieve *status quo* tussen beide referentiejaren wat betreft de vaststellingen van feiten van mensenhandel met het oog op seksuele of andere strafbare vormen van uitbuiting, is opmerkelijk.

Aard en jaar van de feiten	2006	2007	2008	Totaal
MH met oog op economische uitbuiting	45	283	182	510
MH met oog op seksuele uitbuiting	26	118	115	259
MH met oog op aanmaak kinderporno	3	19	14	36
MH met oog op uitbuiting bedelarij	2	11	15	28
MH met oog op gedwongen misdrijf	2	8	10	20
Totaal	*78*	*439*	*336*	*853*

Als we nagaan waar de feiten van mensenhandel vooral werden vastgesteld, dan bekomen we de volgende top tien van gerechtelijke arrondissementen.

Plaats en jaar van de feiten	2006	2007	2008	Totaal	Procent
Brussel	20	87	62	169	19,81%
Antwerpen	12	67	48	127	14,88%
Luik	6	26	25	57	6,68%
Charleroi	3	24	24	51	5,98%
Brugge	3	25	18	46	5,39%
Tongeren	6	19	16	41	4,81%
Doornik	5	15	17	37	4,34%
Turnhout	3	22	11	36	4,22%
Gent	1	11	17	29	3,40%
Dendermonde	1	16	9	26	3,05%
ANDERE	18	127	89	234	27,43%
TOTAAL	*78*	*439*	*336*	*853*	*100 %*

Wat het geslacht van de daders betreft die in verband werden gebracht met de hoger vermelde feiten van mensenhandel – voorzover het geslacht werd geregistreerd – levert dit een opvallend en constant beeld op voor de laatste twee jaren. Voor deze periode schetst de registratie van de feiten conform de nieuwe wet een volledig beeld.

	Mannelijke	Vrouwelijke	Onbekend	Totaal
Daders 2006:	56 (ca 82 %)	12 (ca 18%)	0	68
Daders 2007:	281 (ca 72 %)	108 (ca 28%)	0	389
Daders 2008:	242 (ca 73 %)	87 (ca 26%)	2	331

Wat de nationaliteiten betreft van de personen die in de ANG als daders staan vermeld, geven we hier de nationaliteiten weer waarvan het aantal daders in 2007 en 2008 groter of gelijk is aan vijf. De nationaliteit biedt geen uitsluitsel over de nationale afkomst. Dat geldt zeker voor de Belgen die de belangrijkste groep uitmaken maar evenzeer voor andere nationaliteiten. De vaststellingen bieden evenmin uitsluitsel of het gaat om een nationaliteit die kan bewezen worden met geldige documenten. Personen van Belgische of andere nationaliteit kunnen over één of meerdere nationaliteiten beschikken.

Nationaliteit daders & jaar feiten	2006	2007	2008	Totaal	%
België	31	138	140	309	40,18%
Bulgarije	1	19	31	51	6,63%
Roemenië	1	21	26	48	6,24%
China	4	17	24	45	5,85%
Nederland	5	24	10	39	5,07%
Albanië	1	8	11	20	2,60%
Brazilië	1	12	7	20	2,60%
India	1	18	0	19	2,47%
Portugal	5	10	3	18	2,24%
Pakistan	1	10	6	17	2,21%
Turkije	1	7	7	15	1,95%
Frankrijk	1	8	5	14	1,82%
Polen	1	10	2	13	1,69%
Italië	1	5	5	11	1,43%
Nigeria	0	9	2	11	1,43%
Thailand	0	6	5	11	1,43%
ANDERE	12	58	38	103	13,39%
TOTAAL	*67*	*380*	*322*	*769*	*100%*

I.2. Mensensmokkel

De ANG biedt cijfers over schijnhuwelijken, hulp bij binnenkomst en verblijf om voornamelijk niet-humanitaire redenen en smokkel. Schijnhuwelijken en hulp bij binnenkomst vallen formeel niet onder het begrip mensensmokkel. Soms zijn ze er echter wel mee gerelateerd en daarom geven we de politionele gegevens hier in hun geheel weer. Gegevens over smokkel maken dan weer geen onderscheid tussen feiten van gewone mensensmokkel en feiten van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden, op grond waarvan slachtoffers kunnen beschermd worden. We geven de cijfers in een summiere tabel weer ter indicatieve titel.

Aard en jaar van de feiten	2006	2007	2008	Totaal
Schijnhuwelijken	321	1322	1344	2987
Vreemdeling/Hulp illegaal verblijf	638	220	203	1061
Mensensmokkel	61	240	276	577

Schijnhuwelijken

Het arrondissement Antwerpen is m.b.t. de feiten van schijnhuwelijken zoals die door de politie werden vastgesteld in 2006, 2007 en 2008 afgetekend koploper (36,69%), gevolgd door Brussel (15,84%), Gent (6,23%) en Luik (5,59%). In de andere arrondissementen duiken we onder de 5 %. Over deze periode werden 812 mannen en 821 vrouwen met deze feiten als dader in verband gebracht. Dit komt neer op een bijna perfecte 50%-50% verhouding. M.b.t. de nationaliteit van de daders die in verband werden gebracht met schijnhuwelijken, krijgen we op basis van de gegevens van de ANG het volgende beeld: Belgen (36,83%), Marokkanen (17,42%), Turken (7,09%), Nederlanders (4,80%), Albanezen (2,24%) en Nigerianen (2,09%). Voor de berekening van deze percentages, werd rekening gehouden met de cijfergegevens die al gedeeltelijk ter beschikking werden gesteld voor 2009.

Hulp bij illegaal verblijf en Mensensmokkel

Voor wat betreft de feiten van hulp bij illegale binnenkomst en illegaal verblijf en de feiten van mensensmokkel, kunnen we de volgende berekende gegevens meegeven voor de jaren 2006, 2007 en 2008: arrondissement Brussel (40,11%), gevolgd door Antwerpen (11,23%), Brugge (9,22%) en Luik (5,92%). Met deze feiten werden over dezelfde periode 77,58% mannen en 22,27% vrouwen in verband gebracht als dader. Hiermee verkijgen we percentages die vergelijkbaar zijn met deze die we eerder zagen bij de feiten van mensenhandel. De nationaliteiten van de personen die als dader in verband werden gebracht met hulp bij illegaal verblijf en mensensmokkel zijn onder meer de volgende: Belgen (32,46%), Indiërs (7,40%), Irakezen (6,60%), Marokkanen (4,22%), Chinezen (3,50%), Nederlanders (3,42%), Britten (3,42%), Bulgaren (2,78%), Congolezen (2,63%) en - met telkens 2,25 % - Fransen, Pakistanen en Turken.

Voor wat de nationaliteiten betreft, gelden hier dezelfde opmerkingen zoals geformuleerd onder de paragraaf Mensenhandel (daders).

Wim Bontinck, Hoofdcommissaris, diensthoofd centrale dienst mensenhandel federale gerechtelijke politie: "*De ANG is een politionele gegevensbank. Ze is dan ook een onderzoekondersteunend en -oriënterend instrument voor de politiemensen in het werkveld. Ook de gegevens mensenhandel en mensensmokkel worden in die optiek vergaard. Bovendien is die vergaring van informatie geïntegreerd in het veldwerk van de politiemens. Naast het proces-verbaal (PV) en de geëigende verwerking van andere ingewonnen informatie in een ANG gelinkte applicatie, moet hij nergens dezelfde gegevens in één of andere toepassing "mensenhandel of mensensmokkel" inbrengen. Als de politie in de ANG spreekt van slachtoffers, dan gaat het om de definitie van een benadeelde van een misdrijf. Men mag dus nooit de politionele notie "slachtoffer" gelijkstellen met "slachtoffers van mensenhandel of van zwaardere vormen van mensensmokkel".*

Hoewel de gegevensinzameling in de ANG een specifieke opsporingsfinaliteit heeft, kunnen we er toch statistische, strategische en beleidsondersteunde informatie mee genereren. Deze informatie illustreert waarmee de politie op het terrein in uiteenlopende situaties te maken heeft. Hierbij kan het gaan om een interventie na een oproep voor bijvoorbeeld een arbeidsongeval, de wijkinspecteur tijdens de uitvoering van een opdracht van een magistraat zoals een onderzoek schijnhuwelijk, een toevallige of de eerder gerichte controle in de context van de Col 1/2007 (een Col is een omzendbrief van het College van Procureurs-generaal, nvdr), de bijstand aan een sociale inspectiedienst of een onderzoek mensenhandel of mensensmokkel met gebruik van bijzondere opsporingsmethoden in overleg met een magistraat. De gegevens in de ANG mogen dan ook helemaal niet worden gehanteerd als de weerspiegeling van het politie-initiatief. Heel vaak heeft de politie geen vat op het aanbod, noch op het verloop van de verdere afhandeling. De magistraten zijn bij dit laatste de noodzakelijke gesprekspartner. Verschillen in cijfers over enkele jaren kunnen daarvan het gevolg zijn. Wel geven ze aan met welke en hoeveel daders van mensenhandel of mensensmokkel de politie te maken krijgt, of de daders onderling samenwerken, hoe vaak dezelfde daders verschillende feiten mensenhandel of mensensmokkel pleegden...

Voor zowel fijnere operationele opzoekingen als het betere strategische of beleidsondersteunende gebruik van de uiteenlopende variabelen mensenhandel of mensensmokkel in de ANG, zoekt de centrale dienst mensenhandel van de federale gerechtelijke politie permanent naar correctere "vattingsprocedures". We trachten de politiemens bij het opstellen van het PV te leiden naar de correcte vatting van het misdrijf mensenhandel of mensensmokkel. De collegae die instaan voor de verdere verwerking van de PV's bieden we een leidraad om de randinformatie in het opgestelde PV mensenhandel of mensensmokkel maximaal in de ANG te sluizen. Dit "vademecum mensenhandel en mensensmokkel" dat hen hierbij helpt, moeten we periodiek bijsturen. In het licht van een nationale en een Europese dienst- of organisatieoverstijgende bundeling van de informatie mensenhandel en mensensmokkel, wordt een dergelijke oefening de uitdaging van elke partner bij de aanpak van mensenhandel en mensensmokkel."

2. Data over vervolgingen

We stellen hier een selectie voor uit de gegevens die het College van Procureurs-generaal ter beschikking stelde. Die gegevens zijn afkomstig uit datacollectie door de correctionele afdelingen van de parketten bij de rechtbanken van eerste aanleg, zoals ingevoerd via het systeem REA/TPI op datum van 10 januari 2009. Het betreft data afkomstig van het federaal parket en de 27 parketten van eerste aanleg. Alleen feiten van het gerechtelijke arrondissement Eupen ontbreken. Feiten die gepleegd zijn door minderjarigen worden hier niet opgenomen.

Bij deze data geven we graag nog de volgende belangrijke opmerkingen. De feiten van uitbuiting van de bedelarij die vallen onder artikel 433 ter SW vallen niet onder de omschrijving mensenhandel, in tegenstelling tot deze die vallen onder artikel 433 quinquies §1,2° SW. Ze werden hier opgenomen om de onderstaande tabel te behouden, zoals aangeleverd. Ook de verwijzingen naar huisjesmelkerij betreffen verwijzingen naar feiten die niet langer onder de omschrijving mensenhandel vallen. Ten slotte vallen ook de feiten van illegaal verblijf en de 'gewone' hulp bij illegale binnenkomst en verblijf niet onder de toepassing van de omschrijving van mensenhandel en/of -smokkel.

De hier gehanteerde eenheden zijn strafzaken die elk meerdere misdrijven en/of betrokkenen kunnen betreffen. De zaken, opgenomen in de tabellen, werden geselecteerd op basis van zowel een primaire als secundaire tenlastelegging mensenhandel of -smokkel.

Aantal zaken mensenhandel en -smokkel binnengekomen bij de parketten in de loop van 2008, per type inbreuk en onderverdeeld per rechtsgebied *(Bron: Databank van het College van Procureurs-generaal – Statistisch Analisten)*

	ANTWERPEN		BRUSSEL		GENT		LUIK		BERGEN		FEDERAAL PARKET		TOTAAL	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
***29C:** Uitbuiting van de bedelarij (art. 433 ter SW)*	1	0,20	24	1,11	1	0,14	/	/	/	/	/	/	26	0,61
***29E:** Mensenhandel - Uitbuiting van de bedelarij (art. 433 quinquies §1, 2° SW)*	2	0,41	6	0,28	3	0,41	1	0,16	/	/	/	/	12	0,28
***37L:** Mensenhandel - Seksuele uitbuiting (art. 433 quinquies §1, 1°)*	58	11,84	27	1,25	18	2,49	22	3,47	13	6,16	3	25,00	141	3,33
***55A:** Wet 15.12.80- illegaal verblijf – mensenhandel en -smokkel*	301	61,43	1.969	91,03	241	33,33	564	88,96	162	76,78	2	16,67	3.239	76,52
***55C:** Huisjesmelkerij(art. 433 decies, 433 undecies, 433 duodecies SW)*	56	11,43	23	1,06	21	2,90	7	1,10	11	5,21	1	8,33	119	2,81
***55D:** Mensenhandel - Uitbuiting van werk (art.433 quinquies §1, 3 SW)*	53	10,82	37	1,71	69	9,54	22	3,47	20	9,48	1	8,33	202	4,77
***55E:** Mensenhandel - Illegale wegname organen (art.433 quinquies §1, 5° SW)*	/	/	1	0,05	/	/	/	/	/	/	/	/	1	0,02
***55F:** Mensenhandel - Doen plegen van misdrijven (art.433 quinquies §1,5)*	8	1,63	5	0,23	4	0,55	11	1,74	2	0,95	1	8,33	31	0,73
***55G:** Mensensmokkel (art. 77 bis, art. 77 ter, art. 77 quater, art. 77 quinquies wet van 15 december 1980)*	11	2,24	71	3,28	366	50,62	7	1,10	3	1,42	4	33,33	462	10,91
TOTAAL	*490*	*100*	*2.163*	*100*	*723*	*100*	*634*	*100*	*211*	*100*	*12*	*100*	*4.233*	*100*

Voortgang, vastgesteld op 10 januari 2009, van de zaken mensenhandel/mensensmokkel binnengekomen bij de parketten in 2008, per type inbreuk *(Bron: Databank van het College van Procureurs Generaal – Statistisch Analisten)*

	(1) Voor-onderzoek		(2) Zonder gevolg		(3) Ter beschik-king		(4) Voeging		(5) Minnelijke schikking		(6) Gerech-telijk onderzoek		(7) Raad-kamer		(8) Dag-vaarding & verder		TOTAAL	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
***29C:** Uitbuiting van de bedelarij (art. 433 ter CP))*	1	3,85	20	76,92	/	/	4	15,38	/	/	/	/	/	/	1	3,85	26	100
***29E:** Mensenhandel - Uitbuiting van de bedelarij (art. 433 quinquies §1, 2°)*	4	33,33	2	16,67	4	33,33	1	8,33	/	/	1	8,33	/	/	/	/	12	100
***37L:** Mensenhandel - Seksuele uitbuiting (art. 433 quinquies §1, 1°)*	47	33,33	42	29,79	9	6,38	11	7,80	/	/	25	17,73	5	3,55	2	1,42	141	100
***55A:** Wet 15.12.80- illegaal verblijf – mensenhandel en -smokkel*	266	8,21	1.192	36,80	121	3,74	309	9,54	2	0,06	18	0,56	1.040	32,11	291	8,98	3.239	100
***55C:** Huisjesmelkerij (art. 433 decies, 433 undecies, 433 duodecies)*	49	41,18	28	23,53	6	5,04	16	13,45	6	5,04	9	7,56	1	0,84	4	3,36	119	100
***55D:** Mensenhandel - Uitbuiting van werk (art.433 quinquies §1, 3)*	52	25,74	41	20,30	47	23,27	29	14,36	/	/	21	10,40	5	2,48	7	3,47	202	100
***55E:** Mensenhandel - Illegale wegname organen (art.433 quinquies §1, 5°)*	1	100	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	1	100
***55G:** Mensensmokkel (art. 77 bis, art. 77 ter, art. 77 quarter, art. 77 quinquies wet 5 december 1980)*	15	48,39	6	19,35	5	16,13	2	6,45	/	/	2	6,45	/	/	1	3,23	31	100
***55G:** Mensensmokkel*	51	11,04	338	73,16	9	1,95	30	6,49	/	/	14	3,03	5	1,08	15	3,25	462	100
TOTAAL	*486*	*11,48*	*1.669*	*39,43*	*201*	*4,75*	*402*	*9,50*	*8*	*0,19*	*90*	*2,13*	*1.056*	*24,95*	*321*	*7,58*	*4.233*	*100*

Motieven voor de zondergevolgstellingen, per type inbreuk, voor de zaken mensenhandel/mensensmokkel binnengekomen bij de parketten in 2008 (*Bron: Databank van het College van Procureurs-generaal – Statistisch Analisten*)

	Opportuniteit		Technisch		Andere		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%
***29C:** Uitbuiting van de bedelarij (art. 433 quinquies §1, 2°)*	14	70,00	5	25,00	1	5,00	20	100
***29E:** Mensenhandel - Uitbuiting van de bedelarij(art. 433 quinquies §1, 2°)*	1	50,00	1	50,00	/	/	2	100
***37L:** Mensenhandel - Seksuele uitbuiting (art. 433 quinquies §1, 1°)*	4	9,52	36	85,71	2	4,76	42	100
***55A:** Wet 15.12.80- illegaal verblijf - mensenhandel en -smokkel*	1.054	88,42	126	10,57	12	1,01	1.192	100
***55C:** Huisjesmelkerij (art. 433 decies, 433 undecies, 433 duodecies)*	3	10,71	23	82,14	2	7,14	28	100
***55D:** Mensenhandel - Uitbuiting van werk (art.433 quinquies §1, 3)*	20	48,78	20	48,78	1	2,44	41	100
***55F:** Mensenhandel -Doen plegen van misdrijven (art.433 quinquies §1,5)*	3	50,00	3	50,00	/	/	6	100
***55G:** Mensensmokkel (art. 77 bis, art. 77 ter, art. 77 quarter, art. 77 quinquies wet 15 december 1980)*	321	94,97	17	5,03	/	/	338	100
TOTAAL	*1.420*	*85,08*	*231*	*13,84*	*18*	*1,08*	*1.669*	*100*

Frédéric Kurz, verantwoordelijke voor het expertisenetwerk Mensenhandel, substituut-generaal, auditoraat-generaal bij het Arbeidshof te Luik:

"Op het vlak van de inbreuken mensenhandel (artikel 433 quinquies SW), kunnen we vaststellen dat de gerechtelijke diensten voornamelijk in de weer zijn met mensenhandel met het oog op seksuele exploitatie en met mensenhandel met het oog op economische exploitatie. Er zijn de laatste jaren inspanningen geleverd om situaties van uitbuiting m.b.t. werk aan het licht te brengen. Dit, wellicht samen met de verslechtering van de economische situatie die ook werknemers kwetsbaarder maakt, verklaart waarom deze vorm van mensenhandel meer en meer wordt vervolgd door parketten en arbeidsauditoraten. We merken ook op dat de sociale inspectiediensten meer betrokken geraken bij de strijd tegen de mensenhandel en de economische exploitatie.

Wat de mensensmokkel betreft, doet het hoge aantal buitenvervolgingstellingen vragen rijzen. De nakende finalisering van een ministeriële richtlijn inzake onderzoek en vervolgingen op dat vlak, alsook werkzaamheden op Europees niveau, zouden moeten bijdragen tot een betere afstelling van de criteria voor vervolging van deze inbreuken.

Tenslotte, wat betreft de cijfers inzake de toepassing van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen: deze cijfers maken indruk maar men mag zich er niet in vergissen. Deze cijfers betreffen alle inbreuken die voorzien zijn in deze wet (behalve mensensmokkel) en betreffen dus vooral situaties van illegaal verblijf op het grondgebied."

3. Data van de gespecialiseerde centra voor de opvang van slachtoffers

De Algemene Nationale Gegevensbank die de federale politie beheert, bevat ook cijfergegevens over de slachtoffers. Ten behoeve van dit jaarverslag, hebben we hier echter geen gebruik van gemaakt. Het Centrum heeft op grond van het actuele nationaal actieplan de opdracht om in samenwerking met en ten behoeve van de gespecialiseerde centra, een systeem van elektronisch beheer te ontwikkelen voor de dossiers van slachtoffers die in begeleiding zijn bij één van de centra. Dit systeem moet bovendien tegemoet komen aan de nood aan datacollectie inzake slachtoffers van mensenhandel en -smokkel. Dit project bevindt zich in volle ontwikkelingsfase. In dit jaarverslag mensenhandel en -smokkel, worden enkele cijfers weergegeven die ter beschikking werden gesteld door de gespecialiseerde centra. De meeste van die cijfers vindt u ook terug in de jaarverslagen van deze centra. Ze kunnen daar worden opgevraagd (Sürya) of geraadpleegd en opgeladen via de website (PAG-ASA en Payoke).

De redactie van dit jaarverslag werd afgesloten op 30 juni 2009. We geven hier ook nog de cijfers van de nieuwe begeleidingen weer die werden opgestart in het eerste semester van 2009. Op grond van deze cijfers, zijn verdere analyse of voorspellingen onmogelijk.

PAG-ASA (Brussel)	2006	2007	2008	2009 (jan.-juni)
Nieuwe begeleidingen	68	74	65	23
Lopende begeleidingen op einde jaar	115	127	146	/
Aanmeldingen zonder opstart van begeleiding	/	/	304	/

Payoke (Antwerpen)	2006	2007	2008	2009 (jan.-juni)
Nieuwe begeleidingen	60	52	85	31
Lopende begeleidingen op einde jaar	85	99	145	/
Aanmeldingen zonder opstart begeleiding	/	/	128	/

Sürya (Luik)	2006	2007	2008	2009 (jan.-juni)
Nieuwe begeleidingen	44	53	46	15
Lopende begeleidingen op einde jaar	120	110	110	/
Aanmeldingen zonder opstart begeleiding	/	/	146	/

Totaal 3 Centra	*2006*	*2007*	*2008*	
Nieuwe begeleidingen	172	179	196	69
Lopende begeleidingen op einde jaar	320	336	401	/
Aanmeldingen zonder opstart begeleiding	/	/	578	/

Met betrekking tot de nieuwe begeleidingen die in 2008 in de drie centra werden opgestart, kunnen de volgende cijfers weergegeven worden:

Slachtoffers 2008	PAG-ASA	Payoke	Sürya	Totaal
SO MH met het oog op seksuele uitbuiting	9	29	8	46
SO MH met het oog op economische uitbuiting	40	50	34	124
SO MH met het oog op uitbuiting bedelarij	2	0	0	2
SO MH met het oog op gedwongen misdrijf	0	0	0	0
SO MS met verzwarende omstandigheden	14	6	4	23
Totaal	*65*	*85*	*46*	*196*

Slachtoffers 2008	PAG-ASA	Payoke	Sürya	Totaal
Marokko	12	6	18	36
China	5	16	11	32
Irak	4	2	23	29
India	13	4	10	27
Roemenië	2	9	15	26
Brazilië	5	6	8	19
Bulgarije	2	5	7	14
Afghanistan	0	0	9	9
Thailand	3	4	2	9
Nigeria	0	4	4	8
Algerije	0	0	7	7
Tsjechië	0	4	3	7

We citeren Heidi De Pauw, directeur van PAG-ASA in Brussel:

"Net als voorgaande jaren werden meer en meer slachtoffers doorverwezen door andere dan politiediensten. We stelden echter vast dat voor een groot aantal doorverwezen potentiële slachtoffers, geen dossier kon worden opgestart en dit om uiteenlopende redenen. De voornaamste reden was dat het niet om mensenhandel of mensensmokkel onder verzwarende omstandigheden ging.

Uit de cijfers blijkt dat de drie Centra voornamelijk te maken hebben met slachtoffers van economische uitbuiting. Op basis van de vele aanmeldingen met betrekking

tot oncorrecte behandeling door werkgevers, merken we dat er in de diverse economische sectoren een enorm misbruik is.

In tegenstelling tot de cijfers van de politiediensten, blijft de trend van het dalend aantal slachtoffers van seksuele uitbuiting zich doorzetten. Het is dan ook merkwaardig vast te stellen dat de politionele cijfers inzake seksuele uitbuiting stijgen. Dit gegeven dwingt ons ertoe de vraag te stellen hoe het komt dat zo weinig slachtoffers uiteindelijk kunnen genieten van het beschermingsstatuut en de daarbij horende opvang en begeleiding door één van de drie gespecialiseerde centra.

Een andere vaststelling is het stijgend aantal slachtoffers van mensensmokkel onder verzwarende omstandigheden. Dit is grotendeels te wijten aan de gecoördineerde acties van het Brusselse parket tegen de Indische netwerken van mensensmokkel."

4. Justitiële data

We geven hier een selectie weer uit de cijfergegevens die door de Dienst Strafrechtelijk Beleid (DSB) ter beschikking werden gesteld aan het Centrum voor zijn jaarverslag mensenhandel. De jaren 2006 en 2007 zijn overgangsjaren: de dossiers voorafgaand aan de nieuwe wet werden volgens de oude wetgeving beoordeeld en de dossiers geopend na de inwerkingtreding van de wet van 10 augustus 2005 werden in functie hiervan beoordeeld. Maar de nieuwe kwalificatiecodes (gebaseerd op de wet van 2005) zijn nog niet ingevoerd in het systeem voor de jaren 2006-2007. Dit betekent dat er voor deze jaren geen duidelijk beeld kan gegeven worden van het aantal veroordelingen op basis van het nieuwe referentiekader volgens het Strafwetboek.

Welke zijn de opgelegde straffen voor personen veroordeeld voor mensenhandel? Als we het aantal veroordeelde personen vergelijken met het aantal gevangenisstraffen, dan zien we dat beide cijfers dicht bij elkaar liggen. We kunnen dus stellen dat de meeste personen die veroordeeld worden voor mensenhandel, aankijken tegen een gevangenisstraf. In 2000 en 2003 is het aantal gevangenisstraffen groter dan het aantal veroordeelde personen. Dit is mogelijk omdat één persoon meerdere straffen kan krijgen binnen één vonnis. Dit impliceert dat iemand dus ook veroordeeld kan worden tot meerdere gevangenisstraffen. In de meeste gevallen wordt er een gevangenisstraf uitgesproken van één tot minder dan vijf jaar. Naargelang het aantal veroordeelde personen toeneemt, neemt ook het aantal gevangenisstraffen toe. Dit geldt ook voor het aantal boetes en het verlies van bepaalde rechten. Als we naar het totaal aantal uitgesproken straffen kijken, dan merken we dat dit er veel meer zijn dan het aantal veroordeelde mensen. De reden hiervoor is dat men een persoon meerdere straffen kan opleggen (bijvoorbeeld een gevangenisstraf van 5 jaar en een boete).

Zoals blijkt uit de onderstaande tabel, zijn de gevangenisstraf, de boete en het verlies van bepaalde rechten de meest voorkomende straffen.

Kijken we wat het aandeel is per opgelegde straf voor personen veroordeeld voor mensenhandel, dan krijgen we een beeld waarbij het aandeel van de drie meest voorkomende straffen, lichtjes daalt sinds 2003. Het aandeel van de bijzondere verbeurdverklaring stijgt gestaag sinds 2000, al merken we een daling voor het jaar 2007. Zoals reeds eerder gesteld, zijn de cijfers voor 2006 en 2007 nog niet helemaal compleet. Het is dus mogelijk dat het aantal bijzondere verbeurdverklaringen nog stijgt en dat de stijgende trend zich toch verder zal zetten.

Jean-François Minet, Voorzitter van het Bureau van de Interdepartementale Coördinatiecel ter bestrijding van de mensensmokkel en de mensenhandel: *"Ik denk dat men moet benadrukken dat voor de jaren 2006 en 2007 de vermindering van het aantal veroordeelden het resultaat kan zijn van het verschil dat bestaat tussen de nieuwe delictsomschrijvingen voor Mensenhandel en het feit dat de databestanden niet tegelijk werden aangepast, waardoor die vermindering ons niet veel leert."*

Veroordeelden	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Gevangenisstraf	**166**	**159**	**214**	**231**	**294**	**362**	**346**	**274**	**205**	**205**
< 1 jaar	47	27	51	52	59	68	77	63	63	48
van 1 jaar tot minder dan 5 jaar	115	120	144	141	187	240	208	175	115	113
van 5 jaar tot minder dan 10 jaar	2	12	19	37	47	54	61	36	26	41
10 jaar en meer	2	0	0	1	1	0	0	0	1	3
Andere straffen	355	304	356	412	602	636	698	617	482	413
Boete	176	152	198	222	276	341	303	267	209	196
Werkstraf	/	/	/	/	/	3	4	8	2	11
Bijzondere verbeurdverklaring				18	105	111	122	107	94	46
Verlies van bepaalde rechten	163	128	154	157	195	249	261	214	171	154
Afzetting van titels, graden en functies	/	/	/	/	/	/	1	/	/	1
Verbod om een bepaald beroep/activiteit uit te oefenen	16	24	4	15	25	26	5	13	3	4
Terbeschikkingstelling van de regering	/	/	/	/	/	/	1	0	1	1
Eenvoudige schuldverklaring	/	/	/	/	1	6	1	8	2	0
Totaal	*521*	*463*	*570*	*643*	*896*	*998*	*1044*	*891*	*687*	*618*

HOOFDSTUK 4: OVERZICHT VAN DE RECHTSPRAAK VAN 2008 TOT BEGIN 2009

Voor de periode 2008 tot begin 2009, heeft het Centrum weet van zo'n 70 gerechtelijke beslissingen inzake mensenhandel en mensensmokkel. Meestal gaat het dan om gevallen van mensenhandel met het oog op economische exploitatie.
In dit deel van het verslag geeft het Centrum een overzicht van deze rechtspraak. Slechts enkele beslissingen zullen op de website van het Centrum worden geplaatst.
Eerst behandelen we enkele uitspraken in de rechtspraak die verband houden met seksuele exploitatie. Daarna bespreken we de uitspraken inzake economische exploitatie en het gedwongen plegen van delicten. We sluiten af met een overzicht van beslissingen inzake mensensmokkel.

I. Seksuele exploitatie

I.1. Brussel

In Brussel werden twee symbooldossiers inzake mensenhandel uitgesproken. Uit beide dossiers blijkt nog maar eens hoe belangrijk het is om met de materie vertrouwd te zijn, wil men vreemde uitspraken vermijden.

In het verslag van vorig jaar had het Centrum het over een lijvig dossier van een Bulgaars prostitutienetwerk in Brussel[156]. In deze zaak werden uiteindelijk zes beklaagden vervolgd voor aanwerving en exploitatie van prostitutie (artikel 380 van het Strafwetboek) en voor mensenhandel met het oog op seksuele exploitatie (met verzwarende omstandigheden). Ze werden vervolgd op basis van het vroegere artikel 77 bis van de wet van 15 december 1980 voor de periode vóór 12 september 2005 (datum van inwerkingtreding van de wet van 10 augustus 2005[157]) en op basis van artikel 433 quinquies van het Strafwetboek voor de periode nadien. De zaak werd opgesplitst, wat de hoofdbeklaagde betreft[158]. Hij leidde het netwerk vanuit de stad Varna in Bulgarije.

De jonge meisjes waren meestal afkomstig uit kansarme milieus en werden door de beklaagden op verschillende manieren gerekruteerd: verleiding, belofte van een normale job of een goed betaalde job in de prostitutie. De beklaagden organiseerden het transport naar België en vervolgens ook de opvang. De slachtoffers moesten constant werken, kregen geen rustdag, werden bewaakt en het merendeel van wat ze verdienden, moesten ze afstaan. Ook was er sprake van geweld, zelfs al was dit vaak impliciet. De familieleden van de slachtoffers in Bulgarije werden vaak met de dood bedreigd. De rechtbank onderstreepte dat alles erop wees dat gerechtelijke overheden en lokale politieagenten in Bulgarije waren omgekocht, zodat ze hun activiteiten volledig straffeloos konden ontplooien.

De **correctionele rechtbank van Brussel** veroordeelde de beklaagden en sprak zware gevangenisstraffen uit tot 8 jaar[159]. Dit vonnis werd in grote lijnen ook in beroep bevestigd[160].

Een ander symbooldossier betreft een Roemeens netwerk van mensenhandel dat ook elders in dit verslag aan bod komt[161]. Het gaat om een criminele organisatie die uit twee clans bestaat, met elk hun eigen meisjes en waarin elk lid welbepaalde functies had (bewaken van de prostituees, handlangers, enz.). Telkens was de modus operandi dezelfde. De jonge vrouwen waren meestal afkomstig uit dezelfde regio in Roemenië, waar ook de meeste beklaagden vandaan kwamen. Ze werden in cafés gerekruteerd met de belofte op een job in het buitenland. De organisatie regelde voor hen alle administratie, het vervoer en de opvang in België. Ze werden in een appartement ondergebracht en bewaakt en verplicht om zich dagelijks 12 uur na elkaar te prostitueren. Alles wat ze verdienden, moesten ze aan hun uitbuiters afgeven. Hun identiteitspapieren werden hen afgenomen, behalve om te gaan werken en ze werden aan bedreigingen en geweldplegingen blootgesteld (opsluiting, fysiek geweld bij ontsnapping of als ze niet genoeg geld in het laatje brachten).

De **correctionele rechtbank van Brussel**[162] veroordeelde de beklaagden o.m. voor mensenhandel (artikel 433 quinquies van het Strafwetboek) en voor exploitatie van prostitutie, op basis van talrijke bewijzen uit het dossier (schaduwoperaties, telefoontaps, onderzoek bij het oversteken van de grenzen, valse documenten,..) en verklaringen van de slachtoffers. De rechtbank oordeelde echter over onvoldoende elementen te beschikken van slachtoffers die niet werden gehoord en beperkte dan ook de tenlastelegging tot zij die werden gehoord. De gevangenisstraffen schommelen tussen 2 en 7 jaar.

De burgerlijke partijen die aanzienlijke schadevergoedingen eisten, kregen slechts provisionele bedragen toegekend. Het verzoek van het Centrum voor gelijkheid

156 Jaarverslag Mensenhandel 2007 “een beleidsanalyse vanuit de visie van een nationaal rapporteur”, verslag 2007, deel 2, punt 2. Tegen de hoofdbeklaagde liep ook in Bergen een dossier (cfr. dit verslag, deel 1 hoofdstuk 2 B dossieranalyse 1.1.).

157 Het gaat hier over de wet van 10 augustus 2005 tot wijziging van diverse bepalingen met het oog op de versterking van de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel en tegen de praktijken van huisjesmelkers, *B.S.*, 2 september 2005. Deze wet heeft de bepalingen inzake mensenhandel en mensensmokkel grondig gereorganiseerd en gewijzigd.

158 Hij zou blootstaan aan vervolging voor dezelfde feiten in Bulgarije.

159 Corr. Brussel, 9 april 2008, 54ste kamer.

160 Brussel, 12 augustus 2008, 11de kamer. Het Hof blijkt de bepalingen ter zake niet goed te kennen. Het Hof past de principes inzake toepassing in de tijd verkeerdelijk toe en haalt mensenhandel en mensensmokkel door elkaar, waarbij het in casu rekening houdt met het aspect smokkel. Bijgevolg worden de beklaagden voor deze tenlastelegging vrijgesproken aangezien Bulgarije, sinds de daden zijn gepleegd, lid is geworden van de Europese Unie. Bewijs dat het Hof beide door elkaar haalt is de verklaring dat «mensenhandel niet meer als dusdanig strafbaar is wanneer de slachtoffers Bulgaarse onderdanen zijn».

161 Cfr. supra hoofdstuk 2: B dossieranalyse punt 1.5.

162 Corr. Brussel, 18 juni 2008, 48de kamer.

van kansen en voor racismebestrijding en van de VZW PAG-ASA werd ontvankelijk maar ongegrond verklaard.

Deze beslissing werd gedeeltelijk gewijzigd door het **Hof van Beroep van Brussel**[163], o.m. op een aantal punten waaruit bleek dat de rechtbank in eerste aanleg niet op de hoogte was van de materie. Zo weerhield het Hof de tenlastelegging mensenhandel tegen de beklaagden, ook wat bepaalde slachtoffers betreft die niet gehoord werden. Het Hof wijzigde bovendien het vonnis van de rechtbank in eerste aanleg wat de per equivalent verbeurd verklaarde bedragen betreft en kende ze prioritair toe aan de burgerlijke partijen, in functie van de schade die ze elk hebben geleden (op basis van artikel 43 bis van het Strafwetboek). De burgerlijke partijen kregen de gevorderde bedragen toegekend (aanzienlijke materiële schade, morele schade van 5000 euro). Tenslotte werd de burgerlijke partijstelling van PAG-ASA en van het Centrum ontvankelijk en (gedeeltelijk) gegrond verklaard.

I.2. Antwerpen

Het **Hof van Beroep van Antwerpen** moest terecht twee door de correctionele rechtbank van Turnhout in eerste aanleg genomen rechterlijke beslissingen, herzien.

De eerste zaak, die in ons vorige verslag al aan bod is gekomen[164], betreft een bar waarin jonge Roemeense vrouwen zich prostitueerden. We hadden erop gewezen dat de rechtbank de beklaagden vreemd genoeg had vrijgesproken van alle tegen hen weerhouden tenlasteleggingen[165]. In tegenstelling tot de rechtbank weerhield het Hof[166] alle tenlasteleggingen tegen de beklaagden en oordeelde het dat ze zich wel degelijk aan mensenhandel schuldig hadden gemaakt[167], ondanks dat het Openbaar Ministerie ter zitting de vrijspraak voor de tenlastelegging mensenhandel had gevorderd.
Het Hof motiveerde zijn beslissing op basis van een volledige lezing van het dossier en meer bepaald van de verklaringen van de slachtoffers zelf. Het Hof wees erop dat er weinig geloof kan worden gehecht aan de verklaringen van de beklaagden, als zouden ze niet op de hoogte zijn geweest van het feit dat de slachtoffers naar België waren overgebracht om er in de prostitutie te werken. Het Hof heeft geoordeeld dat ze wel degelijk de bedoeling hadden deze vrouwen te exploiteren en dat ze er ook bewust aan hebben meegewerkt.

De tweede zaak, die hoger in dit verslag al aan bod kwam[168], betreft een poging tot mensenhandel gepleegd binnen een intercommunale. Terwijl de correctionele rechtbank van Turnhout de vervolgingen onontvankelijk had verklaard[169], nam het Hof van Beroep van Antwerpen een totaal verschillend standpunt in[170]. Het verklaarde de vervolgingen ontvankelijk en veroordeelde de beklaagden voor haast alle tegen hen weerhouden tenlasteleggingen, o.m. de tenlastelegging poging tot mensenhandel.

De beklaagden voerden aan dat de vervolgingen onontvankelijk waren omdat het onderzoek volgens hen op basis van onwettig verkregen bewijsmateriaal was gestart. Het Hof volgde hen daar niet in.

De zaak was aan het rollen geraakt na anonieme brieven waarin gewag werd gemaakt van boekhoudkundige en financiële wantoestanden binnen de intercommunale en van vermoedelijke feiten van mensenhandel, die door personen die binnen de intercommunale werkzaam waren en door externen zouden worden georganiseerd. Het zou gaan om jonge Moldavische vrouwen die via Roemenië en Duitsland in België terechtkwamen om er vervolgens seksuele diensten aan te bieden.

De initiële aangifte leidde tot het openen van een onderzoek waarbij huiszoekingen werden uitgevoerd binnen de intercommunale. Hier werd materiaal in beslag genomen, evenals op het domicilie van de beklaagden. Uit onderzoek van de (professionele) mailbox van de beklaagden bleek dat er sprake was van de komst van jonge buitenlandse vrouwen. Het Hof heeft geoordeeld dat zelfs indien de anonieme aangever op een onwettige manier kennis zou hebben gehad van de feiten, dit geen

163 Brussel, 30 januari 2009, 12de kamer.

164 Jaarverslag mensenhandel 2007, Een beleidsanalyse vanuit de visie van een nationaal rapporteur, deel 2, punt 3.2 (dossier prostitutiebar te Turnhout).

165 Cfr. ons vorige verslag, ibid., deel 3 (overzicht van de rechtspraak 2006-2007, punt 2): Corr. Turnhout, 31 januari 2008, 13de kamer.

166 Antwerpen, 19 maart 2009, 14de kamer.

167 Tijdens de zitting voor het Hof van beroep heeft het Openbaar Ministerie erop gewezen nooit beroep te hebben aangetekend, indien het Centrum dit niet had gedaan.

168 Cfr. deel 1, hoofdstuk 2 B: dossieranalyse , punt 1.6

169 Corr. Turnhout, 27 september 2007

170 Antwerpen, 9 oktober 2008, 14de kamer.

afbreuk deed aan het vervolgens op volledig wettige manier verkregen bewijs, zoals de tijdens de huiszoeking in beslag genomen mails, de talrijke verklaringen uit het dossier en de analyse van het telefoonverkeer.

Bijgevolg meende het Hof dat het dossier in zijn geheel voldoende elementen bevat om te onderzoeken of de bewijzen regelmatig zijn en de beklaagden al dan niet schuldig zijn aan de hen ten laste gelegde feiten.

Na een gedetailleerde analyse van het dossier (en o.m. de bekentenissen van één van de beklaagden voor de onderzoeksrechter), heeft het Hof geoordeeld dat beklaagden wel degelijk waren begonnen met de uitvoering van een plan om jonge vrouwen naar België te brengen om hen in de prostitutie te werk te stellen, waarbij hun plan als gevolg van de huiszoekingen in de intercommunale niet kon worden uitgevoerd.

I.3. Gent

De laatste zaak van seksuele exploitatie die eerder al in dit verslag aan bod kwam[171], werd behandeld door de **correctionele rechtbank van Gent**[172]. Verschillende Belgische beklaagden rekruteerden jonge meisjes in Roemenië om ze vervolgens in de prostitutie te exploiteren. De rechtbank veroordeelde weliswaar alle beklaagden (behalve één) voor mensenhandel maar sprak lichte straffen uit (tussen 6 maanden en een jaar, de meeste met uitstel). Zo wees de rechtbank erop dat het feit dat de jonge meisjes er al dan niet mee instemden zich te prostitueren op basis van artikel 433 quinquies, §1er, irrelevant was. Het was bewezen dat de beklaagden de jonge meisjes exploiteerden om geld te verdienen.

I.4. Luik

De **correctionele rechtbank van Luik**[173] weerhield dan weer tegen een Belgische beklaagde de tenlastelegging rekrutering en exploitatie van prostitutie maar niet die van mensenhandel. De rechtbank was immers van oordeel dat artikel 433 quinquies van het Strafwetboek niet als zodanig diegene bedoelt die rekruteert om zelf iemand anders te exploiteren, een gedraging die door artikel 380 van het Strafwetboek wordt bestraft, maar eerder de exploitant die zich aan het einde van de keten bevindt, in het kader van een organisatie van personen met het oog op de exploitatie van andere personen voor de doeleinden bedoeld in de wet. Aangezien de rechtbank vaststelde dat de exploitatie van de jonge Belgische vrouw zaak van de beklaagde was, en alleen maar van hem, sprak hij de beklaagde vrij van deze tenlastelegging[174].

171 Cfr. supra, deel 1, hoofdstuk 2: B dossieranalyse, punt 1.4.

172 Corr. Gent, 17 december 2008,19de kamer; (Cfr. ook in deze zaak het jaarverslag van Payoke: www.payoke.be. In deze zaak was een beklaagde ook vervolgd voor de economische exploitatie van de broer van een van de jonge vrouwelijke prostituees. De rechtbank zal deze tenlastelegging weerhouden, aangezien de jonge man lange uren na elkaar tegen een hongerloon moest werken. Bovendien moest hij bijna alles wat hij verdiende aan de beklaagde afstaan.

173 Corr. Luik, 11 februari 2009, 8ste kamer. Dit vonnis is definitief.

174 Het gaat hier om een loverboy die de jonge vrouw achteraf heeft geprostitueerd. Voor haar activiteiten verdiende ze amper iets. De rechtbank wees er tevens op dat ze aan een hels tempo moest werken, dat ze werd geterroriseerd en door de beklaagde werd geslagen en ook andere gewelddaden moest ondergaan. De beklaagde nam alles wat ze verdiende af. Bedoeling van de beklaagde was het slachtoffer zoveel mogelijk te doen werken om zijn gokschulden tegenover zijn partners, o.m. personen van Albanese afkomst, terug te betalen.

2. Economische exploitatie

Inzake economische exploitatie vielen heel wat uitspraken in de «gevoelige» sectoren: horeca, bouw, huishoudhulp, fruitpluk,…

We kunnen in het algemeen stellen dat de feitenrechter, alvorens te besluiten dat er sprake is van mensenhandel, met meerdere elementen rekening zal houden: de verloning, de werkomgeving en -omstandigheden, de huisvestingsomstandigheden en de afhankelijkheidssituatie ten aanzien van de werkgever.

2.1. Horeca

Heel wat uitspraken zijn gevallen in zaken van Aziatische restaurants.

In een groot dossier inzake een situatie van schuldbinding dat in ons verslag 2006[175] al aan bod is gekomen, wezen we erop dat de correctionele rechtbank van Brugge de tenlastelegging mensenhandel[176] had weerhouden. Het **Hof van Beroep van Gent**[177] heeft deze uitspraak bevestigd. Het Hof onderzocht eerst de toepassing van de wet in de tijd. Dat betekent dat eerst moet worden onderzocht of de feiten zowel onder de oude wet (vorig artikel 77 bis van de wet van 15 december 1980) als onder de nieuwe (artikel 433 quinquies van het Strafwetboek) strafbaar zijn. Dit bleek hier wel degelijk het geval te zijn.

Het Hof oordeelde dat de beklaagden misbruik hebben gemaakt van de kwetsbare situatie van de werknemers. Die waren illegaal aan het werk en waren volledig afhankelijk van de beklaagden die hun documenten bij zich hielden en maar al te goed wisten dat ze zich zo niet konden verplaatsen.

Het Hof oordeelde dat de volgende elementen het bewijs leverden voor werkomstandigheden in strijd met de menselijke waardigheid: werken voor een loon dat lager ligt dan het minimumloon, tegen een ritme van niet minder dan 60 uur per week, de omstandigheid dat camera's een aantasting van het privé-leven van de werknemer vormen, dat de vrijheid van de werknemer werd beperkt, dat contacten met derden verboden waren en dat de identiteits- en bankdocumenten in beslag werden genomen.

Het Hof besliste voorts dat de in beslag genomen en verbeurd verklaarde sommen bij voorrang moesten dienen om de aan de burgerlijke partijen toegewezen schadevergoedingen te betalen.

Het Hof van Beroep van Luik[178] heeft dan weer terecht een uitspraak van de correctionele rechtbank van Hoei gewijzigd die in ons vorige verslag aan bod is gekomen[179]. In deze zaak van smokkel en economische exploitatie van twee jonge Chinese vrouwen, beschouwde het Hof, in tegenstelling tot de rechtbank in eerste aanleg, zowel de feiten van mensenhandel als de verkrachting van beide jonge vrouwen bewezen in hun geheel. Het Hof oordeelde dat de beklaagde actief aan de smokkel had meegewerkt, door er een vermogensvoordeel uit te halen en ze bovendien in zijn zaak te exploiteren. Ze werkten als illegaal tewerkgestelde arbeidskrachten en de beklaagde heeft ze op een illegale manier tewerkgesteld in mensonwaardige omstandigheden. Ze kregen amper loon en wat ze kregen was belachelijk in verhouding tot de geleverde prestaties. Het Hof voegde eraan toe dat het feit dat de beklaagde beide jonge vrouwen kost en inwoon heeft verschaft, irrelevant was.

Vervolgens verbeterde het Hof op verschillende punten de motivatie van de rechtbank in eerste aanleg (o.m. dat het een klacht wegens verkrachting zou zijn waardoor de slachtoffers een verblijfstitel konden krijgen).

De correctionele rechtbank van Leuven[180] weerhield de tenlastelegging van het vroegere artikel 77 bis van de wet van 15 december 1980 in een dossier waar de hoofdbeklaagde en zijn echtgenote op verschillende plaatsen in België Chinese restaurants uitbaatten. Ze stelden heel wat Chinezen die met een studentenvisum of via een schijnhuwelijk in België terechtkwamen, te werk

175 Jaarverslag mensenhandel 2006, "slachtoffers in beeld", hoofdstuk 2, punt 2.3.1: «economische exploitatie: dwangarbeid: schuldbindingsituatie in de horeca».

176 Corr. Brugge, 19 juni 2007, 14de kamer, cfr. ons jaarverslag mensenhandel 2007, "een beleidsanalyse vanuit de visie van een nationaal rapporteur", deel 3 (overzicht van de rechtspraak 2006-2007), punt 3.

177 Gent, 18 december 2008, 3de kamer.

178 Luik, 18 maart 2008, 8de kamer.

179 Corr. Hoei, 27 april 2007, 7de kamer, cfr. ons jaarverslag mensenhandel 2007, "een beleidsanalyse vanuit de visie van een nationaal rapporteur", deel 3 (overzicht van de rechtspraak 2006-2007), punt 3.

180 Corr. Leuven, 15 januari 2008, 17de kamer. Dit vonnis is definitief.

in hun restaurants. Interessant was de manier waarop de rechtbank erop wees dat het feit dat de leefomstandigheden van een aantal werknemers beter waren dan die in China, geen afbreuk deed aan het feit dat de beklaagden wel degelijk misbruik hebben gemaakt van de kwetsbare situatie van deze werknemers.

De rechtbank baseerde zich op de volgende elementen om de tenlastelegging mensenhandel aan te tonen: er bestond geen arbeidsovereenkomst, de werknemers werden betaald onder het wettelijke minimum, ze genoten van geen enkele sociale bescherming en een aantal van hen was, in ruil voor de «betaling» van hun verblijf in België, verplicht een aantal uur in dienst van beide hoofdbeklaagden te werken (situatie van schuldbinding).

Interessant is ook de beslissing van de **correctionele rechtbank van Doornik**[181] die oordeelde dat de beklaagden wel degelijk verschillende landgenoten hadden geëxploiteerd in het kader van mensenhandel. Daarvoor baseerde de rechtbank zich op gedetailleerde en gelijklopende verklaringen van de werknemers. Hij erkende trouwens dat deze werknemers in een kwetsbare situatie zaten (geen identiteitsdocumenten, illegaal verblijf en over geen middelen beschikken, komst via clandestiene kanalen,…). Tewerkstelling in omstandigheden die in strijd zijn met de menselijke waardigheid, valt onder de werkomstandigheden en de huisvesting van de werknemers (lage lonen, geen sociale dekking, buitensporige werkuren en rudimentaire huisvesting zonder het minste comfort).

De **correctionele rechtbank van Namen**[182] heeft de tenlastelegging van het vorige (en nieuwe) artikel 77 bis van de wet van 15 december 1980 weerhouden in een zaak waarin een koppel Chinese restauranthouders, landgenoten illegaal in hun restaurant tewerkstelde. De rechtbank was van oordeel dat het geringe loon van de werknemers (600 euro per maand voor het ene en 700 euro per maand voor het andere slachtoffer) duidelijk onredelijk was in verhouding tot de gepresteerde uren, 10 uur per dag en soms zes dagen per week, ook al kregen ze de kosten voor woning, voeding en kleding terugbetaald.

We willen nog wijzen op een uitspraak van de **correctionele rechtbank van Leuven**[183] die de tenlastelegging mensenhandel weerhield tegenover verschillende beklaagden in een zaak waarin o.m. jonge Poolse en Turkse vrouwen in bars werden tewerkgesteld waar een aantal onder hen zich ook prostitueerde. Zo stond een beklaagde in voor het vervoer van een jonge Poolse vrouw wanneer ze terugkwam uit en opnieuw vertrok naar Polen. Hij zorgde ervoor dat ze in de bars kon werken en hij zocht voor haar een woning. De rechtbank ging er van uit dat het misbruik van de kwetsbare situatie van de jonge vrouw duidelijk was aangetoond: ze was illegaal tewerkgesteld, ze moest 6 dagen op 7, 9 à 10 uur en soms zelfs 12 uur per dag werken voor een loon van 20 à 25 euro per dag. Ze kreeg geen kans op een legale job en haar prestaties werden niet altijd betaald.

Interessant was dat de rechtbank erop wees dat het feit dat de jonge vrouw telkens opnieuw naar België terugkwam, irrelevant was. Bovendien was er gelet op de net opgesomde werkomstandigheden, wel degelijk sprake van tewerkstelling in omstandigheden in strijd met de menselijke waardigheid.

De rechtbank beschouwde ook het misdrijf tegen een andere beklaagde als (gedeeltelijk) bewezen. Die stelde verschillende buitenlandse jonge vrouwen in zijn café tewerk, van wie hij er sommige ook voor prostitutie exploiteerde. Misbruik van de kwetsbare situatie werd volgens de rechtbank door de volgende elementen gestaafd: de jonge vrouwen konden niet legaal werken en moesten zich dus ook wel schikken naar de loon- en huisvestigingsvoorwaarden, ze werden niet (correct) voor hun prestaties vergoed en ze woonden in precaire omstandigheden (noch verwarming noch warm water). Een aantal onder hen werd ook seksueel geëxploiteerd: aangezien ze in het café haast niets verdienden, bracht de beklaagde ze naar een bar. Hij vertelde hen dat ze veel geld zouden verdienen door zich te prostitueren.

De **correctionele rechtbank van Charleroi**[184] sprak daarentegen een beklaagde vrij van de tenlastelegging mensenhandel. Behalve dat hij de door het arbeidsauditoraat voorgestelde minnelijke schikking heeft betaald voor het niet aangegeven werk van de werknemer, oordeelde de

181 Corr. Doornik, 11 december 2008, 7de kamer. Aangezien er beroep aangetekend werd, moet deze zaak opnieuw worden behandeld door het Hof van Beroep van Bergen.

182 Corr. Namen, 8 december 2008. Dit vonnis is definitief.

183 Corr. Leuven, 18 maart 2008, 17de kamer. Dit vonnis is definitief, behalve voor één beklaagde.

184 Corr. Charleroi, 11 juni 2008.

rechtbank dat de tenlastelegging niet voldoende bewezen is. Volgens de rechtbank wou de werknemer door middel van het indienen van een klacht, enkel zijn administratieve situatie regulariseren en zijn loon recupereren en niet zozeer feiten van mensenhandel aangeven. Hij woonde samen met de familie, in dezelfde hygiënische omstandigheden. Hij werd niet opgesloten en werd nooit geslagen. De als loon gestorte sommen, werden naar zijn vader in China doorgestort en waren niet bestemd voor een organisatie van mensensmokkelaars

2.2. Bouw/renovatie

Ook in die sector zijn verschillende uitspraken gedaan.

In een grote zaak met betrekking tot de renovatie van een luxejacht door Litouwse werknemers, waarop we dieper zijn ingegaan in ons verslag uit 2006[185], had de correctionele rechtbank van Brugge[186] (deels) de tenlastelegging mensenhandel weerhouden, naast de tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht.

Het **Hof van Beroep van Gent**[187] nam een ander standpunt in. Het Hof zette de feiten nog eens op een rij. De arbeiders verbleven illegaal in België. Verschillende onder hen verklaarden voor hun reis naar België 500 dollar te moeten betalen. Ze werkten van 8 uur tot 19 uur met een pauze van een half uur tot een uur. Netto verdienden ze ongeveer 38 000 BEF (950 euro) en ze verbleven gratis op de schepen of op hotel. Eten hoefden ze ook niet te betalen. Het Hof wees erop dat alle werknemers werden gehoord en dat niemand over de werk- of woonomstandigheden had geklaagd. Een aantal voelden zich slachtoffer van misbruik omdat ze hier in België legaal dachten te kunnen werken.

In tegenstelling tot de rechtbank van eerste aanleg, oordeelde het Hof dat er geen sprake was van werkomstandigheden die in strijd zijn met de menselijke waardigheid en dat de tekortkomingen inzake veiligheid en hygiëne op het werk niet voldoende waren om te kunnen spreken van onmenselijke omstandigheden. Hetzelfde gold voor de huisvesting op de schepen. Het Hof wees erop dat – een standpunt dat volgens ons voor kritiek vatbaar is – geen enkele van de verhoorde Litouwse werknemers, op één uitzondering na, zijn beklag heeft gedaan over de werk- en leefomstandigheden. Mocht er inderdaad sprake zijn geweest van onmenselijke omstandigheden, dan hadden ze dit wel laten weten[188].

Wat het loon betreft stelde het Hof dat de lonen weliswaar niet aan het wettelijke minimum beantwoordden maar dat er geen sprake was van een schending van de menselijke waardigheid, gelet op het feit dat de werknemers kost en inwoon kregen. Het Hof bevestigde daarentegen wel de veroordelingen die in eerste aanleg werden uitgesproken voor diverse inbreuken op het sociale strafrecht. Bijgevolg werd de burgerlijke partijstelling van het Centrum ontvankelijk maar niet gegrond verklaard.

De **correctionele rechtbank van Brussel** weerhield in twee gelijkaardige uitspraken van illegaal tewerkgestelde Braziliaanse werknemers[189] de tenlastelegging mensenhandel (artikel 433 quinquies van het Strafwetboek) op basis van volgende elementen: het abnormale werkritme, de lonen die onder het normale loon lagen en die onregelmatig of gewoon niet werden betaald, de afwezigheid van sociale rechten of de opvang van de personen vanaf een café in een overvolle wagen.

In een andere zaak in de bouw zal diezelfde **correctionele rechtbank**[190], daarin gevolgd worden door het **Hof van Beroep van Brussel**[191] dat de tenlastelegging «mensenhandel» weerhield tegen een beklaagde die illegaal Oekraïense werknemers had tewerkgesteld. De slachtoffers werkten 6 dagen op 7 op de werf, 8 à 10 uur per dag en werden 5 euro per uur betaald (of zouden dit worden betaald). Ze werden bovendien in precaire omstandigheden, op de werf zelf, ondergebracht. De

185 Jaarverslag mensenhandel 2006, slachtoffers in beeld, hoofdstuk 2, punt 2.3.3.

186 Corr. Brugge, 25 april 2006, 14de kamer (cfr. ons jaarverslag 2006, slachtoffers in beeld hoofdstuk 3, punt 3.2).

187 Gent, 18 februari 2009, 3de kamer.

188 Deze motivering lijkt ons vatbaar voor kritiek omdat volgens de motivering van het Hof, de werkomstandigheden in strijd met de menselijke waardigheid eerst en vooral gekoppeld zouden zijn aan een klacht van de betroffen werknemers. Het is echter algemeen bekend hoe moeilijk werknemers die slachtoffer zijn, het in sommige gevallen hebben zich als zodanig te erkennen. Bovendien leggen verschillende teksten (o.a. de omzendbrief waarvan sprake in het eerste deel van dit jaarverslag en de COL 01/07) de nadruk op het belang om de exploitatiecriteria te identificeren, ongeacht een mogelijke klacht van het slachtoffer in dit verband.

189 Corr. Brussel, 4 november en 18 november 2008, 58ste kamer.

190 Corr. Brussel, 25 april 2008, 58ste kamer.

191 Brussel, 18 februari 2009, 11de kamer.

rechtbank wees er ook op dat de slachtoffers noch papieren noch inkomsten hadden waardoor hun arbeids- en bewegingsvrijheid sterk beperkt werden.

De **correctionele rechtbank van Luik**[192] **sprak** daarentegen een beklaagde vrij van de tenlastelegging bedoeld door artikel 433 quinquies van het Strafwetboek. Hem werd o.m. ten laste gelegd twee Bulgaarse werknemers te hebben gerekruteerd en vervoerd om ze vervolgens te laten werken aan de renovatie van het café waarvan hij zelf zaakvoerder was. Daarvoor kregen ze een vergoeding (respectievelijk 6 en 4 euro per uur) die gevoelig lager lag dan wat door de collectieve arbeidsovereenkomsten is voorzien, en ook lager was dan het gemiddelde minimum maandinkomen dat door de ter zake geldende collectieve overeenkomst wordt gewaarborgd. De rechtbank was van oordeel dat het materiële element van de inbreuk weliswaar is aangetoond (rekrutering van twee werknemers) maar dat dit niet het geval is voor het morele element van de inbreuk (het bijzondere opzet met als doeleinde de tewerkstelling in omstandigheden die in strijd zijn met de menselijke waardigheid). De rechtbank was immers van oordeel dat de enige omstandigheid dat het gestorte loon gevoelig lager lag dan het door de collectieve overeenkomsten ter zake bepaalde loon, niet volstaat om de inbreuk mensenhandel aan te tonen. Bovendien zaten er in het dossier geen andere elementen die de mensonwaardige werkomstandigheden konden aantonen (geen aanwijzingen betreffende het ritme, de werkomstandigheden en - omgeving, geen zekerheid over het aantal per dag gepresteerde uren, geen aanwijzingen omtrent de huisvestingsomstandigheden)[193].

2.3. Land-/tuinbouw

De **correctionele rechtbank van Tongeren** heeft de tenlastelegging mensenhandel weerhouden in een zaak van fruitpluk en een zaak van pluimveekwekerij. Bij die eerste zaak[194] geldt de tenlastelegging tegen een beklaagde die bij verschillende «fruitboeren» Indiërs had tewerkgesteld, van wie hij rechtstreeks het loon inde en aan wie hij maar een deel doorstortte (4 à 6 euro). Hij organiseerde het transport en de huisvesting van die personen. Daardoor waren ze van hem afhankelijk en kon hij hen gemakkelijker exploiteren. In de tweede zaak[195] ging het om Polen die als schijnzelfstandigen werden gerekruteerd en die als werknemers in legale pluimveebedrijven werden geplaatst, volgens een illegale vorm van plaatsing tegen betaling. Die werknemers wisten niets af van hun statuut. Het geld dat van die illegale tewerkstelling afkomstig was, werd vervolgens via diverse bankrekeningen witgewassen.

De **correctionele rechtbank van Antwerpen**[196] weerhield daarentegen de tenlastelegging van artikel 433 quinquies van het Strafwetboek niet in een zaak waarbij Indiërs op een illegale manier en met valse documenten in de pluksector werden tewerkgesteld. De rechtbank herkwalificeerde de feiten in mensensmokkel (nieuw artikel 77 bis van de wet van 15 december 1980).

De hoofdbeklaagde leende zijn identiteit aan de werknemers tegen betaling van een deel van hun loon. De rechtbank oordeelde echter dat het illegaal werken met valse verblijfsdocumenten niet volstaat om van werkomstandigheden in strijd met de menselijke waardigheid te kunnen spreken. Hij meende dat rekening moest worden gehouden met andere elementen zoals het loon, de omgeving en de werkomstandigheden. De rechtbank stelde vast dat de werknemers in de pluksector ongeveer 5 à 7, 5 euro per uur verdienden. Een ander slachtoffer verdiende 60 euro per dag om in een car wash te werken.

De rechtbank concludeerde echter dat er behalve deze oppervlakkige verklaringen, geen enkel onderzoek werd uitgevoerd naar de werkomstandigheden van deze personen die met valse identiteitsdocumenten in de landbouwsector waren tewerkgesteld en dat hij bijgevolg hier ook geen oordeel kon over vellen, waardoor de kwalificatie mensenhandel niet kan worden weerhouden. Daarom werden de feiten geherkwalificeerd naar mensensmokkel, een tenlastelegging die wel is bewezen: de beklaagden hebben meegewerkt aan het verblijf en de illegale tewerkstelling van vreemdelingen om er een vermogensvoordeel uit te halen.

192 Corr. Luik, 9 februari 2009, 14de kamer. Deze beslissing is definitief.

193 Zo meent de rechtbank dat het uitvoeren van renovatiewerken gedurende 6 dagen per week op zich niet in strijd is met de menselijke waardigheid. De werknemer keerde bovendien regelmatig terug naar Bulgarije, hij had zijn identiteitskaart op zak en de werkuren varieerden van 8 à 10 uur per dag, voor een loon van 6 euro voor de ene en 4 euro voor de andere.

194 Corr. Tongeren, 31 januari 2008, 9de kamer.

195 Corr. Tongeren, 9 mei 2008, 9de kamer.

196 Corr. Antwerpen, 28 januari 2008, kamer 4C. Dit vonnis is definitief.

Diezelfde rechtbank[197] veroordeelde ook beklaagden voor mensensmokkel die werknemers van Indische of Pakistaanse afkomst valse documenten hadden verkocht waardoor ze in de tuinbouwsector konden werken. De werknemers moesten een deel van hun loon afstaan. De beklaagden werden veroordeeld voor mensensmokkel. Door valse documenten ter beschikking te stellen, hebben ze het verblijf in het land vergemakkelijkt en verlengd.

2.4. Textielateliers/ateliers voor het sorteren van kleding

In ons verslag van vorig jaar hadden we het over een beslissing van **de correctionele rechtbank van Brussel**[198] die een beklaagde die verschillende illegale vreemdelingen in zijn textielatelier had tewerkgesteld, had vrijgesproken van de tenlastelegging «mensenhandel». Enkel de burgerlijke partijen hadden beroep aangetekend tegen dit vonnis. Het **Hof van Beroep van Brussel**[199] volgde de rechtbank van eerste aanleg en stelde dat de burgerlijke partijen geen bewijs konden leveren voor de werkomstandigheden die ze aanklaagden, en die, indien ze correct zouden blijken te zijn, als mensenhandel zouden kunnen worden beschouwd. Daarom werd het vonnis uit eerste aanleg bevestigd.

De **correctionele rechtbank van Brussel**[200] sprak beklaagden van Syrische afkomst vrij van de tenlastelegging mensenhandel. Ze stelden clandestien vreemdelingen van verschillende nationaliteiten tewerk in hun atelier voor het sorteren van kledij. De rechtbank was van oordeel dat deze tenlastelegging niet kon worden aangetoond op basis van de stukken uit het dossier, o.m. de verhoren van de verschillende werknemers. Het staat vast dat deze personen, die hier illegaal verbleven, ook illegaal tewerkgesteld werden maar deze activiteit op zich impliceert nog niet dat de inbreuk mensenhandel werd gepleegd. De rechtbank oordeelde dat de specifieke elementen van deze inbreuk, zoals de exclusieve afhankelijkheid van de werkgever, het abnormale werkritme en de onregelmatige lonen, gelet op de tegenstrijdige verklaringen van de werknemers en het feit dat ze allen hadden verklaard ter plaatse pas sinds een drietal dagen aan het werk te zijn, niet voldoende werden aangetoond.

In een zaak die in dit verslag hoger al aan bod is gekomen, heeft de **correctionele rechtbank van Charleroi**[201] wel de tenlastelegging van artikel 433 quinquies van het Strafwetboek weerhouden tegenover een beklaagde van Syrische afkomst. Hij exploiteerde o.m. landgenoten in zijn atelier voor het sorteren van tweedehandskledij. Opvallend is dat diezelfde beklaagde, kort na zijn veroordeling, zijn activiteiten heeft hervat in het arrondissement Bergen waar er een dossier tegen hem werd geopend.[202]

2.5. Transport

In het maffiagerelateerde transportdossier dat eerder in dit verslag ook al aan bod is gekomen[203], heeft de **correctionele rechtbank van Charleroi**[204] de beklaagden bij verstek veroordeeld voor mensenhandel en voor talrijke inbreuken op het sociaal strafrecht. De rechtbank wees erop dat beide hoofdbeklaagden, vennoten en oprichters van het betrokken transportbedrijf, de bedoeling hadden de in Italië gevestigde transportexploitatie naar België uit te breiden. De derde beklaagde stond onder hun toezicht in voor het beheer van het filiaal. De rechtbank stelde verder ook nog vast dat er niet aangegeven en onderbetaalde arbeidskrachten tewerkgesteld werden, dat er al helemaal geen aandacht was voor de werkomstandigheden en dat de arbeidswetgeving niet werd nageleefd. De rechtbank wees het Centrum 2600 euro toe en gelastte de onmiddellijke aanhouding van de drie beklaagden.

In een lijvig dossier over economische exploitatie van

197 Corr. Antwerpen, 25 juni 2008, kamer 4 C. Cfr. ook hierna deel over schadevergoedingen. Aangezien beroep aangetekend is, moet deze zaak opnieuw behandeld worden door het Hof van Beroep van Antwerpen.

198 Corr. Brussel, 4 januari 2007, 58ste kamer, cfr. ons jaarverslag mensenhandel 2007, mensenhandel en mensensmokkel, een beleidsanalyse vanuit de visie van een nationaal rapporteur, deel 3 (overzicht van de rechtspraak 2006-2007), punt 3.

199 Brussel, 20 mei 2008, 11de kamer.

200 Corr. Brussel, 4 november 2008, 58ste kamer.

201 Corr. Charleroi, 21 maart 2008, 7de kamer. Dit vonnis is definitief. Zie supra hoofdstuk 2B, dossieranalyse, punt 2.2.

202 Een lopend dossier waarin het Centrum zich ook burgerlijke partij gesteld heeft

203 Cfr. supra, hoofdstuk 2 B dossieranalyse 2.3.1.

204 Corr. Charleroi, 12 juni 2009, 7de kamer (bij verstek).Gezien de beklaagden verzet deden, moet deze zaak opnieuw behandeld worden door de rechtbank.

Poolse chauffeurs dat ook eerder in dit verslag ter sprake kwam[205], veroordeelde de **correctionele rechtbank van Charleroi** de beklaagden o.m. voor mensenhandel in twee uitspraken[206]. De rechtbank wees er nogmaals op dat de feiten, in de veronderstelling dat ze bewezen zijn, op het ogenblik dat ze gepleegd werden, strafbaar waren door artikel 77 bis van de wet van 15 december 1980 en dat deze feiten nog steeds strafbaar zijn volgens artikelen 433 quinquies en volgende van het Strafwetboek. De rechtbank stelde dat de verklaringen van de Poolse werknemers precies en gelijklopend zijn, dat ze door diverse getuigenissen en elementen worden gestaafd en dat ze een bewijs zijn van de mensonwaardige werkomstandigheden: geen arbeidsovereenkomst, geen huisvesting, 7 dagen op 7 werken in mensonwaardige uurroosters, geen of onvoldoende vergoeding. Ook bleek er sprake te zijn van bedrieglijke handelingen en bedreigingen.

2.6. Huishoudhulp

De **correctionele rechtbank van Antwerpen** moest zich uitspreken in een dossier van economische (en seksuele) exploitatie van een jonge Marokkaanse minderjarige van 14 jaar door een Antwerpse advocaat. We hadden er het al over in ons vorige verslag[207].

Uiteindelijk werden verschillende beklaagden voor mensenhandel vervolgd. De advocaat werd bovendien vervolgd voor verkrachting. De rechtbank heeft deze tenlasteleggingen weerhouden[208].

Wat de tenlastelegging mensenhandel betreft (vroegere artikel 77 bis van de wet van 15 december 1980 en nieuwe artikel 433 quinquies, §1, 3° van het Strafwetboek (economische exploitatie)), achtte de rechtbank het bewezen dat één van de medebeklaagden op verzoek van de advocaat naar Marokko is gegaan om er een jong en onschuldig meisje te gaan halen dat dan o.m. als huishoudhulp voor de advocaat moest werken. Onder het mum dat ze haar studies zou kunnen voortzetten en dat er voor haar zou worden gezorgd, heeft haar moeder haar laten vertrekken. Eens ter plaatse, moest het meisje dan gratis werken als poetsvrouw. Het enige wat ze kreeg was kost en inwoon. Nooit was er sprake van dat ze naar school zou kunnen gaan en wanneer ze daar vragen over stelde, dan werd ze bedreigd. Bovendien had ze al haar papieren aan de hoofdbeklaagde afgegeven.

We behandelden deze zaak ook in ons vorig verslag en wezen er toen al op dat de nieuwe definitie van mensenhandel met het oog op seksuele exploitatie, niet alle gevallen van seksuele exploitatie dekt, en dat een wetswijziging op dit punt overwogen moest worden. Behalve dat het meisje dienst deed als meid voor alle werk, werd ze in casu ook tot seksuele betrekkingen verplicht met de beklaagde.

De tenlastelegging van het vorige artikel 77 bis van de wet van 15 december 1980 werd weerhouden door de **correctionele rechtbank van Mechelen**[209] tegen een koppel uit Ghana dat een nichtje illegaal had laten overkomen. De oom had haar met een vals paspoort naar België gebracht. Er werd haar voorgehouden dat ze naar school zou kunnen gaan en lid kon worden van een koor. Daar kwam echter niets van in huis. Het meisje moest het huishouden doen en op de kinderen van haar oom en tante passen. Deze beslissing werd genomen op basis van de tenlastelegging mensensmokkel en niet op basis van mensenhandel met het oog op economische exploitatie. De omstandigheden waarin het jonge meisje moest werken, werden immers niet dieper onderzocht.

In een andere zaak van huishoudhulp heeft de **correctionele rechtbank van Nijvel**[210] de tenlastelegging mensenhandel dan weer niet weerhouden maar enkel de inbreuken inzake sociaal strafrecht. De rechtbank oordeelde immers dat het misbruik van de kwetsbare situatie niet kon worden aangetoond. De werkster met de Ghanese of Ivoriaanse nationaliteit is vanuit Togo naar België gekomen, samen met het gezin van de beklaagde en haar partner die diplomaat was op een ambassade in Brussel. Op dat ogenblik was ze in

205 Cfr. supra hoofdstuk 2 B dossieranalyse 2.3.2.

206 Corr. Charleroi, 23 januari 2009, 7de kamer en 27 maart 2009, 7de kamer (op verzet tegen vonnis bij verstek tegen één van beide beklaagden). Deze beslissingen zijn definitief.

207 Cfr. ons jaarverslag mensenhandel 2007, mensenhandel en mensensmokkel, een beleidsanalyse vanuit de visie van een nationaal rapporteur, deel 2, punt 4 (dossier minderjarig meisje).

208 Corr. Antwerpen, 26 januari 2009, kamer 4C. Aangezien de beklaagden beroep hebben aangetekend, moet de zaak opnieuw worden behandeld door het Hof van Beroep van Antwerpen.

209 Corr. Mechelen, 19 maart 2008, 11de kamer. Dit vonnis is definitief.

210 Corr. Nijvel, 28 mei 2008, 6de kamer. Dit vonnis is definitief.

het bezit van een diplomatiek paspoort. De werkster woonde in bij het gezin, deed de huishoudelijke taken en zorgde voor de kinderen. Ze kreeg kost en inwoon en ze verdiende 75 euro per maand. De leefomstandigheden van de beklaagde gingen er echter snel op achteruit, wat ook gevolgen had voor de werkster.

De rechtbank wees op de volgende feiten: de werkster beweerde 16 uur per dag te moeten werken. Niets deed echter vermoeden dat ze al die uren permanent en na elkaar moest werken. Ze hield zich voornamelijk met de kinderen bezig en die gingen overdag naar school. De rechtbank achtte het niet bewezen dat de beklaagde op een onwettige manier heeft meegewerkt aan het binnenbrengen van de werkster in België. Ze is hier immers aangekomen met een diplomatiek paspoort. Ze lijkt er vrij voor gekozen te hebben in België te blijven, eerder dan met de partner van de beklaagde terug naar Afrika te keren. De beklaagde hield het paspoort van de werkster bij maar deze laatste had wel haar identiteitskaart op zak. Voor de rechtbank wees dit erop dat ze zich vrij kon bewegen. Bovendien was ze ingeschreven in een alfabetiseringscursus. De rechtbank oordeelde dus dat ook al leverde de werkster slecht betaalde diensten, het niet is bewezen dat ze op een mensonwaardige manier werd behandeld of tot slavernij werd veroordeeld.

3. Dwang tot het plegen van misdrijven

Elders in dit verslag[211] hadden we het al over het fenomeen waarbij slachtoffers in Charleroi gedwongen werden om drugs te verkopen. We wezen al op het probleem dat de daders enkel voor drugshandel werden vervolgd. Het slachtoffer dat verplicht wordt om binnen het netwerk drugs te dealen, wordt dan binnen dit of een ander parallel dossier niet (altijd) als een slachtoffer van mensenhandel beschouwd. Voor de erkenning van zijn statuut als slachtoffer en voor de daarmee gepaard gaande rechten vormt dit een probleem.

In een eerste zaak voor de **correctionele rechtbank van Charleroi**[212] werden de beklaagden vervolgd en veroordeeld in het kader van drugshandel. Ze werden echter niet vervolgd voor mensenhandel (rekruteren met het oog op het gedwongen plegen van een misdaad of een wanbedrijf). Een van de slachtoffers van die handel werd echter door een gespecialiseerd centrum opgevangen. Om in aanmerking te komen voor het statuut van slachtoffer was er een brief nodig van de Procureur des Konings waaruit bleek dat: het door het centrum opgevangen slachtoffer, een slachtoffer van het netwerk was geweest, dat het onder druk werd gezet en bedreigd door de organisatie en dat het blijk had gegeven van moed door het netwerk aan te geven. Dit netwerk rekruteerde Marokkanen of Algerijnen, ofwel in hun land van herkomst ofwel in Spanje. De organisatie stuurde die personen vervolgens door naar België, met soms nog een «opleidingstage» in Frankrijk of Nederland (terugbetalen van de schuld voor hun emigratie). Tenslotte werden ze naar Charleroi gebracht waar ze op de openbare weg of op «market houses» drugs moesten verkopen.

Het tweede vonnis handelt over een gelijkaardige zaak[213]. Het betreft hier een groot dossier van handel en verkoop van drugs die door Marokkaanse onderdanen was opgezet. Deze organisatie maakte o.m. gebruik van «arbeidskrachten» die ze liet overkomen voor de verkoop van drugs via een kanaal van Marokkaanse emigranten die in Spanje woonden en die clandestien in België terechtkwamen. De drugs werden vervolgens via clandestiene doorverkopers op de openbare weg en op een «market deal» in Charleroi doorverkocht.

In dit dossier werden vijftien beklaagden vervolgd, vooral Marokkanen. Ze werden verdacht van verschillende inbreuken met betrekking tot verdovende middelen (o.m. aanschaffen, bezit, verkoop en verstrekking van heroïne en cocaïne). Drie beklaagden werden tevens vervolgd voor mensenhandel (gedwongen plegen van delicten) en mensensmokkel tegenover twee slachtoffers, met o.m. de verzwarende omstandigheden van misbruik van een kwetsbare situatie en bedreigingen. De **rechtbank** weerhield de talrijke inbreuken inzake verdovende middelen en tegen twee beklaagden ook de tenlasteleggingen mensenhandel en mensensmokkel. Daarvoor baseerde de rechtbank zich o.m. op nauwkeurige, uitgebreide en gelijklopende verklaringen van de slachtoffers en medebeklaagden.

Wat de tenlastelegging mensensmokkel betreft, wees de rechtbank erop dat de beklaagden hebben bijgedragen tot het binnenbrengen van landgenoten in België vanuit Spanje. Er werden valse beloften gedaan over een regelmatige job in de staal- of bouwsector, of als tuinier. De reis per autocar hebben ze gefinancierd met de enige bedoeling om ze bij aankomst op het Belgische grondgebied te «recupereren» en om ze vervolgens in te zetten in de drugshandel. De rechtbank weerhield echter geen verzwarende omstandigheden.

Wat de tenlastelegging mensenhandel betreft, wees de rechtbank erop dat de personen bij hun aankomst in België van Brussel naar Charleroi werden gestuurd waar ze onderdak kregen. Daar vertelden de beklaagden hen ook de reden van hun komst in België: drugs verkopen (heroine en cocaïne). De slachtoffers kregen een «scholing». Bij hun aankomst in België werden hun identiteitsdocumenten in beslag genomen en werden ze met wapens bedreigd. De rechtbank weerhield tevens de verzwarende omstandigheden misbruik van een kwetsbare situatie, het gebruik van bedreigingen en bedrieglijke handelingen maar noch die van gewoonte, noch die van vereniging.

211 Cfr. supra hoofdstuk 2 fenomeenanalyse A 4.2.

212 Corr. Charleroi, 2 oktober 2008, 21ste kamer. Dit vonnis is definitief.

213 Corr. Charleroi, 3 juni 2008, 21ste kamer. Dit vonnis is definitief.

4. Mensensmokkel

Inzake mensensmokkel heeft de **correctionele rechtbank van Brussel** veroordelingen uitgesproken op basis van artikel 77 bis (nieuw) van de wet van 15 december 1980 in het kader van schijnhuwelijken. Dit was het geval in een dossier[214] waarin beklaagden van verschillende nationaliteiten (Britten, Belgen, Chinezen) sinds verschillende jaren in België en vervolgens in de Scandinavische landen (vooral Zweden), schijnhuwelijken regelden tussen Europese onderdanen en asielzoekers of studenten. Die waren vooral van Chinese afkomst en kregen op die manier uitzicht op een geldige verblijfstitel in België, waardoor ze zich ook op het Europese grondgebied vrij konden verplaatsen. Elk lid binnen de organisatie had een bijzondere rol: organisator, rekruteerder van Europese huwelijkskandidaten, vertaler-tolk, begeleider van de huwelijkskandidaten tijdens de verschillende stappen,…. Deze fictieve huwelijken kostten tussen 13.600 en 18.300 euro of meer.

In een andere zaak[215] ging het om een policriminele organisatie met vooral Marokkaanse beklaagden, gespecialiseerd in heling en vervalsing van gestolen documenten en in mensensmokkel (organisatie van schijnhuwelijken). De rechtbank heeft de inbreuk op artikel 77 bis van de wet van 15 december 1980 als bewezen beschouwd, op basis van o.m. telefoontaps, verhoor van de slachtoffers, resultaten van huiszoekingen en financiële analyses.

Gelijkaardige beslissingen werden genomen in het kader van frauduleuse hulp met het oog op verblijf in België.

Eerst en vooral is er de bekende fraudezaak met visa op de Belgische ambassade van Sofia. Die zaak, die in het verleden ook uitgebreid aan bod kwam in de subcommissie mensenhandel van de Senaat[216] en het Comité Inlichtingendiensten[217], is eindelijk afgehandeld voor de rechtbank. We behandelden deze zaak al in een van onze vorige verslagen[218], ook elders in dit rapport verwijzen we hiernaar[219]. Uiteindelijk werden door het federale parket slechts twee beklaagden vervolgd, o.m. op basis van het vorige artikel 77 bis van de wet van 15 december 1980. Het Centrum stelde zich echter maar tegen één van beide burgerlijke partij. Strafrechtelijk stelde de **correctionele rechtbank van Brussel**[220] de verjaring van de feiten vast maar voegde hieraan toe dat dit niet betekent dat de burgerlijke vordering ook verjaard zou zijn. Op burgerlijk vlak, kende de rechtbank het Centrum één euro morele schadevergoeding toe maar dan op basis van artikel 77 van de wet van 15 december 1980.

De rechtbank diende naar eigen zeggen ('derhalve na te gaan in hoeverre de feiten waarop de burgerlijke partij is gesteund, correct gekwalificeerd en bewezen zijn'). De rechtbank stelde hierbij in een gedetailleerde analyse vast dat het om een zaak van bedrieglijke afgifte van visa ging op de Belgische ambassade van Sofia met het oog op illegale immigratie. De rechtbank stelde vast: "Daartoe werd veelal gebruik gemaakt van een systeem waarbij bedrijven voor Bulgaren die naar België dienden of wensten te komen, ten behoeve van deze Bulgaren de visa aan de ambassade aanvroegen. Er waren enerzijds bedrijven die de aanvragen formuleerden ten behoeve van werknemers, anderzijds reisagentschappen die toeristen naar België lieten komen." De rechtbank stelde vast dat de hoofdbeklaagde via zijn reisagentschap "zich actief inliet met het aanvragen van visa voor zogenaamde toeristen, die nadien niet opdoken op de voorziene bestemmingen. Het staat eveneens vast dat hij daarbij het gebruik van valse stukken en valse referentieadressen niet schuwde."

De rechtbank merkte hierbij op: "De eigenaardigheden in de aanvragen van N. (reisagentschap) hebben niet belet dat V.D. (beklaagde) vriend aan huis bleef in de ambassade." De rechtbank oordeelde dat het bewijs van misbruik van een kwetsbare situatie van de vreemdelingen niet werd geleverd en voegde hieraan expliciet toe: 'niemand van de overgebrachte personen kon immers verhoord worden'. Er was geen enkele twijfel over het feit dat de beklaagde tegen wie het Centrum zich burgerlijke partij had gesteld, wel degelijk winstbejag nastreefde. De rechtbank erkende impliciet dat er behalve de beklaagde, ongetwijfeld nog andere personen

214 Corr. Brussel, 15 april 2008, 56ste kamer. Aangezien beroep is, moet deze zaak opnieuw behandeld worden door het Hof van Beroep van Brussel.

215 Corr. Brussel, 19 maart 2008, 53ste kamer.

216 Aanbevelingen van de Senaat betreffende mensenhandel en visumfraude, zie het verslag van de subcommissie mensenhandel van de Senaat: «Mensenhandel en visafraude», Parl. St., Senaat, 2002-2003, 2-1018/1. Dit verslag is raadpleegbaar op onze website bij mensenhandel/documentatie.

217 Jaarrapport Centrum mensenhandel 2004 "Analyse vanuit het slachtofferperspectief" deel 1 hoofdstuk 3.4.

218 Cfr. o.m. ons verslag 2003, «Pleidooi voor een geïntegreerde aanpak, analyse van de wetgeving en de rechtspraak», december 2003, deel 1, punt 1.

219 Zie deel 1 hoofdstuk 2 fenomeenanalyse, A.3.

220 Corr. Brussel, 18 februari 2009, 51ste kamer. Deze beslissing is definitief.

hadden moeten worden gedagvaard[221]. De rechtbank verwees hierbij naar de klachten van de burgerlijke partijen "die betreffen geen kleinigheden, maar schandelijke en beschamende misbruiken, de ene kwalificeerbaar als wanbedrijven, doch vaak ook als misdaden. De rechtbank is daarvan evenwel niet gevat."

De **correctionele rechtbank van Brussel**[222] heeft alweer bepaalde beklaagden veroordeeld voor mensensmokkel die deel uitmaakten van een netwerk dat de illegale immigratie van personen van Russische afkomst moest vergemakkelijken. Dit gebeurde via organisaties die onder een dekmantel van agentschappen en bedrijven - met een op het eerste zicht eerbaar imago - werkten en die eenzelfde contactpunt in België hadden. De rechtbank heeft geoordeeld dat deze lucratieve activiteit hen een vermogensvoordeel heeft opgeleverd. De rekrutering gebeurde o.m. via een website. Om asiel in België te verkrijgen zorgde het netwerk voor verzonnen verhalen en nagemaakte stukken.

Ook de **correctionele rechtbank van Leuven**[223] heeft verschillende beklaagden met de Chinese nationaliteit veroordeeld op basis van artikel 77 bis en 77 quater (nieuw) van de wet van 15 december 1980. Tegen hoge vergoedingen gaven ze Chinese studenten in een kwetsbare situatie valse borgstellingen met het oog op de verlenging van hun B.I.V.R. (Bewijs van inschrijving in het vreemdelingenregister).

Verder vermelden we nog een beslissing van de **correctionele rechtbank van Gent**[224]**.** Het gaat hier om een organisatie met beklaagden van Noord-Afrikaanse afkomst die landgenoten tegen betaling van aanzienlijke geldsommen, georganiseerd naar België liet overkomen. Er werd hen een wettelijke verblijfstitel in België beloofd. Volgens de rechtbank werd er misbruik gemaakt van de precaire administratieve situatie van de vreemdelingen door hen in ruil voor aanzienlijke geldsommen, valse identiteitsdocumenten, valse arbeidsattesten en fictieve domicilies te bezorgen.
In een belangrijk Iraaks Koerdisch dossier dat eerder in dit verslag al aan bod kwam[225], werden de beklaagden zowel voor mensensmokkel (met verzwarende omstandigheden) als voor poging tot mensensmokkel vervolgd. Ze maakten deel uit van een breed Iraaks Koerdisch netwerk van mensensmokkel dat illegale personen naar het Verenigd Koninkrijk en de Scandinavische landen vervoerde en waarbij België als transitland fungeerde. Dit dossier is een voorbeeld op het vlak van de nieuwe tendensen inzake mensensmokkel: illegale personen worden in kleine groepjes en stapsgewijs vervoerd waarbij gebruik wordt gemaakt van bestaande transportmogelijkheden (Eurolines bijvoorbeeld).

Volgens de **correctionele rechtbank van Leuven**[226] bleek uit het dossier duidelijk dat we hier met zo een netwerk te maken hebben. Er was druk onderhandeld over de prijs voor het vervoer en over de mogelijke winsten. De betalingen waren een essentiële voorwaarde voor het uitvoeren van het vervoer (met of zonder waarborg). De rechtbank wees erop dat het niet mogelijk was om te achterhalen welk bedrag elke beklaagde heeft ontvangen omdat het geld cash werd betaald en de betalingen anoniem gebeurden. Dit betekent echter niet dat de beklaagden er geen vermogensvoordeel hebben uitgehaald en dat ze niet uit winstbejag hebben gehandeld. Dit bleek trouwens ook uit de verschillende telefoontaps.

De rechtbank weerhield tevens de tenlastelegging poging tot mensensmokkel (poging om vanuit Italië richting Duitsland en Zweden, via België, een smokkellijn voor een tiental personen in te leggen). Met de uitvoering ervan was trouwens als begonnen. Er waren al contactpersonen gezocht en er was ook al een akkoord bereikt over de bedragen die moesten worden betaald en de winsten die moesten worden gehaald,… Deze lijn werd uiteindelijk nooit gebruikt omdat de Italiaanse contactpersoon gearresteerd werd.

Ook in daaraan verwante dossiers zijn er rechterlijke beslissingen uitgesproken. Zo heeft de **correctionele rechtbank, daarin gevolgd door het Hof van Beroep van**

221 Cfr. op de punt tevens ons verslag 2003, «Pleidooi voor een geïntegreerde aanpak, analyse van de wetgeving en de rechtspraak», december 2003, deel 1, punt 1.2.1.

222 Corr. Brussel, 22 oktober 2008, 51ste kamer. Deze beslissing is definitief. Cfr. ook hierna het deel over de schadevergoeding.

223 Corr. Leuven, 12 februari 2008, 17de kamer. Deze beslissing is definitief.

224 Corr. Gent, 1 december 2008, 19de kamer. Deze beslissing is definitief. Ook in dit dossier weerhoudt de rechtbank de tenlastelegging mensenhandel met het oog op economische exploitatie: een jonge vrouw werd naar België overgebracht om er in het restaurant van één van de beklaagden in mensonwaardige omstandigheden te werken. Haar documenten werden haar afgenomen, ze had geen enkele bewegingsvrijheid en ze moest lange uren werken voor een loon van 50 euro per maand.

225 Cfr. supra deel 1 hoofdstuk 2 fenomeenanalyse B.3.2.

226 Corr. Leuven, 20 januari 2009, 17de kamer.

Brussel, een uitspraak moeten doen in een Koerdisch[227] en een Indisch[228] dossier. In beide dossiers is het tot veroordelingen gekomen.

Een andere interessante uitspraak is ook die van de **correctionele rechtbank van Brussel[229],** in zijn principe gevolgd door het **Hof van Beroep.** De beklaagde was vervolgd op basis van artikel 77 bis (vroeger) van de wet van 15 december 1980. Hij werd ervan beschuldigd in 2004 als smokkelaar te zijn opgetreden voor een Nigeriaan. Toen hij in Zaventem wou inschepen voor een vlucht naar Groot-Brittannië, werd hij opgepakt. Hij voerde aan dat de feiten sinds de inwerkingtreding van het nieuwe artikel 77 bis van de wet van 15 december 1980, niet langer strafbaar waren. Hij ging er immers vanuit dat aangezien de formulering van de wet was gewijzigd[230], de medewerking aan de binnenkomst of de doorreis in een Lidstaat, vanuit een andere Lidstaat niet langer strafbaar zou zijn.

De rechtbank heeft dit argument verworpen omdat noch de letter, noch de geest van de wet deze interpretatie toelieten. Enerzijds bepaalt geen enkele wettekst dat de medewerking aan de binnenkomst of de doorreis in een andere Lidstaat vanaf een andere niet-Lidstaat moet gebeuren om onder de toepassing van de wet te vallen. Anderzijds is het volgens de geest van de wet ondenkbaar dat de wetgever heeft willen aangeven dat de Lidstaten de doorreis van illegalen binnen de EU-ruimte zouden toelaten.

In het belangrijke Indische mensensmokkeldossier, eerder aangehaald in dit rapport en veroordeeld te Dendermonde[231], deden zich procedureproblemen voor.

Het netwerk organiseerde het transport van illegale personen van Indische afkomst naar het Verenigd Koninkrijk, o.m. via parkings langs de E40. De prijs voor een traject van Brussel naar het Verenigd Koninkrijk schommelde, al naargelang de waarborg die werd geboden, tussen 1200 euro (weinig waarborg) en 5000 euro (absolute waarborg) per persoon. Om in hun behoeften te voorzien moesten de illegale personen voor de mensensmokkelaars werken aan een loon van 5 euro per uur.

Terwijl de **correctionele rechtbank van Dendermonde**[232] de beklaagden in eerste aanleg had veroordeeld voor mensensmokkel, verklaarde het **Hof van Beroep van Gent**[233] de vervolgingen onontvankelijk.

Het ging in dit voorbeeld om het probleem van de controle op de bijzondere opsporingstechnieken (meer bepaald observatietechnieken) door de Kamer van Inbeschuldigingstelling. Die had de inverdenkinggestelden gehoord in afwezigheid van het openbaar ministerie.

De formulering van het artikel 235ter van het wetboek van strafvordering, dat de basis vormt voor de controle op de bijzondere opsporingstechnieken, was op dat punt toen inderdaad niet helemaal duidelijk[234]. Het Hof van Cassatie had toen in een arrest geoordeeld dat alle partijen gelijktijdig moesten aanwezig zijn en dat de afwezigheid van het Openbaar Ministerie voor de Kamer van Inbeschuldigingstelling de procedure met nietigheid aantastte[235].

In de zaak die onze belangstelling wegdraagt, oordeelde het Hof van Beroep dat bij gebrek aan een tegensprekelijk debat voor de Kamer van Inbeschuldigingstelling de rechten van de verdediging in het licht van het recht op een eerlijk proces miskent. Het bewijs dat gestoeld is op de bijzondere opsporingsmethode van observatie is dan wel niet onrechtmatig verkregen, maar het is wel ontoelaatbaar. Aangezien het gerechtelijke

227 Cfr. Corr. Brussel, 14 mei 2008, 51ste kamer, bevestigd door Brussel, 3 november 2008, 13de kamer. Het Hof zal echter ook de verzwarende omstandigheid van minderheid weerhouden, die in eerste aanleg niet werd weerhouden.

228 Cfr. Corr. Brussel, 18 juni 2008, 51ste kamer, bevestigd door Brussel, 3 december 2008, 13de kamer.

229 Corr. Brussel, 20 juni 2007, 51ste kamer, bevestigd door Brussel, 6 januari 2009, 13de kamer.

230 Voortaan luidt dit artikel als volgt: «Levert het misdrijf mensensmokkel op, hij die, op welke manier ook, ertoe bijdraagt, rechtstreeks of via een tussenpersoon, dat een persoon die geen onderdaan is van een lidstaat van de Europese Unie het grondgebied van een lidstaat van de Europese Unie of van een Staat die partij is bij een internationale overeenkomst betreffende de overschrijding van de buitengrenzen, die België bindt, zulks in strijd met de wetgeving van deze Staat binnenkomt, erdoor reist of aldaar verblijft, met het oog op het direct of indirect verkrijgen van een vermogensvoordeel».

231 Cfr. Supra deel 1 hoofdstuk 2 fenomeenanalyse B.3.1

232 Corr. Dendermonde, 20 mei 2008, 9de kamer.

233 Gent, 6 januari 2009, 8de kamer.

234 §2 van dit artikel luidde als volgt: «(…) De Kamer van Inbeschuldigingstelling hoort, afzonderlijk en buiten de aanwezigheid van de partijen, de opmerkingen van de Procureur-generaal. Zij hoort, op dezelfde wijze, de burgerlijke partij en de inverdenkinggestelde, na kennisgeving die hen door de griffier ten laatste achtenveertig uur vóór de zitting per faxpost of bij een ter post aangetekende brief wordt gedaan.».

235 Cass., 28 oktober 2008.

vooronderzoek in ruime mate steunt op het door deze bijzondere opsporingsmethode verkregen bewijs, vond het Hof van Beroep dat de strafvordering onontvankelijk moest worden verklaard.

Het Hof van Cassatie[236] zou het Arrest van het Hof van Beroep te Gent verbreken en de zaak doorverwijzen naar het Hof van Beroep te Antwerpen.

Het Hof verduidelijkte dat een feitenrechter niet de rechtsmacht heeft om de regelmatigheid te beoordelen van de beslissingen die zijn genomen door de onderzoeksgerechten. Eens de Kamer van Inbeschuldigingstelling de toepassing van de bijzondere opsporingsmethoden heeft gecontroleerd, bindt de beoordeling ook de feitenrechter, ook al is het onderzoek aangetast door onregelmatigheden zoals het ontbreken van het tegensprekelijk debat.

Het Hof van Cassatie is van mening dat het Hof van Beroep - door de beoordeling van de Kamer van Inbeschuldigingstelling op het vlak van het toezicht op de bijzondere opsporingsmethoden ter discussie te stellen (een bevoegdheid die nochtans geheel aan de Kamer van Inbeschuldigingstelling toekwam) - zijn beslissing niet op wettige wijze heeft gemotiveerd.

Deze zaak moet dus opnieuw worden behandeld door het **Hof van Beroep van Antwerpen.**

Om gelijkaardige procedureproblemen met dramatische gevolgen voor de grond van de zaken te vermijden, werd op 16 januari 2009[237] een herstelwet goedgekeurd tot wijziging o.m. van de formulering van artikel 235ter van het wetboek van strafvordering[238].

236 Cass., 3 maart 2009.

237 Wet van 16 januari 2009 tot wijziging van de artikelen 189ter, 235ter, 335bis en 416 van het wetboek van strafvordering, B.S., 16 januari 2009.

238 §2 van dit artikel luidt voortaan als volgt: «De Kamer van Inbeschuldigingstelling hoort, afzonderlijk en buiten de aanwezigheid van de partijen, de opmerkingen van de Procureur-generaal. Zij hoort, [in aanwezigheid van de Procureur-generaal, afzonderlijk de burgerlijke partijen en de inverdenkingegestelden], na kennisgeving die hen door de griffier ten laatste achtenveertig uur vóór de zitting per faxpost of bij een ter post aangetekende brief wordt gedaan».

5. Schadevergoedingen aan slachtoffers en opvangcentra

Hier volgen enkele interessante beslissingen inzake schadevergoedingen.

Tot twee maal toe heeft de **correctionele rechtbank van Kortrijk**, Payoke een vermengde schadevergoeding toegekend.

In een eerste zaak die bij verstek werd behandeld[239] en waarin jonge Roemeense vrouwen in bars werden geëxploiteerd, had Payoke zich burgerlijke partij gesteld en 2500 euro vermengde materiële en morele schadevergoeding gevraagd. De rechtbank ging op dit verzoek in en kende expliciet, naast een morele schadevergoeding, ook een materiële schadevergoeding toe. De rechtbank erkende dat het feit dat personeel ter beschikking moet worden gesteld als gevolg van de fout van een derde, recht geeft op een vergoeding van die schade, ook al maken begeleiding en steun deel uit van de opdracht van de burgerlijke partij.

In een andere zaak[240] van een internationaal netwerk van mensensmokkel vanuit Iran naar Groot-Brittannië, heeft de rechtbank er eenzelfde motivering op nagehouden en Payoke 3000 euro vermengde materiële en morele schadevergoeding toegekend. Deze beslissing werd in beroep bevestigd door het **Hof van Beroep van Gent**[241]. Het Hof bevestigde in een interessante motivering o.m. dat een organisatie zoals Payoke die door de overheid wordt gesubsidieerd, toch materiële schadevergoeding kan toegewezen krijgen.

Ook de **correctionele rechtbank van Brussel**[242] heeft Payoke 2000 euro toegekend in een zaak van seksuele exploitatie van jonge Nigeriaanse vrouwen.

Nu volgen enkele interessante beslissingen inzake schadevergoedingen aan slachtoffers.

In de zaak (zie ook eerder in dit hoofdstuk) die betrekking heeft op werknemers van Indische of Pakistaanse afkomst die valse documenten kochten van de beklaagden om in de tuinbouwsector te kunnen werken en die daarbij een deel van hun loon moesten afstaan, kende de **correctionele rechtbank van Antwerpen**[243] de burgerlijke partijen een materiële schadevergoeding toe voor de bedragen die ze hebben moeten uitgeven voor de aankoop van de valse documenten. Het Hof weigerde echter om een morele schadevergoeding toe te kennen omdat het gebruik van die valse documenten de slachtoffers iets heeft opgebracht.

In een andere zaak van mensensmokkel (zie ook eerder in dit hoofdstuk), heeft de **correctionele rechtbank van Brussel**[244] de burgerlijke partijen als morele schadevergoeding de (soms aanzienlijke) bedragen toegekend die ze aan de organisatie betaald hebben. Het Hof weigerde echter een morele schadevergoeding toe te kennen omdat ze wensten te emigreren, in hun opzet zijn geslaagd en perfect wisten dat ze op een crimineel netwerk beroep deden.

In bepaalde gevallen van mensenhandel werden bovendien aanzienlijke bedragen toegekend als schadevergoeding. Dit was bijvoorbeeld het geval in een grote zaak van seksuele exploitatie van jonge Roemeense vrouwen[245] en in een zaak van jonge Bulgaarse vrouwen[246], die beiden in het overzicht van de rechtspraak werden behandeld.

239 Corr. Kortrijk, 15 april 2008, 8ste kamer. De beslissing (10 maart 2009) was dezelfde voor het vonnis dat op verzet is gewezen van een van de beklaagden die verstek had laten gaan.

240 Corr. Kortrijk, 29 januari 2008, 8ste kamer.

241 Gent, 3 november 2008 (kamer?)

242 Corr. Brussel, 2 oktober 2008, 46ste k.

243 Corr. Antwerpen, 25 juni 2008, kamer 4 C.

244 Corr. Brussel, 22 oktober 2008, 51ste kamer.

245 Brussel, 30 januari 2009, 12de kamer.

246 Corr. Brussel, 9 april 2008, 54ste kamer De rechtbank kent de burgerlijke partijen tussen de 5000 en 25 000 euro schadevergoeding toe.

DEEL 2

EVALUATIE VAN HET BELGISCHE BELEID INZAKE DE STRIJD TEGEN MENSENHANDEL

HOOFDSTUK 1:
GOOD AND BAD PRACTICES

Aan de hand van gesprekken met de federale en lokale politie, referentiemagistraten mensenhandel, arbeidsauditeurs en sociale inspectiediensten en een analyse van de dossiers waarin het Centrum zich burgerlijke partij stelde, trachten we in dit hoofdstuk een aantal good en bad practices in kaart te brengen. Alle gesprekken werden op anonieme basis afgenomen.
Good and bad practices vatten we hier ruim op. Ze kunnen zich situeren op individueel en op structureel vlak. Concreet behandelen we de volgende aspecten: de detectie en behandeling van slachtoffers, de wijze waarop het onderzoek wordt gevoerd, de werking van de politie- en sociale inspectiediensten, de structurele samenwerkingsproblemen tussen de arrondissementen, de hervorming van het gerecht, de internationale samenwerkingsproblemen en hiaten in de wetgeving.

I. Slachtofferdetectie, -identificatie, -behandeling en de rol van vertrouwen en multidisciplinaire samenwerking

Slachtofferverklaringen kunnen een belangrijke rol spelen in het onderzoek. Soms vormen ze de basis voor de start van een onderzoek. In een Chinees schuldbindingsdossier leidde het onderzoek, gestart op basis van een slachtofferverklaring, tot de veroordeling en verbeurdverklaring van 700.000 euro[247]. Verschillende dossiers van seksuele exploitatie werden opgestart naar aanleiding van een slachtofferverklaring[248].

Uit onze gesprekken met de sociale inspectiediensten bleek dat er tijdens grote controleacties weinig slachtoffers gedetecteerd worden. De meeste slachtoffers van economische exploitatie inzake mensenhandel komen via derden en de gespecialiseerde centra. Ook stellen we vast dat in verschillende dossiers[249] uit Charleroi, de slachtoffers het slachtofferstatuut toegekend kregen onder impuls van de arbeidsauditeur.

Een good practice is dat de politie- en inspectiediensten zich bij grote controleacties in hun ondervragingen niet alleen richten op de verdachte exploitanten maar ook op de illegale arbeidskrachten[250]. Hierbij is tevens de aanwezigheid van betrouwbare tolken noodzakelijk. Dikwijls zijn de illegale werknemers te angstig om mee te werken omdat ze vrezen het land te zullen worden uitgezet. Op dat moment is het essentieel dat de controlediensten de illegale werknemers kunnen overtuigen dat het in hun objectief belang is om te praten en informatie te geven zoals bijvoorbeeld het recupereren van achtergehouden loon.

In Charleroi werken de controlediensten met een typevragenlijst om de illegale werknemers te verhoren. Indien ze zichzelf op basis van deze vragenlijst als slachtoffer van mensenhandel herkennen, dan neemt de controledienst contact op met de arbeidsauditeur die de slachtoffers doorverwijst naar een gespecialiseerd centrum. Indien ze zichzelf op basis van deze lijst niet herkennen als slachtoffer van mensenhandel, dan hoeft dit niet te betekenen dat de betrokkenen geen slachtoffer zijn. In dit laatste geval vindt er ook overleg plaats met de arbeidsauditeur. Die volgt meestal de appreciatie van de controledienst om de illegale werknemers al dan niet te laten overbrengen naar een gespecialiseerd centrum. De betrokkenen moeten wel bereid zijn tot een gesprek met de medewerkers van het centrum.

Het is in ieders belang dat de illegale werknemers niet systematisch gepercipieerd worden als illegalen die zo snel mogelijk moeten gerepatrieerd worden. Soms komen er toch slachtoffers in de gesloten centra terecht voor repatriëring. Vooral slachtoffers van economische exploitatie inzake mensenhandel lopen hierbij het grootste risico maar dit overkomt ook slachtoffers van seksuele exploitatie. In het dossier van het wokrestaurant dat we eerder al besproken hebben[251], zien we dat slachtoffers naar het gesloten centrum in Vottem werden overgebracht voor repatriëring. De medewerkers van dit gesloten centrum contacteerden echter zélf een gespecialiseerd centrum mensenhandel omdat ze vermoedden dat er een mogelijk slachtoffer van mensenhandel bij hen zat. Een good practice is dat het personeel van de gesloten centra getraind wordt om voldoende onderscheid te kunnen maken om slachtoffers van mensenhandel te kunnen identificeren en detecteren en hiervoor nauw samen te werken met de opvangcentra.

In twee dossiers[252] van economische exploitatie van Poolse en Bulgaarse bouwvakkers stelden we vast dat het dossier opgestart werd naar aanleiding van een detectie in het kader van een melding over huisjesmelkerij. In deze dossiers zien we dat de lokale politie voldoende attent was en via een tolk de slachtoffers onmiddellijk ondervraagde over de manier waarop ze hun huur moesten betalen, hun werksituatie en de eventuele band met hun werkgever. Dat is een good practice.

De politie- en inspectiediensten moeten ook voldoende aandacht hebben voor de detectie en identificatie van slachtoffers bij controles in atypische sectoren zoals transport, carwash,… Op het eerste gezicht hebben zij niet echt het profiel van een slachtoffer van mensenhandel maar na een grondige analyse blijken zij net zo goed - via constructies van onderaanneming en schijnzelfstandigheid,- op georganiseerde wijze economisch uitgebuit te worden. Eén van onze vorige jaarrapporten is hierop

247 Jaarrapport Centrum mensenhandel 2006 'Slachtoffers in beeld', hoofdstuk typologie 2.3.1. schuldbinding in horeca.

248 Zie deel 1 hoofdstuk 2 B dossieranalyse 1.3. flexibele pooiers met Belgische slachtoffers en 1.4. Belgische beklaagden met Roemeense slachtoffers.

249 Zie deel 1 hoofdstuk 2 B dossieranalyse 2.2 textiel en 2.3. transport.

250 Zie deel 1 hoofdstuk 2 B dossieranalyse 2.1. bouw, 2.2. textiel en 2.3. transport.

251 Zie deel 1 hoofdstuk 2 B dossieranalyse 2.4.1. wokrestaurant.

252 Zie deel 1 hoofdstuk 2 B dossieranalyse 2.1. bouw en dit hebben we ook vastgesteld in lopende dossiers waarin het Centrum zich burgerlijke partij stelt.

ook al uitvoerig ingegaan[253] en dit aan de hand van een dossier uit de transportsector. In dit jaarrapport[254] vermelden we graag twee dossiers uit de transportsector met good practices.

Slachtoffers kunnen ook in ziekenhuizen gedetecteerd worden. De politie vertelde ons dat ze in een geval van de exploitatie van een Hongaarse meisjes, door het ziekenhuis verwittigd werden. Het ziekenhuis vermoedde dat ze waarschijnlijk te maken hadden met een prostitutieslachtoffer. We stellen als good practice vast dat een welbepaald politiekorps hiervoor samenwerkt met de plaatselijke ziekenhuizen en hen hier rond zelfs sensibiliseert. De politie vermoedt dat indien de verdoken prostitutie belangrijker wordt, de ziekenhuizen waarschijnlijk een belangrijke partner zullen worden in de detectie van mogelijke slachtoffers.

De regering heeft in haar nationaal actieplan[255] mensenhandel een heel hoofdstuk gewijd aan de noodzaak van bewustmakingscampagnes naar verschillende risicogroepen en/of - sectoren. Hiervoor werd een werkgroep opgericht binnen de Interdepartementale Cel Mensenhandel. Die zal expliciet bewustmakingscampagnes bekijken voor: de klanten van prostitutie in de context van seksuele exploitatie, de zelfidentificatie van slachtoffers mensenhandel aan de buitengrenzen, de ondernemingen in de context van de economische exploitatie en het grote publiek in de context van de seksuele en de economische exploitatie.

Om verklaringen en relevante informatie van slachtoffers te krijgen is het essentieel om hun vertrouwen te winnen. Dikwijls zitten de slachtoffers in een volledige afhankelijkheidspositie ten aanzien van hun exploitanten[256]. Ze spreken en begrijpen niets van de hier gesproken talen. Ze hebben andere culturele gewoontes en attitudes. Soms speelt hier ook nog het gender aspect. De Chinese gemeenschap is bijvoorbeeld erg gesloten[257]. Vietnamese en Chinese slachtoffers zijn niet gemakkelijk geneigd om iets te vertellen tegen mannelijke Belgische politieagenten. Meestal hebben de slachtoffers ook een andere perceptie van de politie en de autoriteiten. Ze gaan ervan uit dat zij net zo corrupt zijn als in hun herkomstlanden[258]. Soms zijn de slachtoffers zo angstig[259], zeker wanneer ze zich in een situatie van schuldbinding[260] bevinden, dat ze niets durven te zeggen aan de politie. Bij deze slachtoffers is het essentieel dat de politie hun vertrouwen kan winnen.

Op welke manier kunnen er structurele voorwaarden uitgewerkt worden die een voldoende sfeer van vertrouwen creëren waardoor de slachtoffers zich gerust gesteld voelen om te praten en verklaringen af te leggen? Een benadering van de slachtoffers die ook rekening houdt met hun etnisch-culturele achtergrond, vormt daarbij een eerste belangrijke stap. Een good practice is aandacht hebben voor de diversiteit van de begeleiders in de opvangcentra en een multiculturele mix bij de politie. Dit kan barrières wegnemen en het vertrouwen van slachtoffers winnen. Binnen de opvangcentra moet er wat de sociale medewerkers betreft die veel contact hebben met slachtoffers, een personeelsbeleid gevoerd worden dat gericht is op multiculturele aanwerving en vorming.

Een good practice is om bij de grote controleacties van de politie en inspectiediensten de slachtoffers snel door te verwijzen en in contact te brengen met de medewerkers van de opvangcentra[261]. Zij zijn het best geplaatst om, vanuit hun neutrale positie, de slachtoffers het systeem van het slachtofferstatuut van mensenhandel uit te leggen. Hiervoor moet bij de opvangcentra een systeem van permanentie verzekerd worden. Er mag daarbij wel geen verwarring ontstaan tussen de rol van de medewerkers en die van de politie. De medewerkers van de opvangcentra kunnen met onbewuste hulp van

253 Jaarrapport Centrum mensenhandel 2006 'Slachtoffers in beeld', hoofdstuk typologie 2.3.2. Europese transportbedrijven.

254 Zie deel 1 hoofdstuk 2 B dossieranalyse 2.3. transport.

255 Raadpleegbaar op onze website bij mensenhandel/documentatie: Nationaal Actieplan, blz.9 http://www.diversiteit.be.

256 Jaarrapport Centrum mensenhandel 2007 'Een beleidsanalyse vanuit de visie van een nationaal rapporteur', hoofdstuk typologie, Dossier over salons in Luik.

257 Jaarrapport Centrum mensenhandel 2006 'Slachtoffers in beeld', hoofdstuk typologie 2.3.1. schuldbinding in horeca.

258 Zie boven bij deel 1 hoofdstuk 2 B dossieranalyse 1.1. Bulgaars prostitutienetwerk vanuit Varna en Jaarrapport Centrum mensenhandel 2007 'Een beleidsanalyse vanuit de visie van een nationaal rapporteur', hoofdstuk typologie, dossier Bulgaarse netwerken en dossier V.

259 Zie deel 1 hoofdstuk 2 B dossieranalyse 1.3. flexibele pooiers met Belgische slachtoffers en 1.4. Belgische beklaagden met Roemeense slachtoffers en 1.5. Roemeens dossier en Jaarrapport Centrum mensenhandel 2007 'Een beleidsanalyse vanuit de visie van een nationaal rapporteur', hoofdstuk typologie, Dossier over salons in Luik.

260 Jaarrapport Centrum mensenhandel 2006 'Slachtoffers in beeld', hoofdstuk typologie 2.3.1. schuldbinding in horeca.

261 Zie deel 1 hoofdstuk 2 B dossieranalyse 2.2 textiel en 2.3. transport en Jaarrapport Centrum mensenhandel 2007 'Een beleidsanalyse vanuit de visie van een nationaal rapporteur', hoofdstuk typologie, Dossier over salons in Luik.

de tolken, de slachtoffers vaak overtuigen om naar de opvangcentra te gaan.

De toepassing van de reflectieperiode is ook belangrijk. Het belang hiervan hebben we kunnen vaststellen in twee Roemeense dossiers die we reeds besproken hebben in het vorige[262] en in dit jaarrapport. Door de toepassing van de reflectieperiode kan het slachtoffer gemoedsrust vinden en vertrouwen krijgen in de personeelsleden van de opvangcentra ten einde met kennis van zaken te kunnen beslissen om al dan niet met het gerecht samen te werken. De rol van multiculturele begeleiders kan hier niet genoeg onderstreept worden. Vooral Bulgaarse slachtoffers bijvoorbeeld hebben vaak een heel negatief beeld van de politie. Ze zullen dan aanvankelijk ook niet erg geneigd zijn om mee te werken. Ze zullen verklaren dat ze zichzelf niet als slachtoffer zien of zullen in eerste instantie heel ontwijkende of valse verklaringen afleggen.

Er is ook een concreet geval[263] van een Roemeens minderjarig prostitutieslachtoffer dat door de actieve inzet van een Roemeense sociale begeleider van een opvangcentrum, overtuigd kon worden om in het slachtofferstatuut te stappen. In het geval van een Hongaars meisje uit een ziekenhuis, heeft de politie dit meisje naar één van de gespecialiseerde centra gebracht en de reflectieperiode effectief toegepast. Het meisje was aanvankelijk niet in staat om een klacht neer te leggen of verklaringen af te leggen. Dat deed ze pas na de nodige rust en nadat de politie haar vertrouwen had gewonnen. De lokale politie van Schaarbeek vertelde ons dat ze slachtoffers met een negatieve perceptie ten aanzien van politie naar één van de gespecialiseerde centra hadden gebracht. Hier werden ze opgevangen en voorlopig wordt nog gewacht om het statuut aan te bieden. Deze negatieve attitude verdwijnt meestal nadat ze door hun vertrouwenspersonen gerust gesteld zijn en overtuigd worden dat de Belgische politie niet corrupt is.

Uiteraard moet de veiligheid van het slachtoffer en zijn familie gegarandeerd worden. Voor de fysieke veiligheid van de slachtoffers kunnen de opvangcentra zorgen. Voor de veiligheid van de familie in België kan de Belgische politie zorgen. Voor de bescherming van de familie van de slachtoffers (vooral hun kinderen) in de herkomstlanden, hangt alles af van de goede internationale samenwerking en contacten van de Belgische politie met de buitenlandse politiediensten en hun verbindingsofficieren. Dikwijls is de eerste zorg van prostitutieslachtoffers de bescherming van hun kinderen, zeker wanneer ze in het herkomstland in handen zijn van of bedreigd kunnen worden door de criminele netwerken. Deze zorg bepaalt dikwijls of ze al dan niet zullen meewerken met de Belgische justitie. Een good practice is dat wanneer er ernstig gevaar dreigt voor de familie, er een regeling wordt getroffen zodat die naar België kan overkomen.

Een Brusselse politiecommissaris haalde het Roemeense dossier[264] aan als voorbeeld van good practice met betrekking tot minderjarigen. De politie haalde het betrokken meisje dat in begeleiding was bij een centrum voor minderjarigen en in het statuut zat, wel zesmaal uit de handen van haar pooier. Telkens werd ze teruggebracht naar het opvangcentrum. Dit vergde veel tijd en energie van de politie maar hierdoor wonnen ze ook het vertrouwen van het meisje. In dit dossier hebben ook de multiculturele begeleiders van het centrum een heel positieve rol gespeeld. Dit toont ook aan dat minderjarigen niet altijd op dezelfde manier kunnen behandeld worden als meerderjarige slachtoffers.

We stellen als good practice ook vast dat in geval van seksuele exploitatie in bekende stedelijke prostitutiegebieden, de slachtofferverhoren worden afgenomen door de lokale politie. Door hun regelmatige contacten kennen ze de prostituees het best. Ze weten ook hoe ze met hen moeten omgaan. Het is dan ook belangrijk dat de strijd tegen mensenhandel nog altijd een prioriteit blijft bij deze lokale politiediensten en dat dit in het zonale veiligheidsplan ingeschreven wordt. Deze strijd mag niet worden aangepakt als een strijd in het kader van overlast.

Er moet ook voldoende aandacht besteed worden aan Belgische slachtoffers die in geval van seksuele exploitatie in een extreme afhankelijkheidspositie geduwd worden. Vaak gebeurt dat door hen te dwingen al hun familiale en vriendschapsrelaties te verbreken en door ze te drogeren. In enkele dossiers hebben we deze Belgische slachtoffers teruggevonden. Zij kunnen ook nood

262 Jaarrapport Centrum mensenhandel 2007, "Een beleidsanalyse vanuit de visie van een nationaal rapporteur", deel 2, punt 3.2.

263 Het betreft het minderjarig meisje uit het Roemeens dossier, dat besproken werd in het Jaarrapport Centrum mensenhandel 2006 'Slachtoffers in beeld', hoofdstuk typologie 2.1.4.

264 Jaarrapport Centrum mensenhandel 2006 'Slachtoffers in beeld', hoofdstuk typologie 2.1.4.

hebben aan een specifieke begeleiding en bescherming. Volgens een arbeidsauditeur zijn er vermoedelijk ook Belgische slachtoffers van economische exploitatie inzake mensenhandel. Bij hen stelt zich het probleem dat wanneer zij klacht indienen en tegelijkertijd nog stempelen of OCMW-steun krijgen, ze zelf riskeren gesanctioneerd te worden voor zwartwerk.

Bij de slachtofferbehandeling tijdens het onderzoek hebben we in onze dossiers[265] vastgesteld dat verschillende slachtoffers van seksuele exploitatie een confrontatie[266] met hun exploitanten hebben ondergaan. Dit kan traumatische gevolgen voor hen hebben. De meeste slachtoffers, ongeacht hun nationaliteit, zijn ook niet op de hoogte van hun rechten. Uit onze gesprekken met magistraten blijkt echter dat indien een slachtoffer een confrontatie weigert, dit normaal gezien niet door de magistraat als een weigering van medewerking met justitie wordt beschouwd. Theoretisch kan dit wel niet uitgesloten worden en zou dit automatisch kunnen leiden tot een stopzetting van het statuut van het slachtoffer.

Voor sommige slachtoffers is het belangrijk een regeling te treffen voor hun schadevergoeding. Slachtoffers van economische exploitatie willen dikwijls zo snel mogelijk terugkeren naar hun herkomstland maar hebben hun achtergehouden loon nog niet gekregen. Het is een good practice dat de sociale inspectiediensten en/of de arbeidsauditeur trachten de in gebreke gestelde werkgever ervan te overtuigen zijn schuld te vereffenen. Indien dit niet lukt, dan is het een good practice om het slachtoffer eventueel via een opvangcentrum in contact te brengen met een (pro deo) advocaat. Die kan dan later, als het slachtoffer al teruggekeerd is naar zijn herkomstland, de rechten van het slachtoffer verdedigen tijdens het proces.

Vermeldenswaardig is dat volgens het jaarrapport van de Nederlandse rapporteur mensenhandel[267] in Nederland, de rechter ook een schadevergoedingsmaatregel kan opleggen. Het slachtoffer kan om een schadevergoedingsmaatregel vragen maar deze maatregel kan ook ambtshalve opgelegd worden. Daarnaast kan een Nederlandse rechter bij het opleggen van een voorwaardelijke straf, als bijzondere voorwaarde stellen dat de beklaagde een bepaald bedrag uitbetaalt aan het slachtoffer.

Magistraten van wacht, onderzoeksrechters en rechters moeten voldoende gesensibiliseerd worden over de problematiek van mensenhandel. Uit onze gesprekken blijkt dat op sommige plaatsen sommige magistraten er nog steeds de foute mening op nahouden dat er geen sprake is van mensenhandel indien een slachtoffer mensenhandel meer geld verdiend heeft dan in zijn herkomstland. Magistraten die gespecialiseerd zijn in de strijd tegen drugshandel of andere ernstige delicten, moeten voldoende gesensibiliseerd worden om in bepaalde gevallen slachtoffers die gedwongen werden tot het plegen van deze delicten, te beschouwen als slachtoffers van mensenhandel en hen niet als beklaagden te vervolgen[268].

Sommige van onze gesprekspartners stonden voor specifieke probleemsituaties positief t en aanzien van het concept van een objectief slachtofferschap. De beslissing daaromtrent moet gestoeld worden op het principe van de multidisciplinaire samenwerking. Volgens hen zou dit bruikbaar kunnen zijn in een situatie waarbij het dossier zonder gevolg geklasseerd is bijvoorbeeld omdat de daders onvindbaar zijn, belangrijke feiten zich in het buitenland afgespeeld hebben, de slachtoffers te angstig zijn omdat ze bedreigd worden door een criminele organisatie, ...

265 Zie deel 1 hoofdstuk 2 B dossieranalyse 1.3. flexibele pooiers met Belgische slachtoffers en Jaarrapport Centrum mensenhandel 2007 'Een beleidsanalyse vanuit de visie van een nationaal rapporteur', hoofdstuk Rechtspraak deel 2 seksuele exploitatie.

266 Confrontatie is niet voorzien door het wetboek van strafvordering, maar wordt courant toegepast.

267 Zie 5 de rapportage Bureau Nationaal Rapporteur blz. 83-84 website http://www.bnrm.nl/

268 Zie deel 1 hoofdstuk 2 Fenomeenanalyse A punt 4.2. en hoofdstuk 4: rechtspraak, punt 3.

2. Betrouwbare tolken

Tolken hebben een belangrijke rol tijdens het verhoor van de slachtoffers bij hun interceptie, detectie en latere verhoren. Ze zijn ook belangrijk tijdens het onderzoek voor de vertaling van de telefoontap en de ondervragingen van de verdachten.

Sommige gesprekspartners waren zeer tevreden over hun tolken. Anderen klaagden over de problemen rond hun betrouwbaarheid. Sommige tolken die voor de politie werken, werken ook voor de advocaten van de beklaagden. Er zijn gevallen bekend waarin een tolk de gesmokkelde personen en illegale werknemers beïnvloed heeft, door hen te vertellen wat ze moesten verklaren of zwijgen om als slachtoffer mensenhandel erkend te worden. Ze vroegen hiervoor geld en beweerden ook ten onrechte dat ze wel iets konden regelen.

Er zijn ook gevallen bekend waarin tolken - vooral bij Indiërs en Chinezen - onder druk werden gezet door hun eigen sociaal-cultureel milieu om hen op de hoogte te brengen van acties. In nog een ander geval deed een tolk de vertalingen van een telefoontap in een dossier van mensensmokkel waarin hijzelf later als medeplichtige veroordeeld werd. Tenslotte kennen we ook nog een geval waarin een Indische tolk betaald werd door de advocaten van de beklaagden om verklaringen tijdens de zitting aan te passen. Hij werd geschorst om als tolk in het arrondissement te werken. Verder kon er niets tegen hem ondernomen worden.

Het zou van een good practice getuigen om minstens een nationale lijst van beschikbare en betrouwbare tolken op te stellen want momenteel is dat er niet. Dit gebeurt enkel op arrondissementeel niveau. Als een tolk dubieus blijkt te zijn, dan wordt dit niet op nationaal niveau gecentraliseerd. Het Nationaal Actieplan Mensenhandel van de regering meldt dat er binnen de Interdepartementale Cel een werkgroep zal opgericht worden die zich zal buigen over de problematiek van de tolken[269]. Het Centrum vraagt om dit zo spoedig mogelijk te installeren.

269 Raadpleegbaar op onze website bij mensenhandel/documentatie: Nationaal Actieplan, blz.34 http://www.diversiteit.be

3. Onderzoekstechnieken

Om de professionele criminele organisaties te bestrijden is het noodzakelijk als good practice de technieken van proactieve recherche[270] te gebruiken. De criminele netwerken passen zich aan. Ze trachten zich onzichtbaar te maken door constructies op te zetten en het slachtoffer in een win-win situatie te plaatsen zodat het niet meer geïnteresseerd is om samen te werken met justitie. In de fenomeenanalyse hebben we dit grondig beschreven[271]. Dit kan enkel efficiënt bestreden worden via een proactieve recherche waarbij gebruik gemaakt wordt van diverse methodes[272] zoals observaties, informatie van controles en buurtwerking, controle van het internet, betrouwbare informanten en tipgevers waarvan wel gecontroleerd moet worden of ze niet zelf betrokken zijn en eventueel louter hun concurrenten verklikken, enz.... Het Nigeriaanse dossier, besproken in het jaarrapport 2006[273], is hiervan een voorbeeld. Het werd opgestart na een grondig onderzoek van advertenties op het internet. Deze techniek vraagt veel recherchecapaciteit omwille van 24u observaties. Daarnaast is een vlotte samenwerking noodzakelijk tussen de lokale en federale politie. De Brusselse politie vertelde ons dat ze geen belangrijke dossiers mensenhandel meer zou kunnen opstarten, indien ze zelf niet via de proactieve recherche tracht de professionele criminele organisaties te traceren. In Charleroi bleken de technieken van proactieve recherche ook noodzakelijk om de dossiers in textiel en bouw, te kunnen opstarten. Deze dossiers kwamen al aan bod in de fenomeenanalyse[274].

Afluistertechnieken kunnen essentieel zijn als onderzoekstechniek[275] teneinde een dossier te onderbouwen (bovenop de al verzamelde inlichtingen) en slachtoffers uit hun benarde situatie te verlossen. Het volgende voorbeeld kan dit illustreren. Een Belgisch meisje afkomstig uit een marginaal midden heeft op discrete manier het GSM-nummer van haar pooier aan de politie bezorgd. De jonge vrouw is erg bang en weigert gehoord te worden. De politie vraagt de toelating om over te kunnen gaan tot de het afluisteren van de pooier via zijn gsm-nummer maar dat wordt hen geweigerd omwille van de kostprijs. De bevoegde magistraat is van mening dat het slachtoffer moet verhoord worden. In de praktijk weet men echter dat zoiets slechts kan leiden tot een nietszeggend verhoor, omdat het meisje schrik heeft. Het dossier bevindt zich dan in een impasse. Het zou een good practice zijn om alvorens over te gaan tot het verhoor van het slachtoffer, eerst de telefoon af te luisteren, voldoende informatie te vergaren en vervolgens de pooier aan te houden. Het is pas vanaf dat ogenblik dat het slachtoffer zich voldoende veilig zal voelen en eventueel bereid zal zijn om tijdens een verhoor een pertinente verklaring neer te leggen. Zo is het mogelijk om het slachtoffer te redden en een stevig dossier op te bouwen.

In vorige jaarrapporten[276] hebben we het belang van structurele netwerkanalyse en financieel onderzoek reeds aangetoond om de criminele organisaties in hun totaliteit te ontmantelen zodat ze zich na een gerechtelijke actie niet opnieuw kunnen recycleren en aanpassen. Dit werd uitgebreid opgenomen in het Nationaal Actieplan Mensenhandel van de regering[277]. Hierbij pleiten we ook voor onmiddellijke inbeslagnames van de goederen die in verband staan met de criminele feiten. Het financieel onderzoek wordt door verschillende experts als een essentieel instrument beschouwd. De Nederlandse rapporteur mensenhandel wijdt een volledig hoofdstuk in haar jaarrapport aan het financieel onderzoek en

270 Het proactieve onderzoek wordt gedefinieerd in artikel 28bis, §2 van het Wetboek van Strafvordering. Het maakt deel uit van het vooronderzoek en gebeurt onder gezag van en controle door de Procureur des Konings: "Om de daders van inbreuken op te kunnen sporen, bestaat het proactieve onderzoek uit het geheel van handelingen met het doel te komen tot het vervolgen van daders van misdrijven, het opsporen, verzamelen, registreren en verwerken van gegevens en inlichtingen op grond van een redelijk vermoeden van te plegen of reeds gepleegde maar nog niet aan het licht gebrachte strafbare feiten, en die worden of zouden worden gepleegd in het kader van een criminele organisatie, zoals gedefinieerd door de wet, of misdaden of wanbedrijven als bedoeld in artikel 90ter, §§ 2, 3 en 4, uitmaken of zouden uitmaken." Dat artikel 90ter, § 2, 3 en 4 somt de strafbare feiten op waarvoor afluisterings- en opnametechnieken zijn toegelaten. Mensenhandel en mensensmokkel met verzwarende omstandigheden zijn hier uitdrukkelijk opgenomen.

271 Zie deel 1, hoofdstuk 2 Fenomeenanalyse A punt 1.2. en 1.3.

272 In het proactieve onderzoek kunnen de politiediensten ook beroep doen op de bijzondere opsporingsmethoden van de observatie, de infiltratie en de informantenwerking. Het beroep op die methodes is geregeld in de artikelen 47ter tot 47undecies van het Wetboek van Strafvordering.

273 Jaarrapport Centrum mensenhandel 2006 'Slachtoffers in beeld', hoofdstuk typologie 2.1.3. Nigeriaanse netwerken.

274 Zie deel 1, hoofdstuk 2 B dossieranalyse 2.1. Bouw en 2.2. Textiel.

275 Zie de artikelen 90ter tot decies van het Wetboek van Strafvordering. Ze kunnen evenwel niet worden aangewend voor het proactieve onderzoek, gezien ze onder de bevoegdheid van de onderzoeksrechter vallen.

276 Jaarrapport Centrum mensenhandel 2007 'Een beleidsanalyse vanuit de visie van een nationaal rapporteur', deel 1, vragen 48 en 52; Jaarrapport Centrum mensenhandel 2005 "Het Belgisch mensenhandelbeleid: gewikt en gewogen", hoofdstuk 5.8.; Jaarrapport Centrum mensenhandel 2004 "Analyse vanuit het slachtofferperspectief", deel 1 hoofdstuk 3.2. en Jaarrapport Centrum mensenhandel 2003 "Pleidooi voor een integrale benadering", deel 1 hoofdstuk 2.

277 Raadpleegbaar op onze website bij mensenhandel/documentatie: Nationaal Actieplan, blz.27-28 http://www.diversiteit.be

beschouwt het zelfs als een prioriteit[278].

In het dossier van het wokrestaurant dat we in de fenomeenanalyse besproken hebben[279], kunnen we zien hoe de kans gemist werd om een netwerk aan te pakken gelieerd aan een smokkelnetwerk van de Chinese triade en zowel actief in economische als seksuele exploitatie. Het onderzoek was enkel gericht op de exploitant van het restaurant en niet op de ontmanteling van het netwerk. Inlichtingen die door een slachtoffer gegeven werden over het safehouse, haar getuigenis over de smokkel en poging tot seksuele exploitatie in een massagesalon werden onvoldoende onderzocht. Het gevolg is dat het netwerk zich kan aanpassen en nadien haar criminele activiteiten kan verder zetten. Dergelijke dossiers zouden beter in hun globaliteit door het federaal parket behandeld worden.

Een goed dossiervoorbeeld is het transportdossier Y. van Charleroi, besproken in de fenomeenanalyse[280]. Doordat de speurders de link legden met een verwant drugsdossier in Luik en de arbeidsauditeur van Charleroi hun de opdracht gaf de gegevens te vergelijken, kon worden aangetoond dat de Turkse exploitanten van deze transportfirma deel uitmaakten van een internationale criminele organisatie. Die exploiteerde en bedreigde niet alleen de chauffeurs maar was ook bezig met grootschalige smokkel van drugs en sigaretten en bleek ook gelieerd te zijn aan enkele moordpogingen.

In ons vorig jaarrapport[281] hebben we aangetoond dat een financieel onderzoek de tenlastelegging van criminele organisatie mee kan ondersteunen. In de zaak A.[282] werd mede door het financieel onderzoek aangetoond hoe de organisatie gebruik maakte van commerciële structuren voor haar criminele activiteiten. Ze werd ook veroordeeld voor criminele organisatie. In een ander dossier, de Albanese zaak S.[283] werd geen financieel onderzoek verricht naar de economische investeringen van de bende en werden de bendeleden niet veroordeeld voor criminele organisatie. Nochtans werd via de telefoontap in dit dossier vastgesteld dat minstens twee leden van de Albanese bende hun geld investeerden in de economie. Doordat dit niet verder onderzocht werd, besliste de rechtbank later om de tenlastelegging van criminele organisatie niet te weerhouden. Volgens de rechtbank werd er niet aangetoond dat bij het plegen van de misdrijven gebruik gemaakt werd van commerciële of andere structuren.

Het is een good practice om de politiemensen de gerechtelijke uitspraken van hun dossiers te bezorgen zodat zij hierop kunnen inspelen tijdens hun onderzoek. Ze kunnen ze dan gebruiken als feedback om te zien waaraan de rechters belang hechten. Zo merkten ze in een concreet dossier op dat de rechtbank veel belang hechtte aan de sociale achtergrondsituatie (armoede) van het slachtoffer voor de interpretatie van het misbruik van haar kwetsbare situatie door de pooier. Dit was tijdens het onderzoek maar toevallig aan bod gekomen. Voortaan zal de politie zich tijdens haar onderzoek hierop mede oriënteren.

278 Zie 5 de rapportage Bureau Nationaal Rapporteur blz.151-184 website http://www.bnrm.nl/

279 Zie deel 1, hoofdstuk 2 B dossieranalyse 2.4.1. wokrestaurant.

280 Zie deel 1, hoofdstuk 2 B dossieranalyse 2.3.2. Dossier Y.

281 Jaarrapport Centrum mensenhandel 2007 'Een beleidsanalyse vanuit de visie van een nationaal rapporteur', Deel 1 vraag 48.

282 Jaarrapport Centrum mensenhandel 2005 "Het Belgisch mensenhandelbeleid: gewikt en gewogen", hoofdstuk 5.8.

283 Jaarrapport Centrum mensenhandel 2004 "Analyse vanuit het slachtofferperspectief", deel 1, hoofdstuk 1.3.2.

4. Informatica en informatie-uitwisseling

We stellen vast dat er op het niveau van de sociale inspectiediensten, parketten en auditoraten op het vlak van informatie-uitwisseling, informaticamiddelen en -toegang, nog een lange weg af te leggen is.

De sociale inspectiediensten en auditoraten zijn niet op de hoogte van de resultaten van de controles in de andere arrondissementen of tegen welke firma's onderzoeken lopen in andere arrondissementen. De professionele exploitanten weten dit en spelen hierop in. Malafide constructies kunnen hierdoor moeilijk ontdekt, laat staan bestreden worden en verplaatsen hun activiteiten van het ene naar het andere arrondissement[284]. Het is heel gemakkelijk de maatschappelijke zetel te verplaatsen naar een ander arrondissement wanneer er een vervolging dreigt. Op deze manier is het zeer moeilijk om dergelijke georganiseerde vormen van economische exploitatie inzake mensenhandel te traceren.

Er bestaat geen uitwisseling van gegevens of databanken tussen parket en auditoraat. Bijgevolg stelden op een bepaald moment beide magistraten tegelijkertijd tegen dezelfde beklaagden een vervolging in voor hetzelfde dossier in hetzelfde arrondissement, zonder dat ze het van elkaar wisten. De auditoraten hebben momenteel zelfs nog altijd geen toegang tot DIMONA (de onmiddellijke aangifte van tewerkstelling)[285] en LIMOSA (de verplichte aangifte voor gedetacheerde werknemers)[286]. Dit zou wel geregeld worden in de toekomst.

Er werd ons gesuggereerd dat het interessant zou kunnen zijn om voor de referentiemagistraten mensenhandel van het auditoraat van de actieve arrondissementen een jaarlijkse of halfjaarlijkse bijeenkomst te organiseren om onderling de bevindingen van good practices op het vlak van het onderzoek te kunnen uitwisselen. Daarbij werd wel benadrukt dat dit overleg bestemd moet zijn voor de magistraten die zelf actief bezig zijn met de onderzoeken.

284 Zie deel 1, hoofdstuk 2 B dossieranalyse, 2.3. transport.

285 Voor personen die (ongeacht hun nationaliteit) als werknemer zijn tewerkgesteld bestaat een aangiftesysteem binnen het DIMONA-project. DIMONA (de onmiddellijke aangifte van tewerkstelling) is een elektronisch bericht waarmee de werkgever de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid ervan op de hoogte brengt dat hij een werknemer aanwerft of dat een werknemer zijn onderneming verlaat. Meer informatie vindt u terug op: https://www.socialsecurity.be/site_nl/Applics/dimona/index.htm.

286 Wat de controle op tewerkstelling betreft, werd sinds 1 april 2007 het landenoverschrijdend informatiesysteem ten behoeve van migratieonderzoek bij de sociale administratie (LIMOSA) ingevoerd. Het gaat om een monitoring van buitenlandse tewerkstelling in België in het kader van het vrij verkeer van diensten en goederen om fraude en misbruik op het niveau van arbeidsvoorwaarden en sociale zekerheidsvoorwaarden tegen te gaan. In de praktijk dient elke buitenlandse werkgever die buitenlandse werknemers tewerkstelt alsook elke buitenlandse zelfstandige en stagiair elektronisch aangifte te doen van deze arbeid (identificatiegegevens, duur van arbeid, opdrachtgever, soort dienst, enz.). Meer informatie vindt u terug op: www.limosa.be.

5. Recherchecapaciteit

Op een aantal plaatsen hebben we ook problemen op het vlak van de capaciteit van het parket en de politie vastgesteld.

Het Brusselse parket kampt wat betreft haar bevoegdheid van mensenhandel en mensensmokkel met serieuze capaciteitsproblemen. Verschillende magistraten die met zeden en mensenhandel bezig waren, hebben hun overplaatsing gevraagd. Ondertussen zijn ze tot rechter benoemd maar ze zullen niet direct vervangen worden. Het gevolg is dat de overgebleven magistraten heel selectief moeten zijn in de behandeling van hun dossiers en geen tijd meer hebben om belangrijke dossiers van mensensmokkel op te starten of zelfs relevante dossiers mensenhandel onbehandeld moeten laten. Sommige politiediensten gaven ook aan dat ze onvoldoende recherchecapaciteit hebben. Personen die vertrekken naar een andere post of op pensioen gaan, worden momenteel niet vervangen. Hierbij komt dat de politie ook nood heeft aan gespecialiseerde speurders van een specifiek etnisch milieu die moeilijk te vervangen zijn.

In de fenomeenanalyse hebben we een dossier van seksuele exploitatie met een gevlucht slachtoffer besproken[287]. Dit dossier werd pas 9 maanden na de eerste verklaringen van het slachtoffer opgestart wegens een gebrek aan recherchecapaciteit van de politie. Hiervan werd expliciet melding gemaakt in het proces-verbaal. In Nederland stelt de nationale rapporteur hetzelfde probleem vast in haar jaarrapport betreffende de recherchecapaciteit: “Politiekorpsen moeten continu keuzes maken in de verdeling van capaciteit. Deze keuze valt niet altijd ten gunste van de aanpak van mensenhandel uit”[288].

287 Zie deel 1 hoofdstuk 2 B dossieranalyse 1.4. Belgische beklaagden met Roemeense slachtoffers.

288 Zie 5 de rapportage Bureau Nationaal Rapporteur blz.148 website http://www.bnrm.nl/

6. Politie

Uit sommige gesprekken vernemen we dat de strijd tegen mensenhandel bij de politie niet meer zo prioritair is als vroeger. Dat blijkt uit de zonale veiligheidsplannen van de lokale politiediensten die een uitwerking zijn van het nationale veiligheidsplan. Mensenhandel is in zonale veiligheidsplannen meestal niet meer opgenomen. Door de politie wordt het toch als een teken aan de wand beschouwd. Dit terwijl de lokale politie via haar controles en buurtwerking toch een sleutelrol speelt en bij wijze van spreken de ogen en de oren is van de federale politie in de strijd tegen de mensenhandel.

Het beleid van de lokale politiediensten wordt gestuurd door de burgemeesters. Meestal is mensenhandel voor hen in het kader van de lokale politiek geen relevant thema. We geven hiervan graag het volgende voorbeeld. Nadat een alom berucht prostitutiehuis door de politie was opgedoekt, werd beslist de sectie mensenhandel van deze zone af te schaffen omdat er zogezegd geen probleem meer was. In werkelijkheid was er sprake van een verschuiving van het probleem naar twee verder gelegen straten waar een nieuw Albanees prostitutiehuis opgezet werd. Zelfs na tussenkomsten van de referentiemagistraat mensenhandel, werd de beslissing om deze cel op te doeken gehandhaafd. Nu moet de federale politie zich hier volledig op richten zonder de belangrijke informatie van de lokale politie.

Het politiebeleid van de burgemeesters ter bestrijding van overlast kan ook het gerechtelijk beleid doorkruisen. In een concreet dossier van Indische mensensmokkel is dit al het geval geweest. Het was bekend dat de Indiërs op een bepaalde religieuze plaats verzamelden. Deze plaats werd ook als safehouse gebruikt. Het was een periode van verkiezingen. De lokale politie moest hier in opdracht van de burgemeester een administratieve controle uitvoeren, de dag voordat er een gerechtelijke actie en inval gepland was. Uiteraard werd er bij de gerechtelijke actie niets meer gevonden en kon het aspect mensensmokkel in dit kader niet meer onderzocht en bewezen worden.

Er werd ons ook gemeld dat in periodes van verkiezingen, de burgemeesters de strijd tegen de overlast willen benadrukken door de lokale politie administratieve controles te laten uitvoeren in de prostitutiestraten om de illegale prostituees op te pakken en te laten repatriëren. Bijgevolg verdwijnen in deze prostitutiezones ook de politie-informanten die op dat moment een belangrijke schakel vormen in lopende gerechtelijke onderzoeken van seksuele exploitatie. Op een bepaald moment was de federale politie bezig met de telefoontap van een Albanese pooier. Maandag merkten ze op dat er niks meer te horen was. Bij navraag bleek dat er tijdens het weekend een lokale politieactie was geweest om de prostitutiestraat schoon te vegen. Hun collega's waren totaal niet op de hoogte van het lopend onderzoek met de telefoontap. De superviserende magistraat voor de politietechnieken wist het wel maar had niks gezegd tegen de politiemannen. Het onderzoek moest onmiddellijk stopgezet worden.

Volgens sommige gesprekspartners worden bepaalde politiediensten gekenmerkt door een logge administratieve en bureaucratische structuur die weinig flexibel is. De politiedienst is opgesplitst in verschillende diensten met een eigen budgetbeheer en controle. Dit kan bij de recherche gevolgen hebben voor hun capaciteit. Alles moet gepland worden terwijl politiewerk ook voldoende ruimte moet laten voor dringende actuele acties. De speurders komen te weinig op het terrein. Onze gesprekspartners hebben erop gewezen dat al deze elementen demotiverend kunnen werken op de speurders die het werk op het terrein moeten uitvoeren.

Het succes van een onderzoek mensenhandel kan dikwijls afgemeten worden aan de samenwerking tussen de lokale en federale politie. Een vlotte aanvullende samenwerking en gegevensuitwisseling tussen de lokale en federale politie moet zeker als een good practice beschouwd worden. Dit is zeker het geval wanneer er projecten met proactieve recherchetechnieken lopen. Een good practice is trouwens ook dat de lokale politiecellen mensenhandel hun onderzoeken mogen voeren naar de kleinschalige en eventueel – in de mate van het mogelijke - middelgrote netwerken van mensenhandel. De grootschalige criminele netwerken kunnen het best door de federale politie aangepakt worden.

Een positieve praktijk is wel dat er in 2008 door de centrale dienst mensenhandel DGJ/DJP van de federale politie, interarrondissementele netwerken mensenhandel werden opgericht tussen de federale politiediensten - en in sommige gevallen ook de lokale politie - van de arrondissementen waar het fenomeen zich het meeste manifesteert. Deze vergaderen driemaandelijks via een overlegplatform. Hier wordt informatie uitgewisseld betreffende het fenomeen en positieve praktijkerva-

ringen. Dit gebeurde zowel wat betreft het fenomeen van seksuele exploitatie als wat betreft het fenomeen economische exploitatie. Voor wat betreft het platform van seksuele exploitatie, gaat het om de politiediensten van de grootsteden. In het platform van economische exploitatie participeren, naast de politie van Charleroi en Turnhout e.a., ook sommige sociale inspectiediensten. Uiteraard moeten deze politiediensten over hun recherchecapaciteit kunnen beschikken, wat soms wel problematisch is. Daarnaast werd er ook E40-overleg in het leven geroepen door de federale politie voor de arrondissementen die geconfronteerd worden met de aanhoudende mensensmokkel langs die autosnelweg .

Een good practice is ook dat de lokale politiecellen mensenhandel die zelf ook onderzoeken voeren, onderling op bovenarrondissementeel niveau goed kunnen samenwerken. Veel pooiers en hun meisjes verhuizen regelmatig van Antwerpen naar Brussel en omgekeerd of naar Gent. De lokale politiecel van Schaarbeek werkt goed samen met deze van Gent en Antwerpen. Ze vergaderen ook regelmatig samen. In sommige andere steden met prostitutiezones, is dit niet het geval. Dit wordt door de politie betreurd omdat dit de mogelijkheden die er zijn op het vlak van informatieverzameling en detectie van verdachten en slachtoffers onbenut laat.

7. Hervorming sociale inspectiediensten

In de fenomeenanalyse hebben we al uitgebreid verwezen naar de maatschappelijke bedreiging die uitgaat van de grijze en zwarte economie. Het Nationaal Actieplan Mensenhandel van de regering wijdt een hoofdstuk aan de informele economie[289]. De inspectiediensten vormen een sleutelpositie om dit probleem aan te pakken en spelen hierin een belangrijke maatschappelijke rol. Ze zijn de cruciale diensten in de bestrijding van de strijd tegen de illegale arbeid en sociale fraude. Hieronder valt ook de economische exploitatie inzake mensenhandel.

Verschillende problemen werden ons gesignaleerd. Het Nationaal Actieplan Mensenhandel van de regering maakt melding van enkele problemen: "Voor zover de controleurs van de inspectiediensten ook bevoegd zijn om feiten van mensenhandel vast te stellen en rekening houdende met het bestaan van deze instrumenten, is het belangrijk dat ze meer voor deze problematiek worden gesensibiliseerd[290]." De inspectiediensten zijn vooral sociaalrechtelijk georiënteerd en schrijven meestal rapporten die ze volgens hun eigen wettelijke regeling niet mogen overmaken aan de politie. Ze geven vooral administratieve boetes en zijn niet zoals de politie, verplicht een proces verbaal op te stellen behalve dan wanneer er sprake is van mensenhandel. De verschillende inspectiediensten hebben geen toegang tot elkaars databanken. In het verleden is het al gebeurd dat de politie en inspectiedienst elkaar in de weg liepen. Bij een controle van de inspectiedienst werd niets gevonden omdat de politie er dezelfde morgen al een huiszoeking had uitgevoerd. Het omgekeerde is ook al gebeurd.

Verschillende gesprekspartners spraken ons over de versnippering van de verschillende inspectiediensten. Historisch gezien is het ontstaan en de opdracht van de verschillende inspectiediensten te situeren in de verschillende respectievelijke bevoegdheden. België telt tientallen autonome inspectiediensten[291]. De sociale inspectiedienst hangt af van FOD Sociale Zekerheid. Voor de inspectie van toezicht van de sociale wetten is het FOD Werkgelegenheid bevoegd. Daarnaast kennen we nog de RSZ-inspectie (Rijksdienst voor sociale zekerheid) en de RVA-inspectie. Verder zijn er ook nog de regionale inspectiediensten. Deze laatsten hadden vroeger ook een bevoegdheid voor mensenhandel. Sinds de nieuwe wet mensenhandel van 2005 is dit niet langer het geval.

Positief is de oprichting van de Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (SIOD)[292] als coördinatieorgaan van verschillende inspectiediensten in 2006. Dit orgaan heeft een ondersteunende functie. Het is rechtstreeks afhankelijk van de Ministers van Werk, Sociale Zaken en Justitie. Op het niveau van de arrondissementscel[293] worden de grote gezamenlijke acties van de inspectie- en politiediensten gepland. Verschillende gesprekspartners blijven toch voorstander van een structurele hervorming van al deze inspectiediensten. Volgens het Centrum moet onderzocht worden in welke mate het niet wenselijk is de federale inspectiediensten te reduceren tot één globale inspectiedienst die een aantal gespecialiseerde diensten overkoepelt en coördineert.

Charles-Eric Clesse, verbonden aan de ULB en eerste substituut van het arbeidsauditoraat van Charleroi, is expert terzake en heeft een wetenschappelijk handboek[294] gemaakt over de werking van de inspectiediensten. Hij schrijft: "Chaque Service public fédéral protège jalousement ses services d'inspection auxquels il peut donner une politique de poursuite propre et des objectifs financiers à atteindre[295]." Hij is een grote pleitbezorger voor één algemene inspectiedienst. Uit zijn studie blijkt dat het een vroegere regeringsmaatregel betreft die nooit uitgevoerd werd. Hij verwijst hiervoor naar de voorstellen van het begrotingsontwerp 1975-1976 van de toenmalige regering. Hierin werd opgenomen: "Met het oog op meer eenvormigheid bij de sociale inspectiediensten en om meervoudige controles te vermijden, wordt er voorgesteld om de sociale controle- en inspectiebevoegdheden, die nu door meerdere departementen en organismen worden uitgeoefend, samen te voegen[296]."

289 Raadpleegbaar op onze website bij mensenhandel/documentatie: Nationaal Actieplan, blz.28 http://www.diversiteit.be

290 Raadpleegbaar op onze website bij mensenhandel/documentatie: Nationaal Actieplan, blz.28 http://www.diversiteit.be

291 CHARLES-ÉRIC CLESSE, Les inspections sociales: devoirs et pouvoirs, Perspectives de droit social, Anthemis, 2009, blz. 26-28.

292 Zie website http://www.meta.fgov.be/siod.aspx

293 Zie Jaarrapport Centrum mensenhandel 2007 'Een beleidsanalyse vanuit de visie van een nationaal rapporteur', deel 1, vraag 47 blz. 66.

294 CHARLES-ÉRIC CLESSE, Les inspections sociales: devoirs et pouvoirs, Perspectives de droit social, Anthemis, 2009, blz. 26-28.

295 CHARLES-ÉRIC CLESSE, op.cit., blz.28.

296 Parl. St., Kamer, zitting 1975-1976, nr.680/1, blz.45.

Er werden verschillende wetgevende initiatieven genomen ter oprichting van één algemene dienst. De wet betreffende de budgettaire voorstellen van 5 januari 1976[297] voorzag de oprichting van een algemene dienst onder de bevoegdheid van de Ministers van Arbeid en Werkgelegenheid en van Sociale Voorzieningen. Het Koninklijk Besluit met de datum van de inwerkingtreding van deze hervorming bleef echter steken in de fase van voorontwerp omwille van de kritiek van de sociale partners[298]. Clesse verwijst ook naar Frankrijk waar een interministerieel korps bestaat met inspecteurs die geaffecteerd worden vanuit het Ministerie van Werk en Sociale Zaken, het Ministerie van Landbouw en het Ministerie van Transport. Sinds 1 januari 2009 zijn de drie vroegere inspectiediensten gefusioneerd tot één controlekorps voor algemene inspectie[299].

Los van deze discussie zou het interessant zijn om in het kader van een werkgroep van de Interdepartementale Cel te laten onderzoeken om - binnen deze dienst(en) of daarnaast als een volledige aparte entiteit - een gespecialiseerde cel of dienst de expliciete bevoegdheid te geven in de strijd tegen economische exploitatie inzake mensenhandel. Hierdoor worden de bestaande middelen efficiënter beheerd en kan er onderling beter samengewerkt worden, zoals met de politiediensten. Het resultaat is waarschijnlijk dat ook de slachtoffers gemakkelijker zullen gedetecteerd worden door deze gespecialiseerde dienst. Dat is iets wat nu zeer moeilijk verloopt.

Daarnaast moet een selectief aantal inspecteurs binnen deze nieuwe gespecialiseerde dienst economische mensenhandel, het statuut krijgen van officier van de gerechtelijke politie. Deze inspecteurs krijgen op die manier de volledige bevoegdheid van politie en zijn verplicht hun vaststellingen in een proces-verbaal te notuleren. Zo krijgen ze ook toegang tot politionele informatie. De oriëntatie van deze dienst economische mensenhandel, zal veel meer gericht zijn op de strafrechtelijke aanpak.

297 Gepubliceerd in het staatsblad van 5 januari 1976.

298 Advies Nationale Arbeids Raad (NAR) nr.545 van 3 maart 1977.

299 CHARLES-ÉRIC CLESSE, op.cit., blz..27.

8. Organisatie gerecht

De netwerken van mensenhandel en mensensmokkel opereren op internationaal en bovenarrondissementeel niveau. Bij de vervolging en tijdens het onderzoek stelt zich dikwijls nog het probleem van de typische Belgische gerechtelijke structuur met al zijn arrondissementen. Mensenhandel is een typisch bovenlokaal fenomeen en kleine arrondissementen zijn hier niet tegen opgewassen. De bestrijding van mensenhandel is zowel juridisch-technisch als op het vlak van onderzoeksmethodiek een opdracht voor gespecialiseerde politiemensen en magistraten. Omwille van deze redenen zijn er ook maar weinig onderzoeksrechters enthousiast om een dossier mensenhandel te krijgen. Door een gebrek aan ervaring kunnen ze dit niet voldoende deskundig opvolgen. Sommige magistraten hebben ons ook gewezen op het verschil in strafmaat tussen de verschillende arrondissementen. Het Centrum pleit daarom, net zoals het hervormingsplan van de Minister van Justitie, voor een hervorming van de gerechtelijke structuur waarbij slechts een tiental grote gerechtelijke arrondissementen overblijven.

In de praktijk werken de gerechtelijke arrondissementen nog altijd op een autonome wijze. Verschillenden zitten in een eilandperspectief en zijn enkel geïnteresseerd in wat in hun territorium gebeurt. Verschillende gesprekspartners hadden hierbij ook kritiek op de werking van het federaal parket. Voor verschillende grootschalige bovenlokale dossiers werden vergaderingen georganiseerd met het federaal parket[300], zoals reeds besproken in de fenomeenanalyse. Het federaal parket besliste telkens zonder uitleg negatief te antwoorden op de verzoeken van de verschillende parketten om deze dossiers te federaliseren[301]. Het gevolg is dat deze onderzoeken allemaal opgesplitst werden en de parketten enkel nog geïnteresseerd waren in de beklaagden in hun arrondissement. Op deze manier werden de beklaagden in het buitenland niet verontrust en was het onmogelijk om deze netwerken in hun totaliteit te ontmantelen. In het dossier van de transportfirma gelieerd aan de maffia[302], zag de arbeidsauditeur het nog wel zitten om overschrijdend tussen twee arrondissementen samen te werken. Samenwerking met meerdere arrondissementen is onmogelijk omdat dit voor één magistraat onbeheersbaar is en omdat hij er ook geen gezag over heeft.

Het Centrum beschouwt de plannen tot de afslanking van het gerechtelijk landschap tot tien arrondissementen, als een goede beleidspraktijk. Dit geldt zowel voor de parketten, de auditoraten als de rechtbanken. Momenteel zijn de meeste kleine auditoraten samengesteld uit twee magistraten, de arbeidsauditeur inbegrepen. Het hoeft niet gezegd dat hun werking niet toegespitst is op de strijd tegen economische exploitatie inzake mensenhandel. Deze kleine auditoraten kunnen bij deze hervorming ook beter samengesmolten worden tot enkele grotere gehelen.

Verschillende gesprekspartners opperden het idee om op het niveau van de onderzoeksrechters - vergelijkbaar met het systeem van de referentiemagistraat mensenhandel bij de parketten - een referentie-onderzoeksrechter mensenhandel te installeren die alle dossiers mensenhandel van het arrondissement behandelt en gespecialiseerd is in deze materie[303]. We beseffen wel dat hierdoor het systeem van wacht bij de onderzoekrechters moet herbekeken worden.

Het federale parket moet geresponsabiliseerd en op verschillende vlakken versterkt worden. Daarnaast kan er nagegaan worden of het raadzaam is om ook één of meerdere federale onderzoeksrechter(s) aan te stellen in het kader van de hervorming van het gerechtelijk landschap. Op deze manier kan het eilandperspectief doorbroken worden en de georganiseerde en/of gebiedsoverschrijdende criminele netwerken op nationaal

300 De opdrachten van het federaal parket zijn vastgelegd in het artikel 144 bis, §2 van het Gerechtelijk Wetboek. De Wet vertrouwt het federaal parket vier essentiële opdrachten toe: de uitoefening van de strafvordering voor sommige misdrijven; de zorg voor de coördinatie van de uitoefening van de strafvordering; het vergemakkelijken van de internationale samenwerking en het toezicht op de algemene en bijzondere werking van de federale politie. Wat de uitoefening van de strafvordering betreft voor de misdrijven waarop deze bevoegdheid van toepassing is, waaronder mensenmokkel en mensenhandel als er ook verzwarende omstandigheden aanwezig zijn, wordt deze door het federaal parket uitgeoefend, "indien een goede rechtsbedeling het vereist." Zie hiervoor artikel 144 ter §1 van het Gerechtelijk Wetboek. Het is het federaal parket dat in fine beschikt wie van het federaal parket of van de Procureur des Konings de strafvordering uitoefent. Deze beslissing, die in overleg met de Procureur des Konings of de Procureur-generaal wordt genomen, is voor geen enkel beroep vatbaar (zie artikel 144 ter, §3 van het Gerechtelijk Wetboek). De opdrachten en het functioneren van het federaal parket worden gedetailleerd in een gemeenschappelijke omzendbrief van 16 mei 2002 van de Minister van Justitie en van het College van Procureurs-generaal (B.S. 25 mei 2002).

301 De concrete dossiers betroffen een criminele organisatie gespecialiseerd in het organiseren van schijnhuwelijken, transportfirma B., car wash, toiletsector. Deze dossiers komen aan bod in deel 1 hoofdstuk 2 fenomeenanalyse.

302 Zie deel 1 hoofdstuk 2 B dossieranalyse 2.3.1. Dossier B.

303 Noteren we toch dat een systeem van specialisatie reeds bestaat voor wat onderzoeksrechters betreft die terroristische inbreuken onderzoeken: zie in dat verband het artikel 79, alinea 2 van het gerechtelijk wetboek en het koninklijk besluit van 22 mei tot vastlegging van de quota van de onderzoeksrechters gespecialiseerd om kennis te nemen van de misdrijven inzake terrorisme, BS, 29 mei 2006.

niveau effectief bestreden worden. Als aan de criteria voor de uitoefening van de strafvordering en de coördinatie ervan is voldaan, moet het federaal parket zich verplicht weten te federaliseren.
Hiervoor moet de nodige capaciteit vrijgemaakt worden op het vlak van de politie en de magistratuur. Eventueel kan het federaal parket versterkt worden op het niveau van het gerechtelijk ressort. Sommige arbeidsauditeurs pleiten er ook voor om voor de dossiers van grootschalige economische exploitatie, een specialist sociale wetgeving op te nemen bij de magistraten van het federale parket.

9. Internationale samenwerking

In ons vorig jaarrapport hebben we de problemen m.b.t. internationale samenwerking[304]. uitvoerig besproken. Hierbij verwezen we al naar de bureaucratische en te trage samenwerking met Europol en Interpol en naar de problemen met landen zoals Bulgarije. De internationale samenwerking is volledig afhankelijk van persoonlijke contacten. Een voorbeeld: op een bepaald moment had de Belgische politie een belangrijke Albanese pooier in handen. Die bleek achteraf bij verstek voor vele jaren veroordeeld te zijn. De politie stuurde zijn vingerafdrukken door naar Interpol die pas na zes maanden de gevraagde gegevens doorstuurde. Toen was de pooier echter al uit zijn voorhechtenis vrijgelaten.

In verschillende dossiers stellen we vast dat inbeslagnames in het buitenland nauwelijks uitgevoerd worden. Onze gesprekspartners signaleerden dat er wettelijk wel een mogelijkheid bestaat tot internationale inbeslagnames maar dat deze mogelijkheid in de praktijk moeilijk realiseerbaar is omdat de samenwerking te wensen overlaat. Soms worden er ook nog bijkomende voorwaarden gesteld bijvoorbeeld dat het geld moet terugkomen naar het herkomstland. Een citaat van een politieman in het rapport van de Nederlandse Rapporteur Mensenhandel over mogelijke inbeslagnames in Bulgarije, illustreert dit: "Dan kom je erachter dat er geld is in het buitenland. Maar dat is bijna niet terug te krijgen. De contacten daar zijn gewoon slecht. Je kan proberen via liaison-officers dat geld terug naar Nederland te krijgen, maar dat is allemaal weggestopt onder dekmantels, zoals familie en dergelijke. Daar kom je gewoon niet meer achter, waar het gebleven is[305]. "

We vernamen ook van onze gesprekspartners dat Bulgarije bij het aanvragen van een Europees aanhoudingsbevel, extra voorwaarden stelt die door andere landen niet gevraagd worden. Zo eist dit land bijvoorbeeld een vertaling van het Europees aanhoudingsbevel naar het Bulgaars. Dit wordt door onze gesprekspartners gepercipieerd als een vertragingmanoeuvre. Naast Bulgarije eist ook Albanië dat bij uitlevering voor de strafuitvoering in sommige gevallen de garantie wordt gegeven dat de veroordeelde terug wordt uitgeleverd om in het land van herkomst zijn straf uit te zitten. Er was wel een goede samenwerking met de Bulgaarse en Roemeense verbindingsofficieren die in Brussel gestationeerd waren. De verbeterde informatie-uitwisseling met de Roemeense verbindingsofficier resulteerde in de detectie van dadergroeperingen en slachtoffers van mensenhandel van Roemeense herkomst[306]. De Bulgaarse verbindingsofficier was actief in Brussel tot september 2008. Daarna stapte ze over naar de Europese Commissie. Ze werd door Bulgarije nog niet vervangen. Deze dame werkte heel efficiënt en had veel gezag in Bulgarije. Dankzij haar kreeg de Belgische politie via de rogatoire commissies toegang tot verschillende belangrijke steden, uitgezonderd één stad die no-entry gebied is voor iedereen en bekend staat omwille van zijn prostitutie-imperium.

We wensen wel melding te maken van enkele good practices van internationale politiesamenwerking. In de Euroregio van België, Nederland en Duitsland werd tussen de regio's Luik, Hasselt, Maastricht en Aken de samenwerking NeBeDeAgPol opgezet ter bestrijding van seksuele exploitatie inzake mensenhandel, drugs en georganiseerde diefstallen. Op deze vergaderingen waaraan politiemensen en magistraten deelnemen, worden concrete gegevens uitgewisseld en wordt getracht elkaars acties en werkmethoden op elkaar af te stemmen. Door de verschillende regelgevingen, gewoontes en methoden, mogen niet altijd alle gegevens uitgewisseld worden. Dan moeten er oplossingen worden gezocht. In de ganse Euroregio werd ook het orgaan EPIC (Euregionaal Politie Informatie en Coördinatie Centrum), opgericht dat informatie uitwisselt op deze vlakken. In tegenstelling tot Interpol en Europol, werkt dit orgaan heel snel en efficiënt. EPIC geeft ook een newsletter uit.

Daarnaast bestaan er ook operationele samenwerkingen voor concrete dossiers tussen Luik, Brussel en Parijs. Het zijn voorbeelden van Joint Investigation Teams (JIT)[307]

304 Jaarrapport Centrum mensenhandel 2007 'Een beleidsanalyse vanuit de visie van een nationaal rapporteur', deel 1, punt 5, vraag 49, blz.66.

305 Zie 5 de rapportage Bureau Nationaal Rapporteur blz.172 website http://www.bnrm.nl/

306 Activiteitenverslag 2007 van de federale politie.

307 Zie derde rapportage Bureau Nationaal Rapporteur website http://www.bnrm.nl/: Een JIT is een samenwerkingsverband tussen de bevoegde autoriteiten van twee of meer lidstaten om strafrechtelijk onderzoek te doen naar strafbare feiten waarbij er banden zijn met verdachten in meerdere lidstaten. Onder leiding van één lidstaat zal een JIT het opsporingsonderzoek oppakken en uitvoeren. Het wettelijk kader daarbij wordt gevormd door de wet- en regelgeving van het land waarin het team opereert. Na afronding van het opsporingsonderzoek wordt de zaak aangebracht bij de vervolgende instantie van de meest gerede lidstaat. Deze kenmerken maken dat een JIT meer is dan de reeds bestaande internationale rechtshulp tussen (lid)staten, maar het verdient nog niet het predikaat van daadwerkelijke Europese opsporing. Men werkt immers binnen de wettelijke kaders van een lidstaat, waarbij nationaal materieel en formeel strafrecht voor de samenwerkende instanties bepalend zijn. In België worden de modaliteiten van gemeenschappelijke onderzoeksteams vastgelegd in hoofdstuk 3 van de Wet betreffende de wederzijdse internationale rechtshulp in strafzaken en tot wijziging van artikel 90ter van het Wetboek van strafvordering (*B.S.*, 24.12.2004).

Hun optreden is gebaseerd op de 'Convention on Mutual Assistance in Criminal matters between the Member States of the European Union'[308] van de Europese Raad. De landen moeten wel een gemeenschappelijk belang hebben in de dossiers. Concreet wordt er momenteel bijvoorbeeld een onderzoek gedaan in een dossier van mensenhandel waarbij het prostitutieaspect in Luik en een verwant witwasluik in Parijs onderzocht worden. De politie werkt samen op elkaars grondgebied. Rogatoire commissies zijn niet nodig. Enkel een telefoontje volstaat om de nodige informatie te krijgen. Het dossier wordt ook dubbel opgemaakt.

308 Pb. EG van 12.7.2000, C 197, vastgesteld op 29 mei 2000 en per lidstaat aan te nemen volgens de eigen grondwettelijke procedure. Door België aangenomen bij wet van 11 mei 2005, *B.S.*, 22.06.2005.

10. Kwalificatie statistieken

De codes en kwalificaties van de gerechtelijke statistieken zijn voor interpretatie vatbaar. Dit heeft veel impact op de beeldvorming van het fenomeen en de hoeveelheid dossiers. Sommige parketten plaatsen onder het codenummer van kwalificatie mensenhandel ook alle zaken van illegale migratie en illegale intercepties. Dit heeft een invloed op de statistieken mensenhandel. In een bepaald arrondissement worden sommige zaken mensenhandel dan weer geregistreerd onder het codenummer van kwalificatie witwassen. Hierdoor ontstaat de perceptie dat daar weinig dossiers mensenhandel opgestart worden. Sommige parketten halen daardoor hoge scores in tegenstelling tot andere en veel grotere arrondissementen.

HOOFDSTUK 2:
HET BELGISCH BELEID IN EUROPEES PERSPECTIEF

In dit hoofdstuk evalueren we de Belgische instrumenten in de strijd tegen de mensenhandel en de mensensmokkel in het licht van de evoluties van het Europees beleid. In ons vorig Jaarverslag hebben we een antwoord geformuleerd op de vragenlijst die diende voor de handleiding "Measuring reponses to trafficking in human beings"[309].
In het verlengde van dit beleidsantwoord hebben we belangrijke actoren van de Europese Scène bevraagd: de Nederlandse Nationaal Rapporteur Mensenhandel en de Expert die bij de Europese Commissie bevoegd is voor Mensenhandel[310]. Verschillende aspecten werden behandeld: België als pionierland in Europa, de evaluatie van het Belgische systeem van hulp aan de slachtoffers evenals de efficiëntie en evoluties van het Europees beleid.

I. Het Belgisch model

Het Belgisch model wordt door beide gesprekspartners als een goed voorbeeld beschouwd. Het is belangrijk dat er aan de slachtoffers iets geboden wordt in ruil voor hun medewerking. Dit kan de vorm aannemen van een permanente verblijfsvergunning of een schadevergoeding door de exploitant. Dit laatste vraagt wel inspanningen op het vlak van financieel onderzoek, internationale inbeslagnames en confiscaties. Dat vormt momenteel nog een probleem. In elk slachtoffermodel is er steeds een filtersysteem met criteria nodig om de slachtoffers te selecteren. Uiteindelijk zal vroeg of laat de slachtofferverklaring geverifieerd worden in het kader van een lopend onderzoek of op basis hiervan een onderzoek opgestart worden.

Nederland, dat zichzelf ook als een voortrekkersland in de strijd tegen mensenhandel beschouwt, heeft een gelijkaardig systeem als het Belgische slachtofferstatuut en een gelijkaardige wet mensenhandel met aandacht voor economische exploitatie en het gedwongen plegen van delicten (bijvoorbeeld drugs)[311]. In Nederland kennen ze ook het probleem van de Marokkaanse illegale drugdealers die gedwongen worden tot het plegen van dergelijke delicten. In Nederland bestaat er geen systeem van gespecialiseerde opvangcentra mensenhandel. Er is evenmin een verplichte begeleiding. Slachtoffers moeten enkel traceerbaar blijven en een adres achterlaten. De rapporteur is redelijk tevreden over de concrete toepassing van de reflectieperiode.

Anderzijds verwerpt de Nederlandse rapporteur mensenhandel het idee van de loskoppeling van het statuut met justitie. Er is nood aan een objectief criterium. De strijd tegen de exploitant en het beschermingsstatuut zijn immers onlosmakelijk verbonden. Het is ook in het belang van het slachtoffer dat de exploitant uiteindelijk veroordeeld kan worden. Daarnaast vreest ze manipulaties van het slachtofferstatuut. De bepaling van wie een slachtoffer van mensenhandel is kan volgens haar evenmin overgelaten worden aan een psycholoog of sociale medewerker.

Net zoals het Centrum in België, stelt ze problemen vast bij de slachtofferdetectie in gevallen van economische exploitatie inzake mensenhandel. In haar jaarrapport schrijft ze ook dat het Nederlandse Nationaal Actieplan Mensenhandel te weinig gericht is op de aanpak van overige uitbuitingsvormen waaronder ook de economische[312].

Net zoals België, vertrekt Nederland vanuit het concept van een multidisciplinaire aanpak. In Nederland vertaalt dit zich in een beleid waarin uitdrukkelijk belang gehecht wordt aan een ketenaanpak. Dit betekent dat er in een bepaalde regio met concrete dossiers met slachtoffers, overlegvergaderingen georganiseerd worden tussen magistraten, politie en sociale medewerkers van de centra waar slachtoffers worden opgevangen.

De strafbepaling door de rechters is net zoals in België, ook in Nederland heel variabel. Hier bestaat dus ook de nood aan sensibilisering van de grondrechters. De Nederlandse rapporteur beklaagt zich in haar jaarrapport ook over de berechting zelf: “De voor mensenhandel opgelegde straffen zijn laag. Het is de vraag of de rechter altijd voldoende doordrongen is van de aard en ernst van het misdrijf mensenhandel. Mensenhandel is geen specialisme bij de zittende magistratuur[313].”

Binnen de Europese Commissie zijn er momenteel discussies aan de gang om de Europese richtlijn 2004/81/EG van de Raad van de Europese Unie[314] aan te passen en daarbij te vertrekken van twee verschillende modellen: met en zonder verplichting tot medewerking met justitie. Er zou dan niet alleen een verblijfsvergunning kunnen worden uitgereikt aan slachtoffers die meewerken met justitie maar ook aan slachtoffers die als dusdanig geïdentificeerd worden door een slachtoffercentrum. Dit ligt in het verlengde van de discussies die in de Europese Expertengroep gevoerd worden over de verplichting tot samenwerking met justitie. In het Italiaanse model bestaat de verplichting tot samenwerking met justitie bijvoorbeeld niet. Hier bepalen de sociale medewerkers van een gespecialiseerd opvangcentrum mensenhandel of iemand al dan niet een slachtoffer mensenhandel is. De

309 Jaarrapport Centrum mensenhandel 2007 ‘Een beleidsanalyse vanuit de visie van een nationaal rapporteur’, deel 1.

310 European Commission, DG Justice, Freedom and Security.

311 Zie 5 de rapportage Bureau Nationaal Rapporteur website http://www.bnrm.nl/

312 Zie 5 de rapportage Bureau Nationaal Rapporteur blz.2 website http://www.bnrm.nl/

313 Zie 5 de rapportage Bureau Nationaal Rapporteur blz.205 website http://www.bnrm.nl/

314 Richtlijn 2004/81/EG van de Raad van de Europese Unie van 29 april 2004 betreffende de verblijfstitel die in ruil voor samenwerking met de bevoegde autoriteiten wordt afgegeven aan onderdanen van derde landen die het slachtoffer zijn van mensenhandel of hulp hebben gekregen bij illegale immigratie, P.B., L. 261, 6 augustus 2004, pp.19-23.

slachtoffers moeten dan wel overtuigd worden om hun angsten te overwinnen en naar een slachtoffercentrum te stappen. Wanneer het slachtoffer er klaar voor is, wordt een onderzoek bij justitie opgestart. Er is dus altijd wel één of andere vorm van samenwerking met justitie nodig. Het Italiaans model[315] biedt ook geen mogelijkheid tot het verkrijgen van een permanente verblijfsvergunning. In de praktijk kunnen de slachtoffers dit wel verkrijgen via een ander regularisatiesysteem. In Spanje en Griekenland bestaat de rechtstreekse toegang tot een permanente verblijfsvergunning ook niet.

Er zijn verschillende positieve aspecten in het Belgische model volgens de expert van de Europese Commissie. Zo kan het slachtoffer rechtstreeks toegang krijgen tot een permanente verblijfsvergunning. Daarnaast is de multidisciplinaire aanpak belangrijk waarin ieders rol duidelijk gedefinieerd wordt. Daarnaast vindt de expert de ruime definitie van mensenhandel ook positief omdat hierin ook ruimte is voor economische exploitatie met werkomstandigheden die in strijd zijn met de menselijke waardigheid. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat dit ook geen aanleiding mag geven tot een te brede interpretatie.

De expert stelt wel vast dat er in België problemen zijn m.b.t. de effectieve toepassing van de reflectieperiode. Ook andere landen worden hiermee geconfronteerd. Een ander negatief aspect aan het Belgische model is het volgende. Wanneer een dossier bij het parket zonder gevolg wordt geklasseerd en het slachtoffer daarbij geen enkele schuld treft, dan kan het geen aanspraak maken op het systeem tot het verkrijgen van een permanente verblijfsvergunning[316].

315 Jaarrapport Centrum mensenhandel 2005 "Het Belgisch mensenhandelbeleid: gewikt en gewogen" hoofdstuk 2.2.

316 Behalve via de officieuze stopprocedure waarbij het slachtoffer op humanitaire basis een verblijfsvergunning kan krijgen. Hiervoor moet het slachtoffer al twee jaar in begeleiding zijn bij een gespecialiseerd opvangcentrum.

2. Verzwakte politieke aandacht

Volgens onze gesprekspartners is er een algemene verminderde aandacht voor mensenhandel bij de verschillende EU-landen en de Europese Commissie. In Nederland is dit ook het geval maar hier zijn er wel nog goede contacten tussen geïnteresseerde parlementsleden en de Nationaal Rapporteur Mensenhandel.

Naast het Europees netwerk van rapporteurs mensenhandel[317] dat door de EU opgezet werd, bestaat er al een gelijkaardig Europees netwerk voor witwaspraktijken.

Onze gesprekspartners pleiten voor een objectieve nationale rapporteur die voldoende afstand heeft om het beleid op de diverse niveaus kritisch te kunnen evalueren. De aanpak van het jaarrapport mensenhandel van het Centrum wordt hierbij dan ook erg geapprecieerd. De Nederlandse rapporteur heeft veel invloed. Het feit dat zij een voormalige rechter is, speelt een positieve rol in de uitoefening van haar functie. Hierdoor heeft zij aanzien bij de magistraten.

317 Meer informatie hierover kan u terugvinden op de website www.national-rapporteurs.eu. De beschikbare informatie is gebaseerd op een vragenlijst die door de lidstaten zelf ingevuld werd.

3. Europa

Onze gesprekspartners hechten ook veel belang aan de strijd tegen economische exploitatie inzake mensenhandel. Naast de individuele aantastingen van de individuele rechten van het slachtoffer, kan dit fenomeen ook een ernstige maatschappelijke bedreiging vormen voor ons sociaal en economisch stelsel. Dit zou op Europees niveau voldoende belangstelling moeten krijgen en ruimer geïnterpreteerd worden dan de strikte 'gedwongen arbeid'[318] definities.

De internationale samenwerking tussen grensregio's waarbij de politiediensten van de verschillende landen rechtstreeks samenwerken, wordt door onze gesprekspartners als een belangrijk instrument beschouwd. Hierbij wordt verwezen naar instrumenten zoals NeBeDeAgPol als een duidelijk en positief voorbeeld op dit vlak. Het rapport van de Nederlandse Rapporteur zegt hierover: "Doel is de gezamenlijke aanpak van criminaliteit die zich manifesteert in de grensregio's. In één van deze samenwerkingsverbanden (NeBeDeAgPol) is voor het eerst in de geschiedenis mensenhandel en mensensmokkel als een prioriteit vastgelegd. Het overleg beweegt zich op operationeel vlak, dus het zal bijvoorbeeld gaan om het gezamenlijk oppakken van opsporingsonderzoeken en informatie-uitwisseling. Verdere verbetering van de samenwerking is te verwachten, wanneer ook het 'Verdrag van Prüm'[319] wordt geratificeerd, dat in 2005 afgesloten werd tussen België, Duitsland, Spanje, Frankrijk, Luxemburg, Nederland en Oostenrijk[320]." België heeft het verdrag geratificeerd bij wet van 28 december 2006[321].
Sindsdien achtte de Europese Unie het nodig de bepalingen van het verdrag op te nemen in haar juridisch kader[322].

In het kader van de strijd tegen mensenhandel is de rol van Eurojust belangrijk. Deze laatste kan haar functie enkel opnemen op initiatief van een EU-land. Er is een significante stijging van dossiers mensenhandel bij Eurojust, omdat deze een oplossing kan bieden voor de juridische bevoegdheidsproblemen tussen de verschillende landen.

Onze beide gesprekspartners benadrukken het belang van de financiële bestrijding van de criminele netwerken aan de hand van een grondig financieel onderzoek, inbeslagnames en confiscaties. Hiervoor is wel een vlotte internationale samenwerking vereist want de meeste criminele opbrengsten worden naar het herkomstland getransfereerd. Het rapport van de Nederlandse Rapporteur gaat hier dieper op in: "Soms leiden geldstromen naar het buitenland. Hiermee wordt verschillend omgegaan. Soms wordt dan direct afgehaakt, soms niet, maar dan vindt meestal wel een kritische afweging van de mogelijke 'kosten en baten' plaats, alvorens wordt overgegaan tot een rechtshulpverzoek. In die afweging wordt soms ook meegenomen welk land het betreft. Zo wordt van sommige landen al op voorhand aangegeven dat investeren geen zin heeft, terwijl aan bijvoorbeeld landen binnen de EU wel gemakkelijk informatie wordt gevraagd. Verwachtingen ten aanzien van de effectiviteit van een rechtshulpverzoek stemmen overigens niet altijd overeen met de werkelijkheid[323]."

318 Jaarrapport Centrum mensenhandel 2005 "Het Belgisch mensenhandelbeleid: gewikt en gewogen" hoofdstuk 4.2.3.

319 Op 27 mei 2005 sloten zeven lidstaten van de EU een verdrag om grensoverschrijdende samenwerking in de aanpak van criminaliteit te intensiveren. Dit zogenaamde Verdrag van Prüm ziet specifiek toe op de aanpak van terrorisme, grensoverschrijdende criminaliteit en illegale migratie, waaronder mensenhandel is te vatten. (Convention on the stepping-up of cross-border cooperation, particularly in combating terrorism, cross-border crime and illegal migration (EC, Brussels, 7 July 2005 (28.07) 10900/05)) Belangrijkste onderdeel van het verdrag is de verbetering van informatie-uitwisseling tussen de verdragsstaten. Dat betreft bijvoorbeeld het aanleggen en wederzijds openstellen van nationale DNA-registers, het beschikbaar stellen van mogelijkheden tot automatische vingerafdruk identificatie, het verschaffen van niet-persoonlijke data en, onder bepaalde omstandigheden, ook persoonlijke data. Voorts wordt voorzien in de detachering van 'document advisors' in de deelnemende landen, die kunnen adviseren en trainen in paspoorten en visa-aangelegenheden. Daarnaast vormt het verdrag, onder strikte condities, de basis voor gezamenlijke patrouilles en andere gezamenlijke acties op het grondgebied van de lidstaten bij het verdrag. Verder kunnen zij elkaar op verzoek bijstaan in zaken als het nagaan van de verblijfplaats van een persoon en – in het kader van de aanpak mensenhandel niet onbelangrijk – het vaststellen van de bereidheid van een persoon om een verklaring af te leggen. Het verdrag bevat uitgebreide bepalingen over databescherming. Binnen de drie jaar na inwerkingtreding wordt bekeken of de bepalingen uit het verdrag binnen het juridisch kader van de EU gebracht kunnen worden.

320 Zie 5 de rapportage Bureau Nationaal Rapporteur blz.47 en 147 website http://www.bnrm.nl/

321 Wet van 28 december 2006 houdende instemming met het verdrag tussen het Koninkrijk België, de Bondsrepubliek Duitsland, het Koninkrijk Spanje, de Republiek Frankrijk, het Groothertogdom Luxemburg, het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Oostenrijk inzake de intensivering van de grensoverschrijdende samenwerking, in het bijzonder ter bestrijding van het terrorisme, de grensoverschrijdende criminaliteit en de illegale migratie, en met de bijlagen, gedaan te Prüm op 27 mei 2005, B.S., 30 maart 2007. Deze wet is op 9 april 2007 in werking getreden.

322 Zie het besluit 2008/615/JBZ van de Raad van 23 juni 2008 inzake de intensivering van de grensoverschrijdende samenwerking, in het bijzonder ter bestrijding van terrorisme en grensoverschrijdende criminaliteit, PB, L 210, 6 augustus 2008, p. 1 en de beslissing van de Raad van 23 juni 2008 ter uitvoering van het besluit van 23 juni 2008/615/JBZ van 23 juni inzake de intensivering van de grensoverschrijdende samenwerking, in het bijzonder ter bestrijding van terrorisme en grensoverschrijdende criminaliteit,PB, L210, 6 augustus 2008, pp12 e.v.

323 Zie 5 de rapportage Bureau Nationaal Rapporteur blz.172-173 website http://www.bnrm.nl/

BESLUIT: AANBEVELINGEN

BESLUIT: AANBEVELINGEN

Met dit Jaarverslag 2008 vervult het Centrum zijn wettelijke opdracht tot analyse en evaluatie van het beleid tegen de mensenhandel. Hiermee doet het Centrum ook wat van een nationaal rapporteur mensenhandel (of 'een hiermee gelijkgesteld mechanisme', om de internationaal gangbare termen te citeren) mag verwacht worden. Het Centrum formuleert, op basis van de vaststellingen die in dit rapport worden gemaakt en bij wijze van besluit, een aantal aanbevelingen om het beleid tegen de mensenhandel beter te maken.

I) Controle- en inspectiediensten blijvend sensibiliseren rond slachtofferdetectie

De verschillende controlediensten en in het bijzonder de inspectiediensten moeten blijvend gesensibiliseerd worden om tijdens grote controleacties de slachtoffers van mensenhandel te detecteren en ze in contact te brengen met de gespecialiseerde centra.

Tijdens het hele proces, van detectie tot op het einde van de reflectieperiode, moet voldoende rekening gehouden worden met de antropologische achtergrond van het slachtoffer. Personen met dezelfde afkomst of inzicht in de etnisch-culturele context van het slachtoffer, kunnen soms door hun aanwezigheid of bemiddeling het slachtoffer daadwerkelijk sensibliseren voor de kansen en mogelijkheden die worden aangeboden. Dat kan niet als een algemene regel gelden maar er moet geval per geval nagegaan worden of zo een contact vertrouwenwekkend zou kunnen zijn.

In gevallen van mensenhandel met het oog op economische exploitatie, mogen de inspectiediensten hun ondervragingen niet alleen richten op de verdachte exploitanten maar ook op de illegale arbeidskrachten. Dit geldt zeker in de atypische sectoren.

Bij vaststellingen van huisjesmelkerij moeten de controlediensten de illegale bewoners bevragen over de wijze waarop ze hun huur moeten betalen en de mogelijke relatie verhuurder/werkgever. Ze moeten ook de werksituatie nagaan om eventuele gevallen van economische exploitatie inzake mensenhandel te spotten.

2) Het personeel van gesloten centra trainen om slachtoffers van mensenhandel te herkennen

Het is van maatschappelijk belang dat illegale werknemers niet systematisch uitsluitend gepercipieerd worden als illegalen die zo snel mogelijk moeten gerepatrieerd worden. Soms komen er toch slachtoffers in de gesloten centra voor repatriëring terecht. Vooral slachtoffers van mensenhandel met het oog op economische exploitatie, lopen hierbij het grootste risico maar dit kan ook gebeuren bij slachtoffers van mensenhandel met het oog op seksuele exploitatie.

Het Centrum beveelt aan dat het personeel van de gesloten centra getraind wordt op onderscheidingsvermogen om slachtoffers van mensenhandel te detecteren en hiervoor nauw samen te werken met de opvangcentra mensenhandel.

3) Het medisch personeel sensibiliseren om de slachtoffers van mensenhandel te kunnen herkennen

Het Centrum beveelt aan om bewustmakingscampagnes te lanceren voor het verpleegkundig en behandelend medisch personeel van ziekenhuizen. Zo kunnen zij gesensibiliseerd worden om slachtoffers van mensenhandel te herkennen die zich naar aanleiding van ongevallen, ziekte of geweld op spoeddiensten of raadpleging aanbieden. We hebben eerder in dit rapport als good practice vastgesteld dat een concreet politiekorps hiervoor samenwerkt met de plaatselijke ziekenhuizen en hen hiervoor ook sensibiliseert. Zeker bij verdoken prostitutie vormen de ziekenhuizen een plaats waar slachtoffers in contact komen met vertrouwenspersonen en waar detectie mogelijk is.

De regering heeft in haar Nationaal Actieplan[324] Mensenhandel een heel hoofdstuk gewijd aan de noodzaak van bewustmakingscampagnes naar verschillende risicogroepen en/of risicosectoren. Een werkgroep buigt zich nu over deze kwestie. Het Centrum hoopt dat dit snel tot concrete resultaten leidt.

324 Raadpleegbaar op onze website bij mensenhandel/documentatie: Nationaal Actieplan, blz.9 http://www.diversiteit.be

4) Een effectieve en efficiënte toepassing van de reflectieperiode

Het Centrum vindt het van essentieel belang om alle betrokken actoren aan te moedigen om de reflectieperiode effectief toe te passen. Door de toepassing hiervan krijgt het slachtoffer de mogelijkheid om gemoedsrust te vinden en vertrouwen en inzicht te verwerven in de personeelsleden van de opvangcentra en de informatie die wordt geboden. Een striktere toepassing van de reflectieperiode biedt meer garanties dat slachtoffers met kennis van zaken beslissen om al dan niet met het gerecht samen te werken.

Gedurende deze reflectieperiode moet er met verschillende aspecten rekening gehouden worden. Naast de reeds vermelde aspecten bij de detectie, is het belangrijk om de veiligheid van de slachtoffers en hun familie te garanderen en hiervoor de noodzakelijke maatregelen te treffen. Daarnaast moet er rekening worden gehouden met de specifieke situaties van minderjarigen. Die worden best niet op dezelfde manier behandeld als meerderjarige slachtoffers. Voor sommige slachtoffers is het ook belangrijk dat in de tijd die een reflectieperiode biedt, een effectieve regeling getroffen wordt met het oog op schadevergoeding

5) Evolueren naar een ad hoc slachtofferstatuut in sommige gevallen

In haar vorig jaarrapport heeft het Centrum verwezen naar een belangrijke leemte in het slachtofferstatuut. Een slachtoffer dat in België verklaringen aflegt over feiten die plaatsvonden buiten het Belgische grondgebied, komt normaliter niet in aanmerking voor het slachtofferstatuut. Een oplossing op Europees niveau lijkt aangewezen om deze leemte op te vullen. In dit jaarrapport pleitte het Centrum ook voor het ontwikkelen van een systeem van objectief slachtofferschap voor minderjarigen en bepaalde specifieke slachtoffergroepen.

Het Centrum staat in sommige specifieke probleemsituaties positief ten aanzien van het concept van een objectief slachtofferschap. Hierbij wordt de beslissing gestoeld op het principe en de actoren van de huidige multidisciplinaire samenwerking. Volgens het Centrum zou dit ook bruikbaar kunnen zijn in een situatie waarbij het dossier zonder gevolg werd geklasseerd omdat de daders onvindbaar zijn, belangrijke feiten zich in het buitenland afspeelden of de slachtoffers te angstig zijn omdat ze bedreigd worden door een criminele organisatie,…

Het Belgische Nationaal Actieplan Mensenhandel[325] stelt voor om tegen 2010 de wetgeving in die mate aan te passen zodat de niet-begeleide minderjarige slachtoffers van mensenhandel over een verblijfstitel zouden kunnen beschikken, ongeacht het feit of ze al dan niet met justitie meewerken.

325 Raadpleegbaar op onze website bij mensenhandel/documentatie: Nationaal Actieplan, blz.16 http://www.diversiteit.be

6) De aandacht van magistraten versterken voor de objectieve kenmerken van mensenhandel

In ons overzicht van de rechtspraak[326] hebben we af en toe vastgesteld dat rechtbanken in eerste aanleg overgaan tot een vrijspraak die pas door het Hof van Beroep vernietigd werd, nadat het Centrum en/of het Parket beroep hadden aangetekend. Dit leidde dan uiteindelijk wel tot een veroordeling. Uit onze gesprekken vernemen we dat op sommige plaatsen magistraten nog steeds de foutieve opvatting huldigen dat er geen sprake is van mensenhandel indien een slachtoffer van mensenhandel meer geld verdiend heeft dan in zijn herkomstland[327]. Magistraten die gespecialiseerd zijn in de strijd tegen drugshandel of andere maar niet in grensoverschrijdende criminaliteit, moeten voldoende gesensibiliseerd worden om slachtoffers die gedwongen werden tot het plegen van dergelijke delicten, te beschouwen als slachtoffers van mensenhandel en hen niet onmiddellijk en uitsluitend als beklaagden te vervolgen zonder een dossier mensenhandel op te starten.

7) Een nationale lijst opstellen van betrouwbare tolken

Het zou van een good practice getuigen om een nationale lijst van beschikbare en betrouwbare tolken op te stellen. Momenteel bestaat dat niet. De lijsten worden enkel opgemaakt op arrondissementeel niveau. Als een tolk dubieus blijkt te zijn, dan wordt die informatie ook niet op nationaal niveau gecentraliseerd.

Het Nationaal Actieplan Mensenhandel van de regering[328] meldt dat er binnen de Interdepartementale Cel een werkgroep zal opgericht worden die zich zal buigen over de problematiek van de tolken. Het Centrum hoopt dat deze werkgroep erg snel van start zal gaan.

326 Zie deel 1, hoofdstuk 4, punt 1 (sexuele uitbuiting) en punt 2.1(economische uitbuiting, horeca)

327 Zie op dat punt ook deel 1, hoofdstuk 1, punt 2.2.: hoe moet gereageerd worden op een persoon die als slachtoffer van mensenhandel kan beschouwd worden?

328 Raadpleegbaar op onze website bij mensenhandel/documentatie: Nationaal Actieplan, blz.34 http://www.diversiteit.be

8) Voorrang verlenen aan onderzoeken mensenhandel zowel bij het parket als bij de politie

Om professionele criminele netwerken te bestrijden, acht het Centrum het cruciaal om voldoende recherchecapaciteit te blijven besteden aan mensenhandel. In het Nationaal Veiligheidsplan 2008-2011 wordt mensenhandel als een prioriteit vermeld. Dit moet ook vertaald worden naar het implementatieniveau. Er zijn op dat vlak drie punten die aandachtig moeten opgevolgd worden.

De grootste zorg aan de dag leggen op het gerechtelijk niveau

Op een aantal plaatsen hebben we capaciteitsproblemen vastgesteld bij het parket en de politie. Daarom vraagt het Centrum met klem aandacht voor de situatie van het Brusselse parket. In de algemene beleidsnota van de Minister van Justitie[329] werden hiertoe maatregelen aangekondigd. We hopen dat deze snel uitgevoerd worden. In sommige andere parketten wordt mensenhandel dan weer niet meer als een echte prioriteit behandeld.

De strijd aanpassen aan de complexiteit van de netwerken

Om criminele organisaties te bestrijden die zich stelselmatig aanpassen en op een flexibele wijze professionaliseren, is het noodzakelijk om technieken van proactieve recherche te gebruiken. Veel criminele netwerken trachten zich onzichtbaar te maken door constructies op te zetten en het slachtoffer in een win-win situatie te plaatsen, zodat het niet meer geïnteresseerd is om samen te werken met justitie. Dit kan enkel professioneel bestreden worden via een proactieve recherche waarbij gebruik gemaakt wordt van observaties, informatie van controles en buurtwerking, controle van het internet, betrouwbare informanten en tipgevers.

In vorige jaarrapporten[330] hebben we het belang aangetoond van structurele netwerkanalyse en financieel onderzoek om de criminele organisaties in hun totaliteit te kunnen ontmantelen zodat ze zich na een gerechtelijke actie niet kunnen recycleren en aanpassen. Dit werd uitgebreid opgenomen in het Nationaal Actieplan Mensenhandel.[331]

Het ontwikkelen van performante informaticamiddelen

Verder moet er bij de parketten en auditoraten dringend werk gemaakt worden van de uitbouw van informaticamiddelen, informaticatoegang en onderlinge informatie-uitwisseling. De auditoraten zijn net zoals de sociale inspectiediensten niet op de hoogte van de resultaten van de controles in de andere arrondissementen of tegen welke firma's onderzoeken lopen in andere arrondissementen. De professionele exploitanten weten dit en spelen in op deze lacune. Op deze manier is het zeer moeilijk om dergelijke georganiseerde vormen van mensenhandel met het oog op economische exploitatie te traceren. Deze uitwassen van grijze en zwarte economie vormen een ernstige maatschappelijke bedreiging.

Er bestaat ook geen uitwisseling van gegevens of databanken tussen parket en auditoraat. Het gevolg hiervan is bijvoorbeeld dat op een bepaald moment voor hetzelfde dossier in hetzelfde arrondissement beide magistraten tegelijkertijd een vervolging instelden zonder dat ze dat van elkaar wisten. In de algemene beleidsnota van de Minister van Justitie wordt melding gemaakt van een informaticaproject voor de parketten tegen 2010[332].

329 Parl.St., Kamer, 2008-2009, 52-1529/016, punt 2.3.4.

330 Jaarrapport Centrum mensenhandel 2007 'Een beleidsanalyse vanuit de visie van een nationaal rapporteur', Deel 1 vraag 48 en 52 en Jaarrapport Centrum mensenhandel 2005 "Het Belgisch mensenhandelbeleid: gewikt en gewogen" hoofdstuk 5.8. en Jaarrapport Centrum mensenhandel 2004 "Analyse vanuit het slachtofferperspectief" deel 1 hoofdstuk 3.2. en Jaarrapport Centrum mensenhandel 2003 "Pleidooi voor een integrale benadering" Deel 1 hoofdstuk 2.

331 Raadpleegbaar op onze website bij mensenhandel/documentatie: Nationaal Actieplan, blz.27-28 http://www.diversiteit.be.

332 Parl.St., Kamer, 2008-2009, 52-1529/016, punt 2.1.

9) Dossiers mensenhandel doen vallen onder een mogelijks andere territoriale bevoegdheidsomschrijving

Het Centrum wijst er op dat een hervorming van justitie [333] waarbij slechts een tiental grote gerechtelijke arrondissementen overblijven, erg positief kan uitpakken voor de strijd tegen netwerken van mensenhandel en - smokkel. Deze opereren per definitie over arrondissementen heen en vaak op internationaal niveau. Bij de vervolging en tijdens het onderzoek stelt de Belgische gerechtelijke structuur vaak een probleem. Mensenhandel is een typisch bovenlokaal fenomeen en kleine arrondissementen zijn hier niet tegen opgewassen. Naast de problemen van het eilandperspectief, hebben sommige magistraten ons ook gewezen op het verschil in strafmaat tussen de verschillende arrondissementen.
Verschillende gesprekspartners opperden het idee om op het niveau van de onderzoeksrechters een referentie-onderzoeksrechter mensenhandel per arrondissement aan te duiden, vergelijkbaar met het systeem van de referentiemagistraat mensenhandel bij het parket. Die behandelt alle dossiers mensenhandel van het arrondissement en is gespecialiseerd in deze materie. Ook dat vergt een reorganisatie die verder gaat dan de noden van de strijd tegen de mensenhandel.

Het staat vast dat de bestrijding van mensenhandel zowel juridisch-technisch als op het vlak van onderzoeksmethodiek een specialisatie vormt die vraagt om gespecialiseerde politiemensen en gespecialiseerde magistraten.

Er bestaan al criteria m.b.t. de vraag voor welke dossiers het federale parket kan gevat worden of zelf het initiatief kan nemen voor de uitoefening van de strafvordering of de coördinatie ervan. Indien de criteria vervuld zijn, zou het federaal parket verplicht moeten worden om het dossier te federaliseren. Daarnaast kan er nagegaan worden of de figuur van een Nationale Onderzoeksrechter een oplossing kan bieden. Op deze manier kan het eilandperspectief doorbroken en de georganiseerde en/of gebiedsoverschrijdende criminele netwerken op nationaal niveau effectief bestreden worden. Hiervoor moet de nodige capaciteit vrijgemaakt worden op het vlak van de politie en de magistratuur. Eventueel kan het federaal parket versterkt worden op het niveau van het gerechtelijk ressort. Sommige arbeidsauditeurs pleiten er ook voor om voor de dossiers van grootschalige economische exploitatie, een specialist sociale wetgeving op te nemen bij de magistraten van het federale parket.

333 Zie hervormingsplan justitie, La Libre Belgique, 26 juni 2009 en "Naar een nieuwe architectuur voor Justitie", op de website van de Minister van Justitie: www.stefaandeclerck.be.

10) De internationale samenwerking versterken en effectiever maken

In zijn vorig jaarrapport heeft het Centrum uitvoerig gesproken over de problemen inzake internationale samenwerking. Hierbij verwezen we naar de bureaucratische en trage samenwerking met Europol en Interpol en naar de problemen met landen zoals Bulgarije.

In het kader van haar komend Europees voorzitterschap kan België een stimulerende rol spelen in een aantal relevante dossiers. In verschillende gerechtelijke onderzoeken hebben we vastgesteld dat inbeslagnames en confiscaties in het buitenland nauwelijks uitgevoerd worden. Onze gesprekspartners hebben ons uitgelegd dat er wettelijk wel een mogelijkheid bestaat voor internationale inbeslagnames en confiscaties maar dit in de praktijk moeilijk realiseerbaar is omdat de samenwerking te wensen overlaat. België kan hier expliciet aandacht vragen om de concrete samenwerking tussen de EU-landen inzake inbeslagnames en latere confiscaties van goederen van criminele organisaties, te verbeteren.

11) Komen tot een betere omschrijving van mensenhandel met het oog op seksuele exploitatie

In zijn vorig jaarrapport heeft het Centrum betreffende de definitie met het oog op seksuele exploitatie een belangrijke leemte in de wetgeving mensenhandel aangeduid. Inderdaad, de wet voorziet thans dat inbreuken mensenhandel met het oog op seksuele exploitatie beperkt zijn tot feiten van exploitatie van prostitutie en/of kinderpornografie. In sommige dossiers waarin het Centrum zich burgerlijke partij gesteld heeft, zijn hieromtrent problemen opgedoken. We hebben ook vernomen dat mensenhandel met het oog op exploitatie in zogenaamde 'meedrinkzaken' die bedoeld zijn voor prostitutie, niet meer in het kader van seksuele exploitatie vervolgd wordt, maar wel als economische exploitatie. In onze fenomeenanalyse hebben we vastgesteld dat juist de professionele netwerken op deze leemte in de wet inspelen. Ze ontwikkelen allerlei constructies waarin het aspect prostitutie blijft bestaan maar moeilijker te bewijzen valt. Het Centrum wenst dat de wet op dat punt wordt uitgebreid, zodat mensenhandel met het oog op alle vormen van seksuele exploitatie als mensenhandel strafbaar zou worden gesteld.

12) De parlementaire opvolging optimaliseren

In zijn vroegere jaarrapporten heeft het Centrum er reeds op gewezen dat sinds de afschaffing van de subcommissie mensenhandel (Senaat), dit thema binnen het parlement niet meer structureel opgevolgd wordt. Er zijn ondertussen wel enkele individuele parlementaire initiatieven geweest, waarover wij ons verheugen, maar deze hebben niet hetzelfde politiek draagvlak als een parlementaire subcommissie. Het Centrum organiseerde, met de stichting Samilia, op 22 april 2009 in de Senaat, een colloquium rond de vraag naar de parlementaire opvolging, waarbij actoren van de multidisciplinaire aanpak het woord konden richten tot Senatoren. Tien Senatoren van verschillende fracties beklemtoonden het belang van een betere, optimale, parlementaire opvolging. Een meerderheid sprak zich trouwens ook duidelijk uit voor een parlementaire subcommissie. Het Centrum beveelt dit duidelijk aan.

Onze analyses over de professionalisering van de criminele netwerken, bewijzen dat er een reële en dringende nood bestaat aan een parlementair forum. Hier moet de aanpak door de verschillende instanties en de beleidsvoering op een grondige en diepgaande wijze opgevolgd, geëvalueerd en bijgestuurd worden waar nodig.

De Minister van Justitie heeft in zijn beleidsverklaring over mensenhandel als prioriteit expliciet vermeld dat hij "samen met de Minister van Tewerkstelling en het staatssecretariaat voor de Coördinatie van de fraudebestrijding een bijzondere inspanning zal leveren om te proberen een systeem op te richten, bestemd om de opdrachtgevers te straffen, die hun toevlucht nemen tot tussenpersonen die actief zijn in de mensenhandel of mensensmokkel"[334]. In ons vorig jaarrapport hebben wij hier ook al op aangedrongen. Wij vragen de ministers om dit effectief te realiseren.

334 Algemene Beleidsnota van de Minister van Justitie, Parl. St., Kamer, 2008-2009, 52-1529/016, punt 5.1.3., p.55

Verslag 2008 Mensenhandel en -smokkel

Brussel, oktober 2009

Uitgever en auteur:
Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding
Koningsstraat 138, 1000 Brussel
T: 02 212 30 00
F: 02 212 30 30
epost@cntr.be
www.diversiteit.be

Eindredacteurs: Stef Janssens, Patricia Le Cocq, Koen Dewulf
Redactie: Stef Janssens, Patricia Le Cocq, Koen Dewulf, met dank aan: Ingrid Aendenboom, Julie Lejeune en François De Smet voor hun hulp, commentaar en suggesties.
Supervisie: Jozef de Witte, Edouard Delruelle
Herlezing: An Hulsmans, Nadine Brauns
Vertaling: Alphavit
Grafisch concept en opmaak: d-Artagnan
Druk: Perka (Maldegem)
Fotografie: Bart De Keyser
Verantwoordelijk uitgever: Jozef De Witte

Met dank aan: de dienst Logistiek en het directiesecretariaat van het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding en alle leden van de Raad van Bestuur

Ce rapport est aussi disponible en français.

Alle rechten zijn voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een automatisch gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, op film of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Hoe kan u deze publicatie bestellen?
Kostprijs: 12 euro (+ 2,70 euro verzendingskosten)

» **U kan deze publicatie bestellen bij de Infoshop van de Kanselarij van de Eerste Minister:**
- door overschrijving op het rekeningnummer: 679-2003650-18
- per e-mail: shop@belgium.fgov.be
Vermeld duidelijk 'Verslag Mensenhandel en -smokkel 2007', de gewenste taal en het aantal exemplaren.

» **U kan deze publicatie ook afhalen op de Infoshop van de Kanselarij van de Eerste Minister. De Infoshop is van maandag tot vrijdag doorlopend open van 9 tot 16 uur.**
Infoshop Kanselarij van de Eerste Minister
Regentlaan 54 – 1000 Brussel
t: 02-514.08.00 – f: 02-512.51.25 – shop@belgium.fgov.be

Deze publicatie kan u ook terugvinden op de website van het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding: www.diversiteit.be.

Dit jaarverslag werd gedrukt op FSC papier / SGS-COC-004434 - mixed sources

CENTRUM VOOR
GELIJKHEID
VAN KANSEN
EN VOOR RACISME
BESTRIJDING

CENTRUM VOOR GELIJKHEID VAN KANSEN EN VOOR RACISMEBESTRIJDING
Koningsstraat 138, 1000 Brussel

WWW.DIVERSITEIT.BE